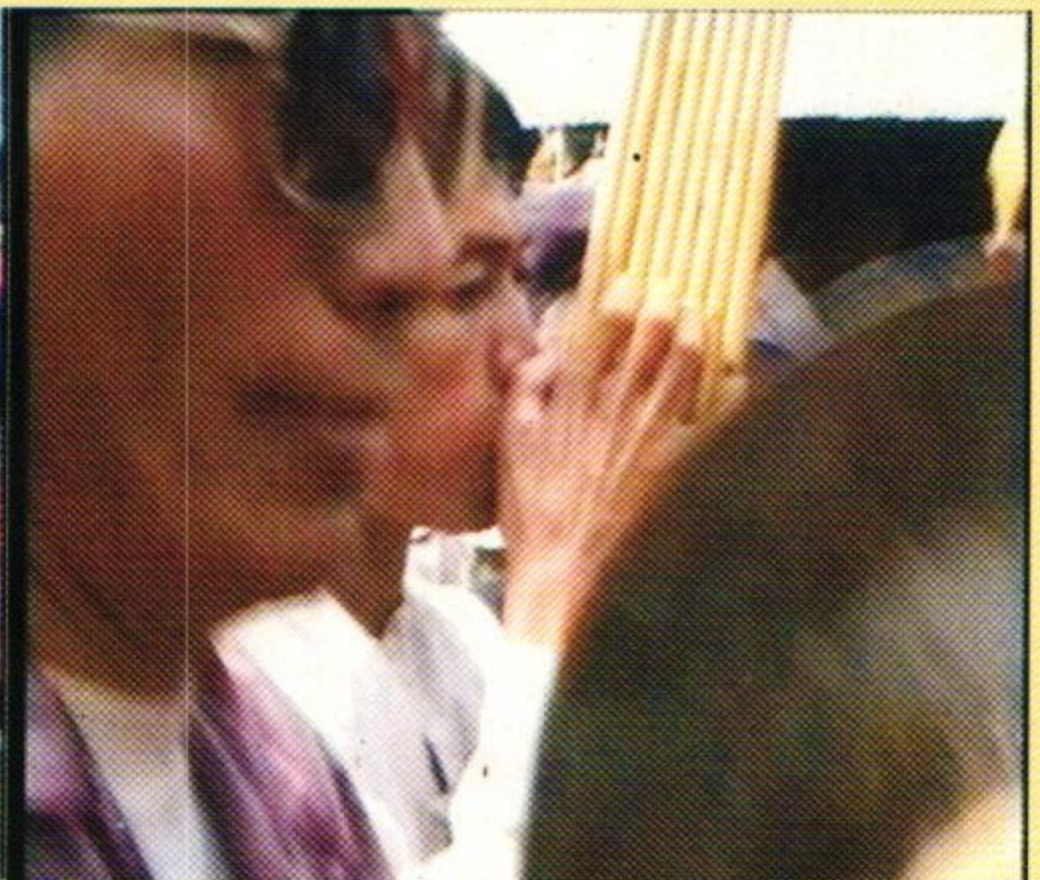

ກ່ວາ 2000 ປີ

ແຫ່ງ ສຽງແຄນລາວ

ສະພາວິທະຍາສາດແຫ່ງຊາດ

ສະມາຄົມປົກປັກຮັກສາ ແລະ ພັດທະນາຊີວະນາໆພັນແບບຍືນຍົງ(ສຊລ)

ວຽງຈັນ ຕຸລາ 2008

ຂໍອຸທິດເຖິງດວງວິນຍານຂອງ:

- ພໍ່ເຖົ້າມ່ອນຊຽງເທັກ ຜູ້ເລົ່ານິທານໃຫ້ຟັງເກືອບທຸກແລງເວລາຍັງນ້ອຍ.
- ພໍ່ເພັງ ແມ່ແພງ ຣັດຕະນະວົງ ຜູ້ເລົ່າພື້ນທ້າວກາຫຼົງ ໜອງແສ ແລະ ເສິກຫໍ່ສູ່ຟັງ.
- ລູກນຸດສຸດອາໄລ ທີ່ບໍ່ໄດ້ມີໂອກາດ ຮັບຟັງນິທານນຳພໍ່ແມ່ອີກແລ້ວ.

ພາບໜ້າປົກ: ພາບຈາກຫໍພິພິດທະພັນເມືອງໜານໜຶ່ງ ແລະ ກຸນໝິງ ໂດຍຜູ້ແຕ່ງເອງ ແລະ ພາບ
ການແຫ່ບຸນພຣະເຫວດທີ່ນາຍົມ- ສູນຂໍ້ມູນ ສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາວັດທະນະທັມ ປີ 1993.

ພາບຫຼັງປົກ: ຄ້ອງບ້າງໜ່ວຍໃຫຍ່ສຸດ ແລະ ການແຕ່ງກາຍຂອງສາວຈວງ(ລຽວ) ຈຸມໜຶ່ງທີ່ມົນທົນ
ກວາງຊີ ຈາກພິພິດທະພັນ ໜານໜຶ່ງ .

ພາບໃນປື້ມ: ຮູບເຮືອກູນ(ເຮືອທົງ ເຮືອສ່ວງ)ຈາກຄ້ອງບ້າງພິພິດທະພັນໜານໜຶ່ງ ໂດຍຜູ້ແຕ່ງເອງ.

- ໜ້າ 2 ແລະ 5 ຈາກ France-Asie: Presence du Royaume Lao, tome XII -
1956.

- ໜ້າ 3 ຈາກ Pierre Lefevre-Pontalis : Chansons et fetes du Laos -
1896.

- ໜ້າ 7 ແລະ 8 ຈາກ ຄ້ອງບ້າງ ຫໍພິພິດທະພັນ ໜານໜຶ່ງ ສປຈີນ.

- ໜ້າ 9 ແລະ 10 ຈາກ ຄ້ອງບ້າງ ຫໍພິພິດທະພັນຫາດໂນ້ຍ ໂດຍ ອ.ຈ ວູ້ ກິ່ງ ກວີ້.

- ໜ້າ 21 ແລະ 22 ຈາກ ຫໍພິພິດທະພັນ ກຸນໝິງ ສປ ຈີນ ໂດຍ ຜູ້ແຕ່ງເອງ

ສະຫງວນລິຂະສິດ

ສະພາວິທະຍາສາດແຫ່ງຊາດ

ສະມາຄົມປົກປັກຮັກສາ ແລະພັດທະນາຊີວະນາໆພັນແບບຍືນຍົງ(ສຊລ)

ວຽງຈັນ ຕຸລາ 2008

ສາລະບານ

1. ເນື້ອໃນທົ່ວໄປ	ໜ້າ 1
2. ນິທານການກຳເນີດແຄນ	5
3. ແຄນຈາກຫຼັກຖານທາງບູຮານະຄະດີ	8
4. ຄົນລາວບູຮານປະດິດ ແລະ ຜະຫຼິດຄ້ອງບ້າງ	12
5. ອານາຈັກເຢ້ລາງ	17
6. ອານາຈັກແຖນ ຫຼື ໜອງແສ ແຫຼ່ງເຫງົ້າຂອງຄ້ອງບ້າງ	19
7. “ເມີງ” ລາວ	25
8. ພະຍາແຖນ ສິ່ງຮາຊະໂອຣົດມາກິນເມືອງລຸ່ມ	27
9. ການຍ້າຍຖິ່ນຖານຂອງຄົນລາວບູຮານ	29
10. ແຄນກັບການອົບພະຍົບຂອງຄົນລາວ	31

ອາລຳພະບົດ

ແຄນ ແມ່ນເຄື່ອງດົນຕີປະຈຳຊາດ ແລະ ປະຈຳບັນດາເຜົ່າຂອງລາວ. ຫຼາຍທ່ານໄດ້ສະແດງຄວາມ ປັນຫ່ວງເປັນໃຍວ່າ ມໍລະດົກທາງດ້ານສິນລະປະອັນເປັນເອກະລັກປະຈຳຊາດຂອງລາວເຮົານີ້ ຈະ ຄ່ອຍລືບຫາຍກາຍເປັນຂອງຊາດອື່ນໄປ ຍ້ອນວ່າຄວາມນິຍົມການໃຊ້ແຄນໃນໝູ່ຄົນຮຸ່ນໃໝ່ນັ້ນ ນັບມື້ນັບທົດຖອຍລົງໄປຊັກໄຊ້ ພ້ອມກັນນັ້ນ ມາດຕະການໃນການສົ່ງເສີມການໃຊ້ເຄື່ອງດົນຕີ ປະຈຳຊາດປະເພດນີ້ ຊຳພັດບໍ່ໜັກແໜ້ນ ທັງຍັງບໍ່ທັນເອົາຈິງເອົາຈັງເທົ່າທີ່ຄວນເລີຍ. ນອກຈາກນັ້ນ ແລ້ວ ການຄົ້ນຄ້ວາຊອກຫາຫຼັກຖານທີ່ແໜ້ນໜາທາງດ້ານປະຫວັດສາດ ກໍຄືທາງດ້ານບູຮານະຄະດີ ໃນໄລຍະທີ່ຜ່ານມາ ເພື່ອມາອ້າງອີງວ່າແຄນນັ້ນ ມີຢູ່ຄູ່ປະຈຳຊາດລາວເຮົາມາແຕ່ປະຖົມບູຮານ ກໍ ຍັງບໍ່ທັນເປັນໄມ້ເປັນມືເທົ່າທີ່ຄວນ. ບັນຫານີ້ມີຄວາມສຳຄັນ ແລະ ຈຳເປັນຫຼາຍຖ້າຫາກວ່າ ພວກ ເຮົາຢາກສະແດງໃຫ້ໂລກເຫັນວ່າ ແຄນນັ້ນ ເປັນຂອງຄູ່ກັນກັບຊາດລາວເຮົາຕັ້ງແຕ່ເບີງປູ່ສັງຄະສາ ຍ່າສັງຄະສີ ປູ່ທ້າວກາຫຼົງ ພະຍາແຖນເຖືອກ ແຖນເງືອກ ແຖນລໍ ແຖນຟ້າຄືນ ພຸ່ນຕະຫຼອດມາ. ພວກເຮົາຫຼີກບໍ່ໄດ້ໃນການທີ່ຈະຕ້ອງມີຫຼັກຖານອັນໜາແໜ້ນເພື່ອອ້າງອີງ ພ້ອມກັນນັ້ນ ກໍຍັງຕ້ອງ ໄດ້ສືບຕໍ່ສົ່ງເສີມການອະນຸຮັກ ແລະ ການໃຊ້ແຄນໃຫ້ເປັນທີ່ນິຍົມກ້ວາງຂວາງໃນສັງຄົມສືບຕໍ່ໄປ.

ຜົນງານການຮິບໂຮມ ແລະ ສັງເຄາະຂໍ້ມູນອັນນ້ອຍໆທີ່ຜູ້ຂ້າໄດ້ພະຍາຍາມເກັບກຳມາຫຼາຍຟ້າມາປີ ໃນເງື່ອນໄຂຕາມມິຕາມເກີດປະຕິດປະຕໍ່ເທົ່າທີ່ຜູ້ຂ້າມີນີ້ ອາດຈະເປັນຂໍ້ກະແຈຊ່ອຍໃຫ້ທ່ານ ສາ ມາດໄຂປ່ອງຮູແປວ ສ່ອງເຫັນທີ່ມາ ແລະ ຄວາມເປັນມາຂອງແຄນລາວ ຕະຫຼອດຄ້ອງບ້າງອັນເປັນ ບົດສະໜາຢູ່ສຳຫຼັບຄົນລາວເຮົາກໍເປັນໄດ້. ຜູ້ຂ້າຮັບຮູ້ວ່າ ໃນໂລກແຫ່ງອະດີດຕະການເດີກດຳບັນ ນັ້ນ ຍາກທີ່ຈະສ່ອງເຫັນສິ່ງໃດສິ່ງໜຶ່ງໄດ້ຢ່າງງ່າຍດາຍ ໃນເວລາທີ່ຊ້າງພັບຫຼູແລບລີ້ນ ຍິ່ງເວລາ ພ່ານໄປເທິງທໍ່ໃດ ຫຼາຍກັບກັນທໍ່ໃດ ຮ່ອງຮອຍ ແລະ ຫຼັກຖານຂໍ້ມູນ ກໍຍິ່ງສາບສູນໄປຢ່າງທີ່ບໍ່ ສາມາດຫາສິ່ງໃດມາທົດແທນໄດ້ທໍ່ນັ້ນ. ສຳຫຼັບຜູ້ຂ້າເອງ ທີ່ໄດ້ສູ້ຊົນຕາມພະລະກຳລັງ ແລະ ດື່ນຮົນ ຕາມຄວາມສາມາດນ້ອຍໆຂອງຕົນ ເພື່ອປະກອບຫຼັກຖານຊຸມນີ້ຂຶ້ນມານັ້ນ ປາຖະໜາໄວ້ຢ່າງດຽວ ວ່າ ຂໍໃຫ້ນ້ອຍໜຸ່ມຊຸມຫຼານຜູ້ເປັນອານາຄົດຂອງຊາດ ທີ່ພຽບພ້ອມດ້ວຍປະຕິພາບຄວາມຮູ້ຄວາມ ສະຫຼາດນັ້ນ ຈະພາກັນຄົ້ນຫາຄວາມຈິງທາງວິທະຍາສາດຂະແໜງຕ່າງໆສືບຕໍ່ໄປ ເພື່ອເຜີ້ມຕື່ມໃສ່ ຫຼັກຖານຕ່າງໆທີ່ຍັງບໍ່ທັນສົມບູນນັ້ນ ໃຫ້ສົມບູນແບບຂຶ້ນໄປ ເຮັດໃຫ້ຄວາມຈິງທຸກຢ່າງທີ່ລີ້ລັບຢູ່ນັ້ນ ເຜີຍໂສມຂອງມັນອອກມາ ເພື່ອໃຫ້ຊາວລາວບັນດາເຜົ່າເຮົາໄດ້ຮູ້ຈັກ ແລະ ໄດ້ຊົມໃຊ້ທົ່ວເຖິງກັນ. ຂໍໃຫ້ລູກຫຼານຜູ້ເປັນລູກປະເສີດຂອງຊາດ ຈິ່ງເອົາໃຈໃສ່ສຶກສາຫາຄວາມຮູ້ເຂົ້າໃສ່ຕົນ ຕາມທີ່ບູຮານ ເຮົາສອນໄວ້ວ່າ “ເງິນເຕັມພາ ບໍ່ທໍ່ພະຫຍາເຕັມປູມ” ແລ້ວໃຫ້ສືບຕໍ່ສ້າງຜົນງານໃໝ່ໆ ໃນດ້ານການ ຄົ້ນຄ້ວາ ຈະແມ່ນທາງດ້ານມະນຸດວິທະຍາ ແລະ ສັງຄົມສາດກໍດີ ກໍຄືທາງດ້ານວິທະຍາສາດໂດຍ

ທົ່ວໄປ ເພື່ອໃຫ້ສັງຄົມລາວພວກເຮົາໄດ້ເອກອ້າງ ແລະ ໄດ້ຮັບຄວາມຮູ້ທີ່ແມ່ນຍາ. ຂໍໃຫ້ຄິດເສັຽວ່າ ພຽງແຕ່ຢາກຮູ້ "ແຄນ" ຢ່າງດຽວທີ່ນັ້ນ ພວກເຮົາຄວນຕ້ອງໄດ້ຮຽນຮູ້ເລື່ອງລາວຕ່າງໆບໍ່ຈັກວ່າທໍ່ໃດ ບໍ່ວ່າທາງດ້ານປະຫວັດສາດຍຸກເດີກດຳບັນ ດ້ານບູຮານະຄະດີ ກໍຄືສັງຄົມສາດ ແລະ ມະນຸດວິທະ ຍາ ນອກນັ້ນພວກເຮົາຍັງຈະຕ້ອງມີຄວາມຮູ້ພໍສົມຄວນທາງດ້ານພາສາຊາດຕ່າງໆ ຫຼາຍພາສາທໍ່ໃດ ກໍຍິ່ງດີ ຄວນຫາປຶ້ມ ຫາແຫຼ່ງເອກະສານຂໍ້ມູນສຳຄັນມາໄວ້ເປັນເຄື່ອງມື ຕາມສຸພາສິດລາຕິນທີ່ເວົ້າ ໄວ້ວ່າ "Doctus cum libro"(ເປັນນັກປາຊັອນປຶ້ມ) ແຕ່ບາດມີປຶ້ມແລ້ວ ກໍຄວນຮູ້ຊອກອ່ານ ແລະ ຊອກເຂົ້າໃຈເນື້ອໃນທີ່ເຮົາຕ້ອງການນັ້ນໃຫ້ໄດ້ ສິ່ງທີ່ສຳຄັນ ແລະ ຂາດບໍ່ໄດ້ອີກອັນໜຶ່ງ ແມ່ນຄວາມ ມານະພະຍາຍາມໃນການຮຽນ ການອ່ານ ການຄົ້ນຄ້ວາ ການຖາມ ການບັນທຶກ ແລ້ວເອົາມາວິ ເຄາະວິໄຈ ອັນມັນຮຽກຮ້ອງຫາຄວາມອຸດທິດທັງກຳລັງກາຍ ແລະ ກຳລັງໃຈສູງ ເພາະເປັນວຽກທີ່ ລຳບາກ ມັກເປີດງ່າຍ ເຫັນຜົນຊ້າ ແລະ ການຕອບສະໜອງຂອງສັງຄົມ ມັກຜິດ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ .

ວຽງຈັນ ວັນທີ 22 ຕຸລາ 2008

ຫຼມພັນ ຮັດຕະນະວິງ

ກ່ວາ 2.000 ປີແຫ່ງ ສຽງແຄນລາວ

ຫຸມພັນ ຮັດຕະນະວົງ

ແຄນນັ້ນ ແມ່ນເຄື່ອງດົນຕີ(1)ຊະນິດໜຶ່ງຊຶ່ງປະກອບດ້ວຍລູກປີ້ເຮັດດ້ວຍໄມ້ປ່ອງ ຫຼື ໂລຫະ ຫຼາຍໆ ລູກເຂົ້າໃສ່ກັນຮຽກວ່າ ລູກແຄນ ແລະ ບັນຈຸເຂົ້າໄວ້ຢູ່ໃນເບົ້າອັນດຽວກັນ ເຮັດດ້ວຍໄມ້ແກ່ນ ຫຼື ໝາກນໍ້າເຕົ້າຮຽກວ່າ ເຕົ້າແຄນ ທີ່ມີຮູເປົ່າ ມີລິ້ນປີ້ຂອງແຕ່ລະລູກແຄນ ຝັງໄວ້ໃນເຕົ້າແຄນ ແລະ ມີ ຮູລົມຂອງລູກແຄນຢູ່ດ້ານເທິງ ແລະ ດ້ານລຸ່ມຂອງເຕົ້າແຄນ ຊຶ່ງແລ້ວແຕ່ລະຊະນິດ ຫຼື ປະເພດຂອງ ແຄນ ເພື່ອໃຫ້ໝໍ້ແຄນເອົານ້ຳມືມຸບແປະເລືອກສໍານຽງຕໍ່ສູງເພື່ອບັນເລັງສຽງອອກມາ. ເປັນເຄື່ອງ ດົນຕີທີ່ມີຢູ່ສະເພາະກຸ່ມຊົນໃນຕະກຸນລາວ(ລ້ຽວ ຫຼຽວ ໂລວ) ໃນບາງກຸ່ມຊົນໃນຕະກຸນຕະກຸນຕິເບດ - ພະມ້າ ບາງກຸ່ມຊົນໃນຕະກຸນມັງ-ຢ້າວ ແລະ ບາງກຸ່ມຊົນໃນຕະກຸນມອນ-ຂະແມ ຊຶ່ງແຕ່ລະຕະ ກຸນ ຈະມີຮູບຮ່າງລັກສະນະຂອງແຄນແຕກຕ່າງກັນ ແລະ ພັດສະດຸພັນທີ່ໃຊ້ເຂົ້າໃນການປະກອບ ແຄນ ກໍມີອັນຄ້າຍຄືກັນ ແລະ ແຕກຕ່າງກັນໄປ ຕາມແຕ່ລິດສະນິຍົມ ແລະ ຄວາມຄ່ອງໃນການໃຊ້ ການຂອງແຕ່ລະກຸ່ມຊົນ ແລະ ເຜົ່າພັນ. ອາຍຸຂອງການກໍານົດແຄນລາວ ແລະ ແຄນຂອງກຸ່ມຊົນ ອື່ນໆເທົ່າທີ່ມີຂໍ້ມູນ ຫຼື ຫຼັກຖານອ້າງອີງທີ່ແນ່ນອນທີ່ສຸດນັ້ນ ກໍມີມາໄດ້ກ່ວາ 2000 ປີ ຄືກ່ອນ ຄ.ສ ລະຫວ່າງ 500-200 ປີ. ສະເພາະແຄນລາວນັ້ນ ຂໍ້ມູນ ຫຼື ຫຼັກຖານຍິ່ງມີຄວາມຊັດເຈນ ຊຶ່ງຄົນລາວ ໂດຍທົ່ວໄປ ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ມີໂອກາດສໍາພັດ ແລະ ຮູ້ຈັກມັນມາກ່ອນເລີຍ ຊຶ່ງກໍບໍ່ເປັນເລື່ອງທີ່ແປກ ປະຫຼາດສໍາຫຼັບພວກເຮົາ ເພາະວ່າ ນັບຕັ້ງແຕ່ໃດໆມາ ພວກເຮົາຂາດການຄົ້ນຄ້ວາ ກໍຄືຂາດພະລັງ ການຄົ້ນຄ້ວາຢ່າງເລິກເຊິ່ງເຖິງຖອງ. ກ່ອນໜ້ານີ້ ຄືໃນທົດສະວັດທີ່ 60 ໄດ້ມີຜົນງານການຄົ້ນ ຄ້ວາກ່ຽວກັບແຄນ ອອກສູ່ສາຍຕາໂລກ ໂດຍມີລາງທ່ານຄໍາອ້ວນ ຮັດຕະນະວົງສ໌ ຊ່ຽວຊານເລື່ອງ ສິນລະປະ-ວັດທະນະທັມລາວ ເປັນຕົ້ນແມ່ນທາງດ້ານສິນລະປະເວທີ ແລະ ດົນຕີລາວເດີມ ອັນນັບ ວ່າເປັນຜົນງານຍອດຢັ້ງເທົ່າທີ່ເຄີຍມີມາ ຈາກນັ້ນກໍບໍ່ມີໃຜສືບຕໍ່ເລີຍ ແລ້ວຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບເລື່ອງ ແຄນກໍຕ້ອງຢຸດສະຖັກຢູ່ຄ່ານັ້ນ ແນ່ນອນມີນັກຂຽນຫຼາຍທ່ານ ໄດ້ໃຊ້ຄວາມພະຍາຍາມຂຽນກ່ຽວກັບ ແຄນອອກມາໃນໜ້າວາລະສານ ແຕ່ກໍຍັງຜິວຜີນໃນເລື່ອງທີ່ມາຂອງແຄນລາວເຊັ່ນ ມີມາແຕ່ຍຸກ ໃດ ຢູ່ໃສ ແລະ ມີຫຼັກຖານອ້າງແນວໃດ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ແຕ່ກ່ອນຈະສາວຄວາມໄປເຖິງທີ່ມາອັນແສນ ຍາວໄກຂອງແຄນລາວນັ້ນ ພວກເຮົາມາເບິ່ງວ່າ ໄລຍະເວລາກ່ອນໜ້ານີ້ລະຫວ່າງ 150 ປີຊາວຕ່າງ ຊາດເຫັນຊາວລາວເຮົາເປົ່າແຄນກັນຈັ່ງໃດ?

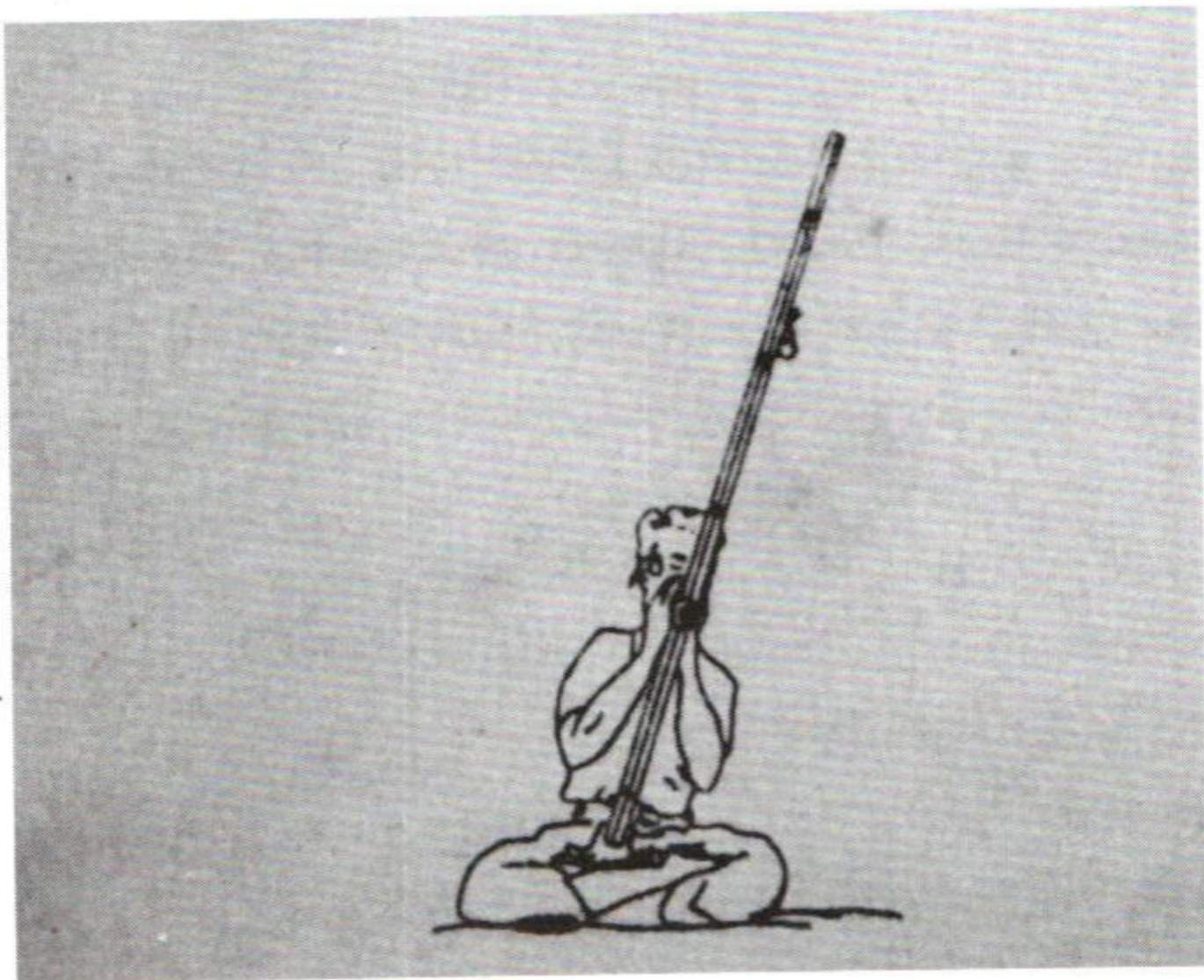
(1) ດົນຕີ: ພວກເຮົາສາມາດສັງເກດເຫັນວ່າ ໃນໜັງສືໃບລານຫຼາຍຜູກ ຄົນບູຮານຈະໃຊ້ຄຳວ່າ ນິນຕີ. ສ່ວນ ຄຳວ່າ ດົນຕີ ນັ້ນ ເປັນສັບສະໄໝໃໝ່ ອາດຈະຕິດແສດມາຈາກຄຳວ່າ ດົນຕຣີ ທີ່ໄທຍໃຊ້.

ທ່ານ Henri MOUHOT ນັກຄົ້ນຄ້ວາແມງໄມ້ຄົນຝະລັ່ງ ທີ່ໄດ້ມາເຖິງຫຼວງພະບາງ ເພື່ອດຳເນີນ
ການຄົ້ນຄ້ວາຂອງທ່ານຈົນໃນທີ່ສຸດ ກໍໄດ້ຈົບຊີວິດຂອງທ່ານລົງນະທີ່ນັ້ນເອງໃນປີ 1867 ຍ້ອນໄຂ້
ປ່າ ໄດ້ບັນທຶກກ່ຽວກັບແຄນລາວໄວ້ວ່າ:

"... ດົນຕີຂອງພວກເຂົາ(ຊາວຫຼວງພະບາງ)ນັ້ນ ບັນເລັງສຽງອ່ອນໆ ອ້ອຍອິ່ນ ແລະ ອອນຊອນໃຈດີ.
ມີພຽງ 3 ຄົນທໍ່ນັ້ນ ທີ່ຮ່ວມກັນຈັດວົງບັນເລັງ ຜູ້ໜຶ່ງເປົ່າແຄນ(Orgue)ທີ່ເຮັດດ້ວຍໄມ້ປ່ອງ ຜູ້ໜຶ່ງ
ເອີ້ຍສຽງຂັບ ທຳນອງຜູ້ຊາຍທີ່ມີຄວາມກະຕຸ້ນໃຈ ແລະ ອີກຜູ້ໜຶ່ງເຄາະໄມ້ກັອບແກ້ບ ສຽງດັງເປັນຈັ່ງ
ຫວະ ເຮັດໃຫ້ທັງໝົດກົມກຽວກັນດີ. ແຄນຂອງລາວນັ້ນ ປະກອບດ້ວຍໄມ້ປ່ອງລຳນ້ອຍໆຮຽວຍາວ
16 ລູກດ້ວຍກັນ ຈັດລຽນກັນເຂົ້າໄວ້ໃນບໍ່ໄມ້ ຈັນຫອມ ທີ່ມີຮູສຳຫຼັບໃຫ້ໝໍແຄນເປົ່າສູບລົມເຂົ້າອອກ
ອັນເຮັດໃຫ້ກະແສລົມກະທົບໃສ່ລິ້ນເງິນຂອງແຕ່ລະ ລູກແຄນ ກາຍເປັນສຽງມ່ວນແມ້ງອ້ອຍອິ່ນດັງ
ອອກມາ ຂະນະທີ່ນິ້ວທັງສອງມືໄລ່ຈັບຮູລົມທີ່ມີຢູ່ນຳແຕ່ລະລູກ ແຄນ. ນອກຈາກນັ້ນແລ້ວ ເຄື່ອງ
ເສບຊະນິດອື່ນໆ ກໍບໍ່ແຕກຕ່າງຫຍັງກັບຂອງຊາວສະຫຍາມເລີຍ..."

HENRI MOUHOT

Voyage dans les Royaumes de Siam, de
Cambodge, de Laos, 1866-67

ແລະໄລ່ເລັ່ງກັນຄື ໃນປີ 1896 ທ່ານ Lefèvre PONTALIS ໃນຂະບວນນັກສຳຫຼວດຂອງທ່ານ Auguste PAVIE ທີ່ໄດ້ມາເຖິງ ຫຼວງພຣະບາງ ກໍໄດ້ບັນທຶກຂໍ້ຄວາມໄວ້ໃນປື້ມ Chansons et Fêtes du Laos ວ່າ :

ຄວາມສະໝິດສະໝີມັກລະຫວ່າງບ່າວສາວນັ້ນ ນັບວ່າພິເສດອິຫຼີທີ່ປະເທດນັ້ນໂດຍເອົາການຂັບລຳ ແລະ ສຳນຽງສຽງເສບມາເປັນສີ່ອ້າງເພື່ອສ້າງໂອກາດໃຫ້ເຂົາເຈົ້າສາມາດໄດ້ພົບກັນເລື້ອຍ. ເມື່ອຊຸມອ້າຍບ່າວອັນສຽງແຄນ ທີ່ເຮັດດ້ວຍໄມ້ປ່ອງຍາວຂະໜາດປົກກະຕິ 3 ແມັດນັ້ນຂຶ້ນບາດໃດ ແລ້ວ ຜູ້ຄົນຈະຮູ້ສຶກໂລດວ່າ ຈາກຮູລູກບີ່ແບບປະຖົມປະຖານນັ້ນ ພວກເພິ່ນກຳລັງບັນເລັງຄວາມຮັກອອກມາ... ແຄນນັ້ນ ອາດຈະຖືໄດ້ວ່າ ເປັນເຄື່ອງດົນຕີຫຼືກຫຍາບແຕ່ກໍຄົງຈະບໍ່ຜິດ ຊຶ່ງບໍ່ເໝາະພໍທີ່ຈະສາມາດໃຊ້ເຂົ້າໃນວົງເສບຕຸຣິຍາງຂອງຊາວຍຸຣົບໄດ້ ກໍຄືບໍ່ເໝາະເລີຍ ສຳຫຼັບວົງພິນພາດອັນຊົງພະລັງທີ່ ຢາວາ ສະຫຍາມ ແລະ ຂະເໝນ ຊຶ່ງໄດ້ນຳແບບມາຈາກອິນເດັຍ. ມັນບໍ່ມີລູກສຽງອ່ອນນວນອອນຊອນ ແລະ ໜ້າຟັງເໝືອນສຽງລະນາດ(ນ້ອງນາດ) ທີ່ແວວມາແຕ່ໄກເລີຍ ເປັນຕົ້ນ ແມ່ນໃນຍາມແລງຟ້າສະຫວ່າງ ແຕ່ມັນກໍພາໃຫ້ຄິດເຖິງບິຖົງລົມ 'ບີຍູ' ຂອງພວກເຮົາ ຊຶ່ງເປັນເຄື່ອງເສບຊະນິດວິເສດທີ່ສຸດສຳຫຼັບບຸນປະເພນີຊາວບ້ານດ້ວຍເຊັ່ນກັນ. ມີແຕ່ຢູ່ເມືອງລາວນີ້ທໍ່ນັ້ນ ທີ່ແຄນນັ້ນ ເປັນເພື່ອນແທ້ຂອງຜູ້ທີ່ໃຊ້ສຳນຽງສຽງຂັບລຳ ແລະ ທີ່ມີຄວາມຮັກ".

Pierre LEFEVRE-PONTALIS,
Chansons et fêtes du Laos, 1896.

Soirée Lao-annam
(d'après un dessin indigène).

ຮູບແຕ້ມການລົງຂ່ວງຄົບຖ້ວນຂອງບ່າວສາວ ແຕ້ມໂດຍສາທຸ້ວດເມືອງນາມ(ຫຼວງພຣະບາງ) ກ່ອນນີ້ 200 ປີ. ເກັບກຳໂດຍ Lefèvre Pontalis

ສ່ວນໃນບົດຄວາມຂອງເພິ່ນ “Le fabricant du Khène” (ຊ່າງແຄນ) ຊຶ່ງໄດ້ລົງພິມໃນໜັງສື France-Asie ປີ 1956 ນັ້ນ ມີລາງທ່ານຍາພໍ່ເກນໄດ້ຍຳໄວ້ວ່າ “ຢູ່ເຮືອນຮ້ານ ກິນເຂົ້າໜຽວ ເປົ່າແຄນ ນີ້ແມ່ນລາວ” ຄະຕິຄຳບູຮານປະໂຫຼງກນີ້ ຄົນລາວເກືອບທຸກຄົນຈຳໄດ້ດີ ແລະ ຖືຕະຫຼອດມາວ່າ ແຄນນັ້ນແມ່ນສັນຍາລັກໜຶ່ງທີ່ປະຕິເສດບໍ່ໄດ້ຂອງຄົນລາວ ແລະ ເຊື້ອຊາດລາວ ມາຕັ້ງແຕ່ສະໄໝເດີກດຳບັນ. ແຕ່ກໍເປັນໜ້າເສັງດາຍທີ່ພ່ານມາ(ຂໍຍຳ) ນອກຈາກຈະມີຜົນງານການຄົ້ນຄ້ວາທາງດ້ານເຕັກນິກຂອງການເຮັດແຄນ ຂອງມີລາງທ່ານຍາພໍ່ເກນ ແລະ ຜົນງານການຄົ້ນຄ້ວາອັນຍອດຢູ່ມຂອງທ່ານຄູອ້ວນ ຮັຕນະວົງສ໌ ທາງດ້ານວິຊາການນິນຕິ(ດົນຕີ)ຂອງແຄນ ໃນຊຸມປີທີ່ 50 ດັ່ງທີ່ໄດ້ເວົ້າມານັ້ນແລ້ວ ກໍບໍ່ມີໃຜສາມາດໄຂບົດສະໜາອັນເລິກລັບແຫ່ງທີ່ມາຂອງແຄນນັ້ນ ອອກມາໃຫ້ກະຈ່າງແຈ້ງໄດ້ຢ່າງເຕັມປາກເຕັມຄໍ ພໍໃຫ້ສັງຄົມລາວພອຍໄດ້ມີຄວາມເອກອ້າງ ແລະ ຊື່ນຊົມນຳໄດ້. ການທີ່ເປັນເຊັ່ນນັ້ນ ກໍອາດຈະຍ້ອນເຫດຜົນບາງປະການດັ່ງລຸ່ມນີ້ ກໍເປັນໄດ້ເຊັ່ນ :

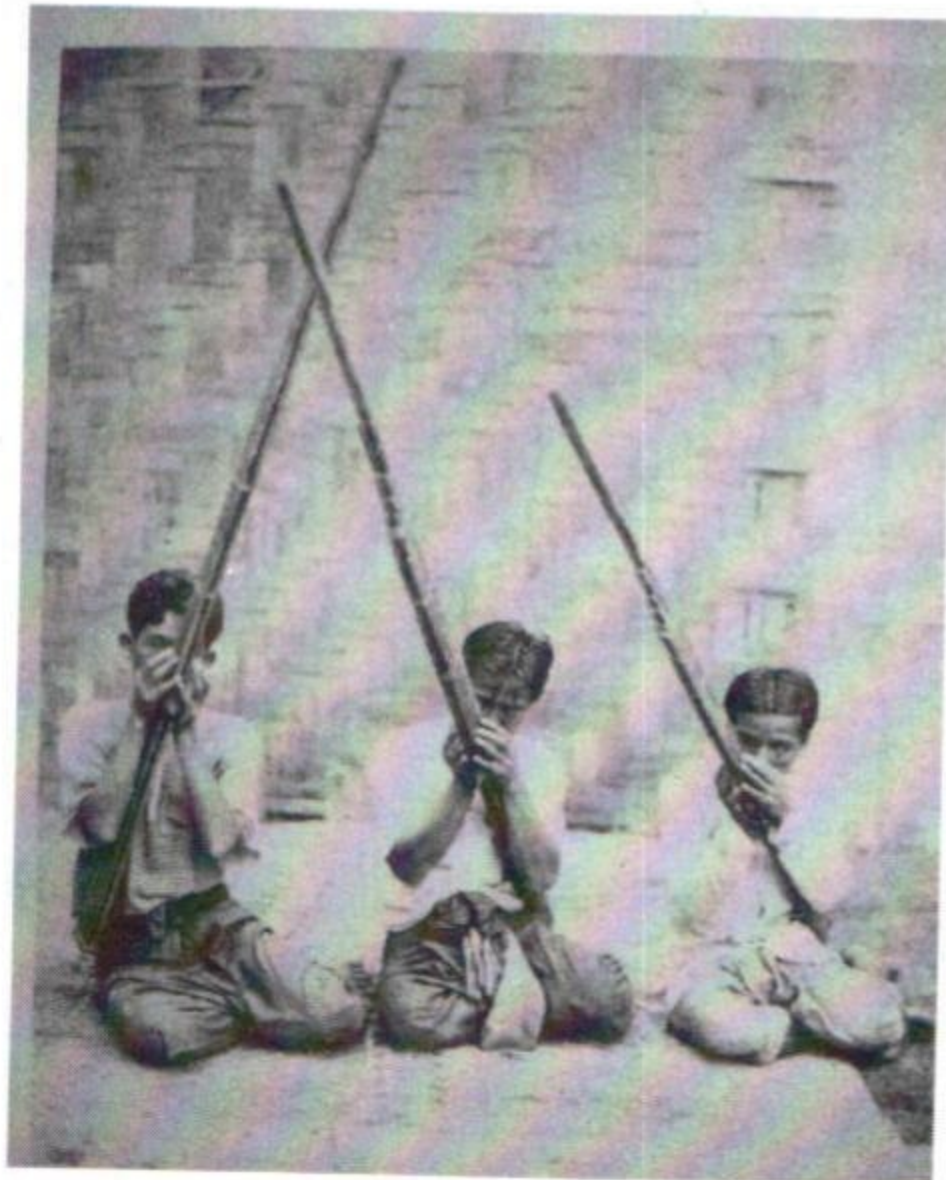
- ບໍ່ມີນັກຄົ້ນຄ້ວາທີ່ເອົາຈິງເອົາຈັງໃນເລື່ອງນີ້.
- ນັກຄົ້ນຄ້ວາບໍ່ມີເຄື່ອງມື ແລະ ບໍ່ສາມາດຫາຂໍ້ມູນທີ່ໜ້າເຊື່ອຖື ແລະ ແມ່ນຍຳໄດ້.
- ບໍ່ມີຜູ້ສົນໃຈໃຫ້ການສົ່ງເສີມເທົ່າທີ່ຄວນ ຍິ່ງໄປກ່ວານັ້ນ ຍັງປ່ອຍປະໃຫ້ມັນເປັນໄປຕາມມິຕາມເກີດດ້ວຍ.

ທັງໝົດນີ້ ໜ້າຈະເປັນຕົ້ນເຫດສຳຄັນ ພາໃຫ້ປະເພນີການໃຊ້ແຄນ ອັນເປັນເອກະລັກທາງວັດທະນະທັມຂອງລາວມາຕັ້ງແຕ່ສະໄໝເດີກດຳບັນນັ້ນ ນັບມື້ນັບສຸດສ້ວຍລົງໄປຊັກໄຊ້. ຂໍຍົກໂຕຢ່າງເມືອງຫຼວງພະບາງ ທີ່ທ່ານ Henri Mouhot ແລະ ທ່ານ Lefèvre Pontalis ໄດ້ໄປເຫັນ ແລະ ໄດ້ຂຽນໄວ້ກ່ອນໜ້ານີ້ສະຕະວັດເຄິ່ງມາແລ້ວນັ້ນ ດຽວນີ້ປາກົດວ່າບໍ່ມີແຄນເຫຼືອໄວ້ໃຫ້ຊົມພໍດວງ ແລະ ກໍບໍ່ມີໃຜສາມາດເປົ່າແຄນໄດ້ເລີຍ ເວັ້ນເສັງແຕ່ຄົນຕ່າງແຂວງທີ່ໄປອາໄສຢູ່ທີ່ນັ້ນ. ຊາວຫຼວງພະບາງເອງ ກໍຄົງບໍ່ຢາກເຊື່ອເລີຍວ່າ ບູ່ຍ່າຕານາຍຂອງພວກເພິ່ນເຄີຍໃຊ້ແຄນມາ ພໍປານກັນກັບແຫ່ງອື່ນໆ ໃນແຜ່ນດິນລ້ານຊ້າງ. ຫຼວງພະບາງອາດຈະເປັນໂຕຢ່າງທີ່ຈະແຈ້ງກ່ວາເພິ່ນໃນຄວາມທົດຖອຍ ຫຼື ການຖິ້ມປະລະຂ່ວາງວັດທະນະທັມແຄນລາວ ແຕ່ເມືອງອື່ນແຂວງອື່ນ ກໍບໍ່ນ້ອຍໜ້າເຊັ່ນກັນ ເຖິງຈະພໍມີແດ່ ແຕ່ກໍຈຳນວນໜ້ອຍບໍ່ຫຼາຍຄືແຕ່ກ່ອນ ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າ ມູນເຊື້ອອັນຍອດຍິ່ງແຫ່ງການໃຊ້ແຄນໃນລາວນັ້ນ ພວມນັບມື້ນັບທົດຖອຍ ແລະ ຄ່ອຍສາບສູນໄປເລື້ອຍໆ.

ນິທານການກຳເນີດຂອງແຄນ

- ມີນິທານເລົ່າສືບກັນມາຫຼາຍເລື່ອງດ້ວຍກັນ ກ່ຽວກັບແຄນ:

« ແຕ່ກ່ອນ ຍັງມີທ້າວກຳພ້າຜູ້ໜຶ່ງຕົກທຸກໄດ້ຍາກຂາດທີ່ເພິ່ງພາອາໄສ ແຕ່ລະມື້ລະເວັນລາວຕ້ອງໄດ້ເຂົ້າປ່າຫາພືນ ເພື່ອມາແລກເຂົ້າປາອາຫານປະຖັງຊີບຂອງຕົນ ຊຶ່ງບາງມື້ກໍອີ່ມ ແລະ ບາງມື້ໂຊກບໍ່ດີ ບໍ່ມີໃຜຕ້ອງການກໍອິດຫົວ. ສ່ວນພືນນັ້ນ ກໍບໍ່ໃສ່ວ່າຈະຫາໄດ້ງ່າຍດາຍພໍປານໃດ ເພາະວ່າ ຫາສູ່ມື້ສູ່ວັນ ປ່າໃກ້ຕົວເມືອງກໍເລີ່ມຂາດແຄນໄປເປັນທັມມະດາ ຈຶ່ງໄດ້ຫາຍ້ອນອອກໄປໄກຊັກໄຊ້ ອັນຍິ່ງເຜີ້ມຄວາມລຳບາກຍາກເຍື້ອນ ແລະ ອິດເໝືອຍໂຮຍແຮງ. ມື້ໜຶ່ງ ກ່ວາຈະໄດ້ພືນພໍເປັ ລາວຈຳຕ້ອງໄດ້ບິນເຂົ້າໄປໃນປ່າເລິກທີ່ຢູ່ຫ່າງໄກຈາກຕົວເມືອງຈົນໝົດງາຍພໍດີ. ລາວເລາະໄປຮອດແຄມຫ້ວຍນ້ອຍແຫ່ງໜຶ່ງທີ່ມີນ້ຳສະອາດເສາະໃສ ແລະ ເຢັນດີ ເໝາະສຳຫຼັບພັກພ່ອນກິນເຂົ້າປັນຮອງທ້ອງແກ້ຫົວ. ລາວປົງເປັພືນລົງແຄມຫ້ວຍດ້ວຍຄວາມອິດເໝືອຍ ລົງຊ່ວຍໜ້າລ້າງມື ແລະ ກອບກິນນ້ຳ ຮູ້ສຶກວ່າມີແຮງຂຶ້ນ ແລ້ວກໍນັ່ງເທິງລົງອີງເປັພືນຂອງລາວ ຈົກເອົາຫໍ່ເຂົ້າ ທີ່ລາວກຽມມາ ອອກມາກິນ. ຂະນະນັ້ນສາຍລົມກໍຄ່ອຍໆໂຊຍມາ ນຳເອົາກິ່ນອາຍອັນຫອມຫວນຂອງສັບພະສິ່ງ ທັມມະຊາດ ເຂົ້າມາສູ່ເນື້ອສູ່ກາຍເຮັດໃຫ້ຮູ້ສຶກເບົາເນື້ອເບົາຄົງ ທັງຍິນທຸກໃນຊີວິດຂອງຕົນທີ່ຕ້ອງໄດ້ຕົກຢູ່ໃນສະພາບລຳບາກກາກກຳ ຊຶ່ງບໍ່ເໝືອນກັນກັບບາງທ່ານເທີ ຜູ້ເພິ່ນໄດ້ນັ່ງກອງເງິນແສນໄຖ່. ສາຍລົມເລີ່ມພັດ ແຮງຂຶ້ນເປັນຮູດໆ ແລະ ແຕ່ລະຮູດນອກຈາກຈະມີສຽງວິດວິວຂອງສາຍລົມດັງມາແລ້ວ

ຮູບ 1925

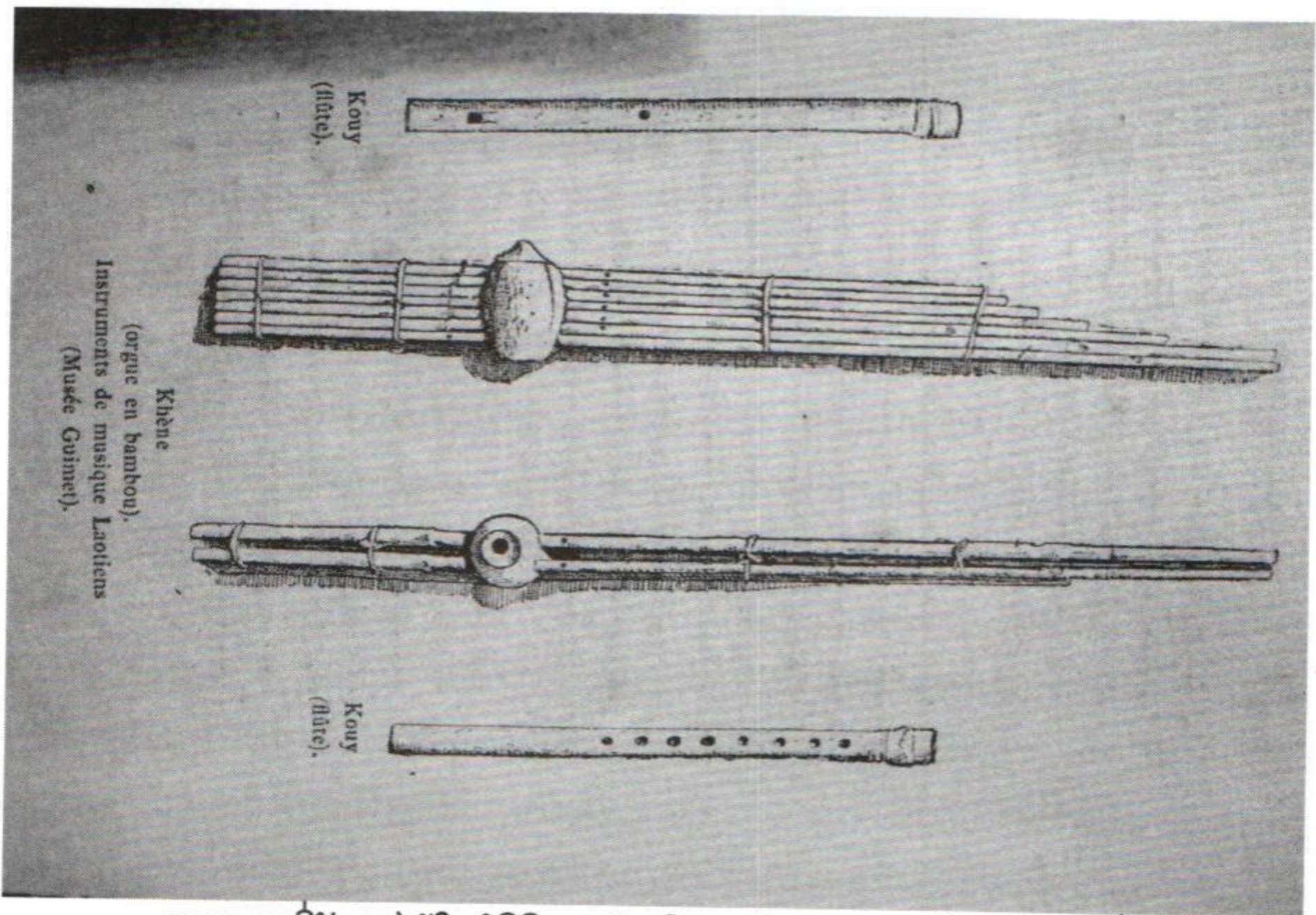
ຍັງມີສຽງໂຫວດສຽງປີ່ ສຽງເສບນ້ອຍມະໂຫລີອັນອິນອ້ອຍດັງແວວສະຫຼັບກັນມາພ້ອມ ເຮັດໃຫ້ທ້າວ
 ກຳພ້າຮູ້ສຶກເໝືອນດັງວ່າຕົກເຂົ້າໄປຢູ່ໃນຫ້ວງສວງສະຫວັນ. ເຂົາຄ່ອຍໆຍາງໄປຫາບ່ອນທີ່ມີສຽງ
 ດົນຕີແວວມາ ໃນທີ່ສຸດເຂົາກໍພົບວ່າ ສຽງນັ້ນດັງມາຈາກໄມ້ອໍ້ປາຍກຸດນ້ອຍໃຫຍ່ທີ່ຕ້ອງກະແສລົມ.
 ເມື່ອເຫັນເຊັ່ນນັ້ນ ທ້າວກຳພ້າກໍເລີຍມີແນວຄິດ ຄິດຢາກໃຫ້ຊາວບ້ານຊາວເມືອງໄດ້ຍິນໄດ້ຟັງສຽງ
 ດົນຕີອັນມ່ວນແມ້ງປະເພດນີ້ຕະຫຼອດໄປ ລາວຈຶ່ງໄດ້ເອົາຕົ້ນອໍ້ມາປະກອບເປັນເຕົ້າ ມີຮູລົມ ມີລິ້ນ
 ປີ່ ແລະ ມີຮູເປົ່າຕາງລົມ. ລາວເປົ່າປີ່ຊຸມໄມ້ອໍ້ຂອງລາວ ເລາະໄປຕາມບ້ານຕາມເມືອງເພື່ອໃຫ້ທຸກ
 ຄົນໄດ້ຍິນໄດ້ຟັງ ແລະ ເມື່ອທຸກຄົນໄດ້ຍິນໄດ້ຟັງແລ້ວ ກໍຮູ້ສຶກເປົ່າອົກເປົ່າໃຈ ແລະ ຊື່ນຊອບ
 ຕະຫຼອດຄົນເຈັບເມື່ອໄດ້ຟັງແລ້ວກໍຮູ້ສຶກສວ່າງໃຈ ແລະ “ແຄນ” ຊື່ນ ຄົນອິດຄົນເໝືອຍເມື່ອໄດ້ຍິນ
 ແລ້ວ ກໍ “ແຄນ” ຊື່ນເຊັ່ນກັນ. ດັ່ງນີ້ເອງທີ່ຜູ້ຄົນທັງຫຼາຍ ຈຶ່ງໄດ້ຕັ້ງຊື່ໃຫ້ເຄື່ອງດົນຕີທີ່ຍັງບໍ່ທັນມີຊື່
 ຂອງທ້າວກຳພ້ານັ້ນວ່າ : **ແຄນ** ກໍຍ້ອນເຫດຜົນດັ່ງກ່າວນັ້ນເອງ »

• ຍັງມີນິທານອີກເລື່ອງໜຶ່ງທີ່ສົມມຸດທີ່ມາຂອງແຄນໄວ້ດັ່ງນີ້ :

« ແຕ່ກີ້ແຕ່ກ່ອນສະໄໝຢູ່ ເມືອງຟ້າເມືອງແຖນ* ຍັງມີກະດູມພິສອງຜົວເມັງດຳລົງຊີວິດຢູ່ຮ່ວມກັນ
 ຢ່າງລະມ່ອມລະໄມ ແບບຜົວຫຍິບເມັງແສ່ວຜົວຖໍ່ເມັງພາຍ ມາຈົນເຖົ້າຈົນໂອ່. ວັນໜຶ່ງສອງເຖົ້າຮູ້
 ສຶກເຫງົາໃຈຍ້ອນອາຍຸສັງຂານທີ່ນັບມື້ນັບເປັນໄມ້ໃກ້ຝັງໃບພວງເຂົ້າຊັກໄຊ້ແລ້ວ ອັນພາໃຫ້ຄິດເຖິງ
 ຊີວິດໝູ່ມອັນແສນຈະເບີກບານຫວານຊື່ນເວລາຍັງເປັນບ່າວເປັນສາວ ທີ່ມີເຫື່ອມີແຮງ ສາມາດຊື່ນ
 ປ່າປິນຜາ ແບກໄມ້ໄງ້ຂອນ ຕັດຫຼົວຕັດພິນມາໄວ້ໃຊ້ໃນຢ້າວໃນເຮືອນ ຢ່າງບໍ່ຮູ້ອິດຮູ້ເໝືອຍ ຫຼື ຫາ
 ໝາກແຕກໝາກກະຍ້ອງມາຕາກໄວ້ໃນວັດວາອາຮາມ ເພື່ອຈະຕອກເອົານ້ຳມັນໄວ້ເຮັດບຸນໄຫຼເຮືອ
 ໄຟ ຈຶ່ງຊວນກັນເຂົ້າໄປເລາະໃນປ່າ ຫາວຫາອະນຸສອນແຫ່ງອະດີດຕະການຂອງຕົນ. ສອງເຖົ້າ
 ພາກັນບິນຍ່າງລອດປ່າພ່າດົງໄປຕາມທາງຫ່ອມ ທີ່ເຄີຍໄດ້ພາກັນໃຊ້ມັນເວລາທີ່ຍັງເປັນບ່າວເປັນ
 ສາວ ຈົນໄປເຖິງແຄມຫ້ວຍນ້ຳໃສເຢັນແຫ່ງໜຶ່ງ ບ່ອນທີ່ສອງເຖົ້າເຄີຍພັກ ເວລາແຮກເລີ່ມມັກຮັກກັນ
 ແລ້ວກໍພາກັນຫຍຸດຢູ່ບ່ອນພະລານຫິນ ວາງຖົງລົງ ຖອດຮູ່ຍຫາຍໃຈຍາວ ງວາກໜ້າແນມກັນແລ້ວ
 ກໍຍິ້ມຫົວອອກມາດ້ວຍຄວາມເປັນສຸກໃຈ ຈົນລືມຄວາມອິດເໝືອຍທີ່ຕ້ອງໄດ້ດົນປ່າພ່າດົງມາຈົນ
 ສວາຍຈົນງາຍ. ເຖົ້າທັງສອງຮີບພາກັນລົງເອົາມືໂກບກິນນ້ຳ ທີ່ຍັງໃສເຢັນເໝືອນເດີມ ແລ້ວກໍພາກັນ
 ກັບມານັ່ງລົງພະລານຫິນ ໄຂຫໍ່ເຂົ້າຫໍ່ໝີກອອກມາສູ່ກັນກິນ. ກະແສນ້ຳຍັງຄົງໄຫຼຫຼັງໄປບໍ່ຂາດ ພ້ອມ
 ທັງສິ່ງສຽງສວາດໆຊ່ວາໆເປັນຈັ່ງຫວະປົກກະຕິຢ່າງບໍ່ມີມື້ຈົບ. ຝູງນົກນ້ອຍກໍພາກັນບິນສອດແສ້ວ

* ເມືອງແຖນ(ອານາຈັກແຖນ) ຕັ້ງຢູ່ດິນແດນທີ່ສ່ວນໜຶ່ງປະກອບເປັນແຂວງຢຸນໜານຂອງຈີນປັດຈຸບັນ ມີສູນກາງຢູ່ແຄມໜອງແສ
 ຮຽກວ່າ ມົງເສີ້(ເມືອງແສ ຕິດກັບໜອງແສໃຫຍ່ ຫຼື ເອີ້ນຮາຍ ດ້ານໃຕ້) ແລະ ສີໂຈຊານ(ໜອງແສນ້ອຍ ໃກ້ກັບເມືອງກຸນໝົງປັດຈຸບັນ)

ໄປມາ ໂດຍອາໄສຄວາມຊຸ່ມເຢັນຂອງລຳຫ້ວຍຍາມທ່ຽງວັນ ເປັນບ່ອນພັກພ່ອນຢ່ອນໃຈ ຕາມປະສາ ແລະ ທັມມະຊາດຂອງມັນ. ຄາວນ້ອຍໜຶ່ງກໍມີສຽງຮ້ອງອັນອ້ອຍອິ່ນຂອງນົກກໍລະວີກ (ນົກແກ້ວອິນເດັງ) ດັງແວວມາແຕ່ປ່າໄຫຍ່ແປຜາ ສະຫຼັບເຂົ້າກັນກັບ ສຽງຮ້ອງຈິດຈິຈໍແຈຂອງຜູງນົກນ້ອຍໃນພຸ່ມໄມ້ ແລະ ສຽງຫຼັງໄຫຼດັງຊາດໆຊະໆຂອງນ້ຳຕົກ ກາຍເປັນສຽງມະໂຫລິດົນຕີອັນສະເໝາະເພາະພື້ງປະສານກັນ ທີ່ມ່ວນລະງົມຢ່າງຫາທິສຸດທີ່ຍັງບໍ່ໄດ້. ສອງເຖົ້າຮູ້ສຶກອີ່ມເອີບ ແລະ ອອນຊອນໃຈ ເບີກເບີຍອາລົມ ແລະ ມີກຳລັງວັງຊາຂຶ້ນທັນທີ ຈຶ່ງຄິດຢາກໄດ້ສຽງນົກກໍລະວີກ ພ້ອມດ້ວຍສຽງບໍລິວານຕ່າງໆເມື່ອໄວ້ຟັງ. ກໍດັງນີ້ເອງທີ່ຈາກມື້ນັ້ນມາ ເຖົ້າທັງສອງຈຶ່ງໃຊ້ຄວາມພະຍາຍາມ ໄປຊອກຫາໄມ້ອີ່ໄມ້ປ່ອງລຳນ້ອຍລຳຮຽວ ມາພິປອງແປງໃຫ້ເປັນລູກປີທີ່ມີສຽງດັງຕ່ຳສູງແຕກຕ່າງກັນ ບັນຈຸເຂົ້າໃນເຕົ້າລົມດຽວກັນ ເພື່ອເປົ່າໃຫ້ອອກຫຼາຍສຳນຽງຕ່ຳສູງແຕກຕ່າງກັນ. ເມື່ອສຳເລັດແລ້ວ ເຖົ້າຜູ້ຊາຍກໍລອງເປົ່າໃຫ້ຜູ້ຄົນທັງຫຼາຍໄດ້ຟັງ ຊຶ່ງໃຜໆກໍຮູ້ສຶກບໍ່ພຽງແຕ່ຈັບອີກຈັບໃຈທໍ່ນັ້ນ ແຕ່ຍັງຮູ້ສຶກເບົາເນື້ອເບົາຕົວ ມີເຫື່ອມີແຮງຂຶ້ນ ຜູ້ເຈັບເປັນເອັນໄຂ້ ກໍຮູ້ສຶກ ແຄນ ຂຶ້ນ. ກໍດັງນີ້ເອງທີ່ພາຍລຸນມາ ຜູ້ຄົນຈຶ່ງໃສ່ຊື່ໃຫ້ເຄື່ອງເສບປະເພດນີ້ວ່າ ແຄນ ແຄນ... ».

ແຄນລາວ ທີ່ຮັກສາໄວ້ໃນຫໍພິພິດທະພັນ ກີເມ ແຫ່ງນະຄອນ ປາຣີ ປະເທດຝະລັ່ງ

ແຄນຈາກຫຼັກການທາງບູຮານະຄະດີ

ລາຍຄົນເປົ່າແຄນຢູ່ໜ້າຄ້ອງບ້າງ ທີ່ພິພິດທະພັນບັນດາບັນດາຊົນຊາດເມືອງໜານໜຶ່ງ ມິນທົນກວາງຊີ ຂອງຈີນ

ຜູ້ຂ້າໄດ້ຖອນຮູບນີ້ ຮ່ວມກັບຮູບອື່ນໆມາຈາກລວດລາຍຂອງຄ້ອງບ້າງ ທີ່ມີຢູ່ໃນຫໍພິພິດທະພັນ ບັນດາຊົນຊາດ ທີ່ເມືອງໜານໜຶ່ງ ມິນທົນກວາງຊີຂອງຈີນ ໃນຈຸດປະສົງເພື່ອເກັບຮັກສາໄວ້ເປັນພາບຂໍ້ມູນທົ່ວໄປ ໂດຍບໍ່ໄດ້ເນັ້ນໜັກໃນດ້ານການຄົ້ນຄ້ວາວິເຄາະວິໄຈແຕ່ຢ່າງໃດເລີຍ ເພາະຮູ້ແລ້ວວ່າ ຕົນເອງບໍ່ມີຄວາມຮູ້ໃນເລື່ອງຄ້ອງບ້າງກອງທອງແຕ່ຢ່າງໃດເລີຍ. ພາຍຫຼັງມາພີ່ຈິ່ງພົບ ແລະ ເຂົ້າໃຈວ່າ ຮູບຕ່າງໆທີ່ຖ່າຍຖອນມານັ້ນ ໃຫ້ຄວາມປະຫຼາດໃຈເປັນພິເສດ ແລະ ເມື່ອແຍງເບິ່ງເທື່ອໃດ ກໍຮູ້ສຶກວ່າບໍ່ເປີດເປັນຈັກເທື່ອ. ໂຕຢ່າງຮູບແຜ່ນນີ້ ເຫັນໄດ້ແຈ້ງວ່າເປັນຮູບຂະບວນແຫ່ປາງບຸນ ຫຼື ປາງພິທີກຳມໃດໜຶ່ງ ມີຜູ້ຄົນເອ້ເພດເຕັມຊົງ ຄາດຜ້າມັດແອວ ຫຼື ຜ້າຜືນ ໃສ່ໝວກ ຫຼື ຜ້າພັນຫົວທີ່ແຊມດ້ວຍເຄື່ອງປະດັບນາໆຊະນິດ ເປົ່າແຄນ ຂັບລຳ ແລະ ຟ້ອນແອະແອ່ນແຫ່ກັນໄປ. ຈາກພາບທີ່ໜ້າສົນໃຈທັງຫຼາຍເຫຼົ່ານີ້ເອງ ທີ່ຜູ້ຂ້າຈິ່ງພົບວ່າ ຕົນເອງມີຄວາມບົກຜ່ອງໃນເວລາຖອນຮູບ ໂດຍປະປ່ອຍໃຫ້ໂຕອັກສອນຈີນ ທີ່ເປັນຂໍ້ແນະນຳທີ່ສຳຄັນ ຂາດຫາຍໄປຈາກຮູບ. ຜູ້ຂ້າໄດ້ສົ່ງຮູບຖ່າຍດັ່ງກ່າວ ເມື່ອໃຫ້ເພື່ອນທີ່ໜານໜຶ່ງ ແລະ ຂໍໃຫ້ເພື່ອນຊ່ອຍຫາຂໍ້ຄວາມອັນທີ່ຂາດຫາຍໄປນັ້ນ ໃນຫໍພິພິດທະພັນດັ່ງກ່າວມາໃຫ້ ແຕ່ກໍໜ້າເສັຍດາຍ ເພື່ອນກໍບໍ່ສາມາດຫາມາໃຫ້ໄດ້ເລີຍ. ແນວໃດກໍດີ

ອັນສຳຄັນແມ່ນພາບນີ້ມີແຄນ ທີ່ມີລັກສະນະຂອງແຄນສະໄໝໃໝ່ຂອງລາວ ມີການເອ້ຍ້ອງ ນຸ່ງຜ້າ ແຫ່ພ້ອນ ແລະ ແມ່ນອນ ກໍຄືງຕ້ອງມີຂັບລຳເຂົ້າກັບສຽງປີ່ສຽງແຄນໄປພ້ອມ. ນອກຈາກຂະບວນແຫ່ ແຫນແຫນກັ້ງ ທີ່ມີຢູ່ໃນຮູບມຸມກ້ວາງແລ້ວ ລວດລາຍທີ່ພົ້ນເດັ່ນ ແລະ ມີຢູ່ຢ່າງຫຼວງຫຼາຍໃນຄັ້ງ ບ້າງນັ້ນ ແມ່ນຂະບວນເຮືອກູນ ເຮືອສ່ວງ ທີ່ໃຊ້ເປັນເຮືອທົງເຮືອແຫ່ ຊຶ່ງມີລຳຕົວຮຽວຍາວ ມີຫົວ ທ້າຍແງນຂຶ້ນສູງ ອັນແມ່ນເອກະລັກຂອງເຮືອລາວ ທີ່ໃຊ້ໃນນ້ຳແມ່ທີ່ມີຫາດແກ້ງກະແສໄຫຼແຮງ ແຕ່ ບໍ່ແມ່ນເອກະລັກຂອງເຮືອທີ່ໃຊ້ໃນເຂດທົ່ງພຽງແຄມທະເລ ຫຼື ໃນທະເລ ແລະ ອີກລວດລາຍອື່ນໆ ຫຼາຍຢ່າງທີ່ດູດດຶງຄວາມສົນໃຈຂອງຜູ້ຂ້າເອງ (ຮູບໂຕຢ່າງ 1).

ຮູບຕົວຢ່າງ 1 : ເຮືອກູນ ເຮືອຊ່ວງໃນລຳນ້ຳແມ່

ຈາກຮູບຕ່າງໆທີ່ໄດ້ມານີ້ ເຮັດໃຫ້ຜູ້ຂ້າຕ້ອງໃຈຈິດໃຈຈໍ່ ຢາກຈະຮູ້ເລື່ອງຮູ້ລາວເລິກເຊິ່ງໄປກ່ວານີ້ ແລະ ຄິດຢາກໄດ້ເອກະສານຂໍ້ມູນທາງປະຫວັດສາດບູຮານ ເປັນຕົ້ນແມ່ນບັນທຶກໃນຕຳນານ ຂອງ ນັກປາດຈີນບູຮານ ແລະ ນັກປາດສະໄໝໃໝ່ທີ່ຄົ້ນຄ້ວາກ່ຽວກັບຈີນວິທະຍາ ແລະ ອາຊີອາຄະເນ ສ່ວນທີ່ກ່ຽວພັນກັບຊົນຊາດລາວສະໄໝບູຮານ. ຜູ້ຂ້າຮູ້ຂ້າວວ່າ ຢູ່ຄັ້ງບ້າງທີ່ຫໍພິພິດທະພັນເມືອງ ຫາດໂນ້ຍ(ຮາໂນຍ)ຂອງວຽດນາມ ກໍມີລວດລາຍຂອງຄົນເປົ່າແຄນໃນຂະບວນແຫ່ເຊັ່ນກັນ ຈຶ່ງໄດ້ ຂຽນໜັງສືຂໍຄວາມຊ່ອຍເຫຼືອຈາກທ່ານອາຈານ ດຣ. ວູ້ກິ່ງກວີ້ (Vũ công Quy) ທີ່ສະຖາບັນ ຄົ້ນ ຄ້ວາອາຊີອາຄະເນຂອງວຽດນາມ ໃຫ້ຄວາມກະລຸນາຖ່າຍຮູບເຫຼົ່ານັ້ນມາໃຫ້ເບິ່ງ ແລ້ວທ່ານອາຈານ ກໍໄດ້ອິດສາຕອບສະໜອງຕາມຄຳຂໍຂອງຜູ້ຂ້າ. ອາຈານໄດ້ຖ່າຍຮູບເອົາລວດລາຍຄົນເປົ່າແຄນ ທີ່

ສະຫຼັກໄວ້ຢູ່ຕາມໜ້າຄ້ອງບ້າງຫຼາຍໜ່ວຍໃນໝວດຕ່າງກັນ ຝາກມາໃຫ້ຜູ້ຂ້າ. ຮູບດັ່ງກ່າວນັ້ນ ມີຄວາມງົດງາມ ແລະ ສົມບູນທີ່ສຸດ ເຊັ່ນບາງຕົວຢ່າງດັ່ງນີ້ :

ຮູບຖອດແບບໜ້າຄ້ອງບ້າງໂກລວາ(Co Loa 1)

ຮູບຖອດແບບໜ້າຄ້ອງບ້າງງອກລູ້(Ngoc Lu 1)

ເປັນຮູບລວດລາຍການແຫ່ແຫນແຫນກັງ ໃນຮູບລັກສະນະດຽວກັນກັບທີ່ໄດ້ມາຈາກຄ້ອງບ້າງເມືອງໜານໜຶ່ງປະເທດຈີນ ເຊັ່ນມີຜູ້ຄົນເອ້ຍ້ອງ ຄາດຜ້າ* ຄຽນຫົວແຊມເຄື່ອງເອ້ ຖືທຸງໄຊຍ໌ ເປົ່າແຄນຕົບແຊ່ງ ຕ່ອຍຄ້ອງ ຟ້ອນລາຍ ຂັບລຳຂັບເຊັ່ງ ໃນຂະບວນແຫ່ອັນຄົກຄັ້ນມະໂຫຖານ ຂອງປາງບຸນຫຼື ປາງພິທີກຳມປະເພນີໃດໜຶ່ງ.

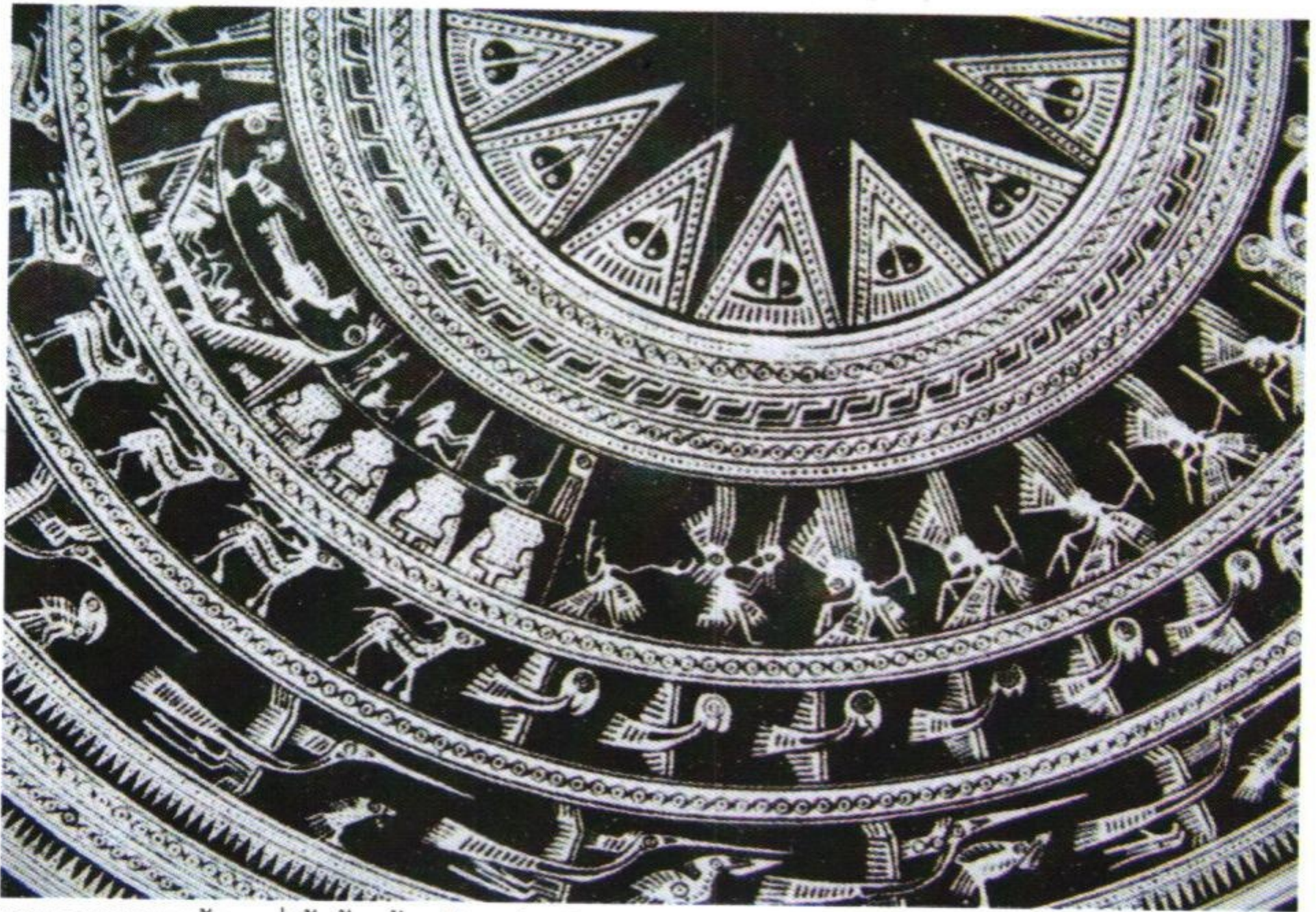

ຮູບຈິງໜ້າຄ້ອງບ້າງຮົງຮາ(Hong Ha-ແມ່ນ້ຳແດງ)

ຮູບຈິງໜ້າຄ້ອງບ້າງງອກລູ້(Ngoc Lu 1)

* ການຄາດຜ້າ ແລະ ການແຫ່ຕີຄ້ອງຕີກອງແບບນີ້ ຄ້າຍໆກັບການແຫ່ບຸນພຣະເວດຂອງຊາວຜູ້ໄທສະຫວັນນະເຂດ. ອາດຈະເປັນ ການຕົກຄ້າງມາ ຫຼື ບໍ່ ?

ຮູບຖອດແບບມຸມກ້ວາງ ຢູ່ໜ້າຄ້ອງບ້າງ Ngoc Lu 1.

ຄໍາຖາມທີ່ຕັ້ງຂຶ້ນກໍຄົງຈະມີຢູ່ວ່າ : ຈັກກະວານແຫ່ງລວດລາຍໃນຄ້ອງບ້າງ* ທີ່ມີຄົນເປົ່າແຄນໃນຂະບວນແຫ່ແຫນແຫນກ້າຍ່າງມະໂຫຖານດັ່ງກ່າວ ຕະຫຼອດພາບເຮືອກູນເຮືອສ່ວງເຫຼົ່ານັ້ນ ມີຄວາມກ່ຽວພັນກັບຊາດລາວ ແລະ ຄົນລາວຫຼືບໍ່ ຫຼື ຈັ່ງໃດ ?

ຄົງຈະເກືອບເປັນທີ່ແນ່ນອນແລ້ວວ່າ ຄົນລາວໃນປະເທດລາວເຮົາປັດຈຸບັນ ກໍຄືຄົນເຊື້ອຊາດລາວຢູ່ປະເທດຕ່າງຈຳນວນບໍ່ໜ້ອຍເລີຍ ບໍ່ອາດຈະເຊື້ອເລີຍວ່າ ຮູບຄົນເປົ່າແຄນ ພ້ອມດ້ວຍຂະບວນແຫ່ທີ່ຄວັດ ຫຼື ລໍ່ໄວ້ກັບຄ້ອງບ້າງເຫຼົ່ານັ້ນ ຈະເປັນຄົນລາວບູຮານ ຫຼື ເປັນປູ່ຍາຕາທວດຂອງພວກຕົນ ພ້ອມດ້ວຍວາດດຳລົງຊີວິດ ກໍຄືວິຖີຊີວິດຂອງພວກເພິ່ນໃນສະໄໝເດີກດຳບັນ. ພວກເຮົາຜູ້ເປັນພາຍຊ້ອຍ ລອງພາກັນມາແງະໄງ້ເບິ່ງວ່າ ຈະມີຂໍ້ມູນ ຫຼື ຫຼັກຖານອ້າງອີງເຍື່ອງໃດແດ່ ທີ່ສາມາດນຳເອົາມາພິສູດໄດ້ວ່າ ຄົນທີ່ສະຫຼັກໄວ້ໃນຄ້ອງບ້າງນັ້ນ ແມ່ນຄົນເຜົ່າພັນ ຫຼື ຊາດລາວບູຮານ ? ແມ່ນບັນພະຊົນລາວເອງເປັນຜູ້ປະດິດ ແລະ ຜະຫຼິດຄ້ອງບ້າງດັ່ງກ່າວ ອັນຖືວ່າເປັນອະຣະທັມສະເທືອນໂລກເຍື່ອງນີ້ຂຶ້ນມາ ?

 • ຄ້ອງບ້າງ : ລາງຄົນວ່າຄ້ອງບ້າງ ແຕ່ຄວາມລາວເດີມວ່າ 'ຄ້ອງບ້າງ' ເໝືອນ 'ບ້າງ' ບັນຄຳ.

ຄົນລາວບູຮານປະດິດ ແລະ ຜະຫຼິດຄ້ອງບ້າງ

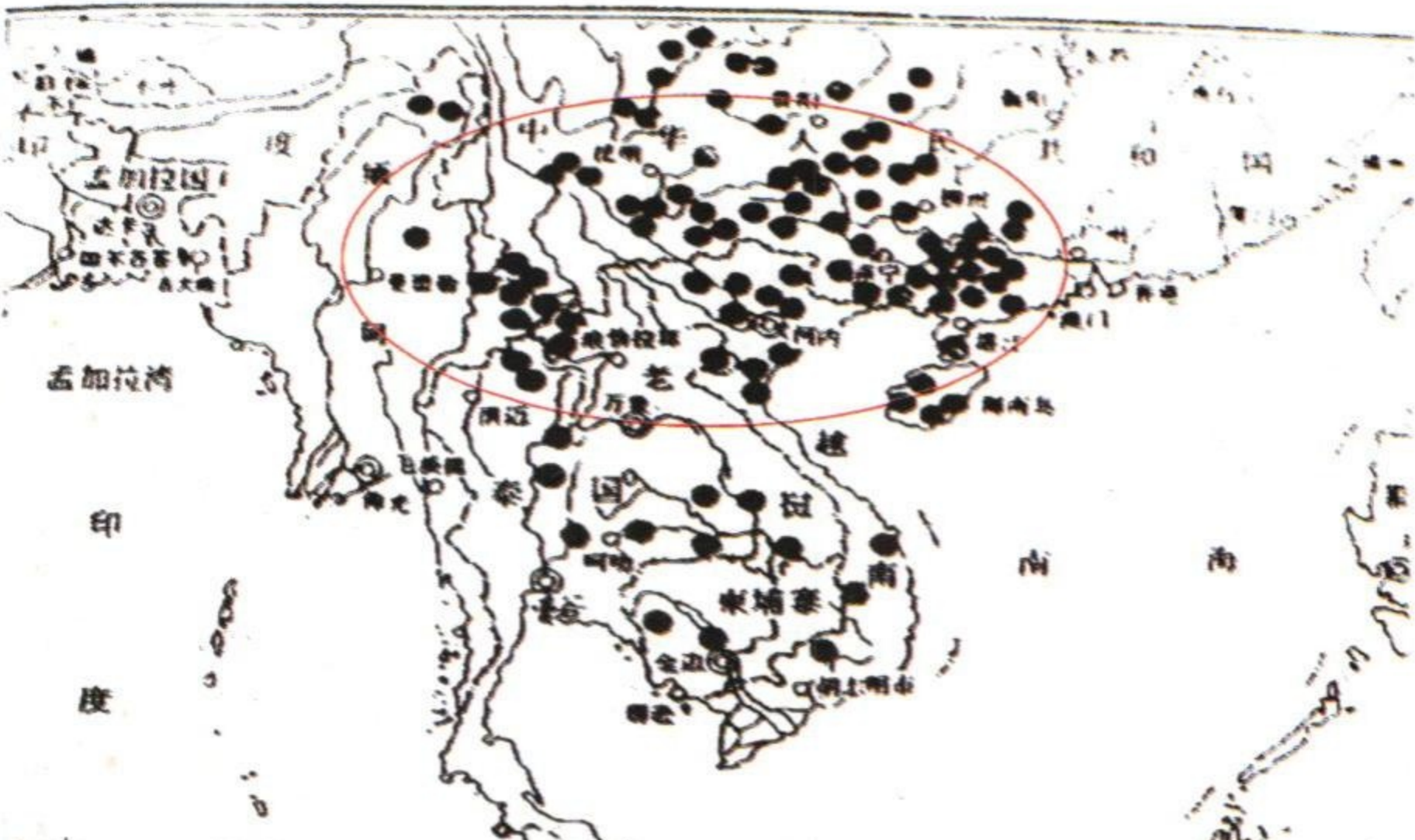
ຄ້ອງບ້າງນັ້ນ ອາດຈະມີຫຼາຍເຜົ່າຫຼາຍພາສາຮຽນແບບກັນຜະຫຼິດຂຶ້ນມາກໍຄົງຈະບໍ່ປະຕິເສດໄດ້ ແຕ່ ຫຼັກຖານອັນມີເອກະສານບູຮານສຳຄັນຫຼາຍຕໍ່ຫຼາຍສະບັບໄດ້ຢືນຢັນວ່າ ຄົນລາວບູຮານ ຫຼື ກຸ່ມຊົນ ໃນຕະກຸນລາວກຸ່ມຕ່າງໆ ທີ່ດຳລົງຊີວິດຢູ່ທາງຕອນໃຕ້ຂອງປະເທດຈີນ ພາກຕາເວັນອອກສ່ຽງເໜືອ ຂອງພະມ້າ ພາກເໜືອສຸດຂອງລາວ ແລະ ວຽດນາມ ກ່ອນໜ້ານີ້ລະຫວ່າງກ່ອນ ແລະ ຕົ້ນຂອງ ຄິດຕະການ ພາກັນປະດິດ ແລະ ຜະຫຼິດຄ້ອງບ້າງທີ່ມີລາຍຮູບຄວັດຮູບສະຫຼັກລໍ່ ຫຼາຍແບບຫຼາຍ ຈິນຕະນາການ ແລະ ຫຼາຍສີສັນ ຊຶ່ງທັງໝົດເຫຼົ່ານັ້ນ ໄດ້ສະທ້ອນເຖິງຈັກກະວານແຫ່ງຄວາມເຊື່ອ ຮີດຄອງ ປະເພນີ ຄະນິບທັມນຽມ ແລະ ການດຳລົງຢູ່ຂອງຜູ້ຄົນໃນທ່າມກາງທັມມະຊາດ ສະພາບ ແວດລ້ອມທີ່ບໍລິບູນ. ແຕ່ສິ່ງທີ່ເປັນສາລະສຳຄັນທີ່ສຸດທີ່ຜູ້ຂ້າຢາກສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນນະທີ່ນັ້ນ ແມ່ນ ແຄນ ອັນເປັນຈຸດປະສົງຕົ້ນຕໍຂອງປຶ້ມວິເຄາະນ້ອຍຫົວນີ້. ຜູ້ຂ້າຂໍຢືນຢັນນະທີ່ນີ້ວ່າ : ໃນອະດີດຕະ ການນັ້ນ ຄົນໃນຊາດຕະກຸນລາວບູຮານ ໄດ້ຝາກ « ແຄນ » ແລະ ປະເພນີວັດທະນະທັມດັ້ງເດີມ ຂອງຕົນໄວ້ນຳຄ້ອງບ້າງ ທີ່ເຂົາເຈົ້າ ຜະຫຼິດຂຶ້ນມາເອງ .

- ໃນຜົນງານຂອງອາຈານ Michèle Pirazzoli t'serstevens : *La civilisation du Royaume Dian(Tian)(1) à l'époque Han* (BEFEO, Paris 1974) : « ອະຣະຍະທັມຂອງ ອານາຈັກແຖນສະໄໝຫານ » ທ່ານໄດ້ຖອດຂໍ້ຄວາມທີ່ຂຽນໄວ້ໃນໜັງສື ບັນທຶກປະຫວັດສາດ ບູຮານຂອງຈີນ : Sui Shu(2) (Sui Shu dili zhi) ທີ່ Dr. Ho Hsiang-Lin ໄດ້ຍົກອອກມາເປັນ ຂໍ້ອ້າງອີງໃນບົດຄວາມຂອງທ່ານ : « ຄ້ອງບ້າງຂອງຊາວ ເຢ້ : ການຜະຫຼິດ ແລະ ການນຳໃຊ້ »(3) ດັ່ງນີ້ : « ...A travers les vingt districts au sud des Nan Shans, les differents tribus lao fabriquent des tambours de bronze. Quand un tambour est fabriqué, on le suspend dans la cour de son propriétaire qui fait des provisions de vin et invite des parents et amis. Ceux-ci viennent en foule et les invités riches apportent des grandes épingles à cheveux en or ou en argent pour battre le tambour. Ces épingles sont faites pour cet usage et, après la cérémonie, elles sont données à l'hôte en souvenir ... Avant d'aller en guerre, le chef rallie les guerriers de la tribu en frappant le tambour. A ces chefs qui sont appelés Dulao (Tulao), les hommes de la tribu prêtent serment d'allégeance. "

(1) Dian : D ອັກສອນລາຕິນທີ່ໃຊ້ໃນພາສາຈີນ ອອກສຽງເປັນ T. Dian ອອກສຽງເປັນ Tian(Tien) ຄືອານາຈັກແຖນ ທີ່ມີສູນກາງ ຕັ້ງຢູ່ບໍລິເວນ ໜອງແສນ້ອຍ(Tian Chi) ດ້ານຕາເວັນຕົກສ່ຽງໃຕ້ຂອງນະຄອນກຸນໝິງປັດຈຸບັນ. ອານາຈັກແຖນຕັ້ງຂຶ້ນໃນ « ຍຸກຫານ »(Han) ຕາເວັນຕົກຄື ລະຫວ່າງ (ກ່ອນ ຄ.ສ 206- ຫຼັງ ຄ.ສ 220).

(2) Sui Shu (ບາງເອກະສານຂຽນ Shiji ເບິ່ງຮູບປ້າຍໜ້າ 19) ບັນທຶກປະຫວັດສາດຂອງ Sima Qian ລະຫວ່າງປີ 145-90 ກ່ອນ ຄ.ສ . (3) Ho Hsiang-Lin : The yueh (ຫຼາຍເອກະສານຂຽນ Yue ບາງເອກະສານຂຽນເປັນ Ye) bronze drums, their manufacture and use, Hong Kong University Press 1967, Symposium on historical, archaeological and linguistic studies in southern China, South-east Asia and the Hong Kong region, pp.110 114.

ແປ : « ... ຜ່ານ 20 ຫົວເມືອງຂອງ ນ່ານຊານ(1)ທາງໃຕ້ ຄົນລາວເຫຼົ່າຕ່າງໆ ພາກັນເຮັດຄ້ອງບ້າງ. ເມື່ອ ຄ້ອງບ້າງໜ່ວຍໃດຜະຫຼິດອອກມາໄດ້ແລ້ວ ເພິ່ນກໍເອົາແຂວນໄວ້ເດີນບ້ານຂອງຜູ້ເປັນເຈົ້າຂອງ ແລ້ວຜູ້ເປັນ ເຈົ້າຂອງ ກໍທ້າງຫາເຫຼົ່າຢາປາແປ້ງໄວ້ ແລ້ວເຊີນພີ່ນ້ອງ ແລະ ເພື່ອນຜູງມາສະຫຼອງກັນ. ຜູ້ຄົນກໍພາກັນລ້ງມາເປັນບຶກເລີຍ ຜູ້ທີ່ຮັ່ງມີແດ່ ກໍເອົາໄມ້ປິ່ນເກົ້າເຫັ້ມບັກໃຫຍ່ ເຮັດດ້ວຍຄຳ ຫຼື ເງິນ ຜັດກັນມາເຄາະຕ່ອຍຄ້ອງຫັນ. ໄມ້ປິ່ນເກົ້ານັ້ນ ເຮັດໄວ້ແຕ່ສຳຫຼັບພິທີນີ້ທໍ່ນັ້ນ ເມື່ອແລ້ວພິທີແລ້ວ ກໍ ເອົາມອບໃຫ້ຜູ້ເປັນເຈົ້າຂອງຄ້ອງບ້າງ ເພື່ອເປັນທີ່ລະລຶກ... ກ່ອນຈະອອກທັບຈັບເສິກ ຜູ້ເປັນຫົວ ໜ້າເຫຼົ່າ ກໍຈະລິ້ນຄ້ອງດັ່ງກ່າວປ່າວໂຮມພົນນັກຮົບ. ຕໍ່ໜ້າຜູ້ເປັນຫົວໜ້າຂອງພວກເຂົາທີ່ຮຽກວ່າ ຜູ້ລາວ(2) ພວກເຂົາພາຍໃນເຫຼົ່າ ຈະພາກັນໃຫ້ຄຳສາບານວ່າຈະ ຈົງຮັກພັກດີຕໍ່ຜູ້ເປັນນາຍ ».

ແຜນທີ່ຈຸດສຸມຂອງຄ້ອງບ້າງເຂດ Nan Shan ທາງໃຕ້ ທີ່ກວມເອົາພາກໃຕ້ສຸດຂອງຈີນ ແລະ ຕອນເໜືອຂອງແຫຼມອິນດູຈີນ

- (1) Nan Shan(ເຂດພູດອຍທາງໃຕ້) ສະໄໝຈອມຈັກກະພັດ ຮວາງເຕ້ຂອງຈີນ): ເຂດນີ້ຄົງກວມເອົາເນື້ອທີ່ອັນກວ້າງຂວາງ ຂອງມົນທົນກຸ່ຍເຈົ້າ ກວາງຊີ ຢຸ່ນໜານ ຕາເວັນອອກສ່ຽງເໜືອຂອງມຸ່ງນຸ່ມ ຕອນເໜືອສຸດຂອງວຽດນາມ ແລະ ລາວ.
- (2) Dulao(Tulao- ຜູ້ລາວ) : D ໃນພາສາຈີນຜ້ອງອອກສຽງ T. Tu ເຄົ້າສັບພາສາຈີນ ຫຼື Thu ໃນພາສາວຽດນາມ ແປວ່າ ຫົວໜ້າ ຫຼື ເອກ. Tulao ແປວ່າ ຫົວໜ້າຄົນລາວ ກາຍມາເປັນພວກ Tho (ໂຖ) ໃນພາສາວຽດນາມ ຊຶ່ງຕໍ່ມາ ຖືກຈັດເຂົ້າໃນກຸ່ມທີ່ຮຽກວ່າ Tay. ໂຖ ດຳລົງຊີວິດຢູ່ແຄວ້ນທາງທິຕາເວັນອອກສ່ຽງເໜືອສຸດຂອງວຽດນາມ(ລາງເຊິ່ນ) ກວມໄປເຖິງເຂດ ລິ່ງເຈົ້າ ມົນທົນກວາງຊີ ຂອງຈີນ ທີ່ຕິດກັບເຂດ Lang Son (ແຄ້ວນລາງແຖບພູດອຍ) ຂອງວຽດນາມ. Lang Son ໜ້າຈະມາຈາກຄຳທີ່ຈີນຮຽກ Ye Lang (ພວກເຢີ ທີ່ແຄ້ວນລາງ). So'n(ວຽດນາມ), Shan(ຈີນ), ສັນ(ລາວ) ແປວ່າ ພູ.

ຈາກຈຸດສຸມຂອງຄຳອ້າງທີ່ສະແດງອອກໃນແຜນທີ່ນີ້ ພວກເຮົາສາມາດຮູ້ໄດ້ໂລດວ່າ ທີ່ຕັ້ງຂອງ ເຂດນ່ານ ຊານທາງໃຕ້ ຊຶ່ງມີຄົນລາວບູຮານອາໄສຢູ່ ແລະ ເຮັດຄຳອ້າງນັ້ນ ຕັ້ງຢູ່ພູມິພາກທາງ ຕອນໃຕ້ຂອງປະເທດ ຈີນ ແລະ ທາງຕອນເໜືອຂອງສຸວັນນະພູມປະເທດ ຫຼື ແຫຼມອິນດູຈີນ ໂດຍ ຄວບເນື້ອທີ່ອັນໄພສານອີຫຼີຄີ: ທາງດ້ານຕາເວັນຕົກນັ້ນ ຕັ້ງແຕ່ພາກຕາເວັນອອກສ່ຽງເໜືອ ຂອງ ປະເທດມ່ຽນມ້າ ມາທາງທິດຕາເວັນອອກຈົນຮອດ ມົນທົນກວາງຕຸ້ງຂອງຈີນປັດຈຸບັນ ແລະ ທາງ ດ້ານເໜືອນັ້ນ ຕັ້ງແຕ່ພາກເໜືອຂອງມົນທົນຢຸ່ນນານ ມົນທົນກວາງຊີ ກວມລົງມາຈົນຄວບພາກ ເໜືອສຸດຂອງລາວ ແລະ ພາກເໜືອສຸດວຽດນາມປັດຈຸບັນ. ໃນຍຸກບັນພະການນັ້ນ ພູມິພາກສ່ວນນີ້ ນອກຈາກຈະຖືກຈັດແບ່ງໃຫ້ເປັນຫົວເມືອງຕ່າງໆ ຂຶ້ນກັບຈັກກະພົບຈີນບາງຍຸກບາງສະໄໝແລ້ວ ຍັງໄດ້ມີໂອກາດເຕົ້າໂຮມກັນພັດທະນາຕົນເອງໃຫ້ເປັນປະເທດເອກະຣາຊໄດ້ຫຼາຍຍຸກຫຼາຍສະໄໝ ດ້ວຍ ດັ່ງທີ່ມີຊື່ໄວ້ເຊັ່ນ: ອານາຈັກແຖນ(ອານາຈັກໜອງແສ) ອານາຈັກອ້າຍລາວ ອານາຈັກເຢ້ລາງ ເມິງ ລາວ(1) ແລະ ອື່ນໆ... ມີຫຼັກຖານຂໍ້ມູນທາງປະຫວັດສາດ ແລະ ທາງບູຮານະຄະດີ ທີ່ນັກປາດ ອາຈານໃຫຍ່ ທັງຫຼາຍ ທັງຊາວຈີນເອງ ແລະ ຊາວຕ່າງປະເທດ ໄດ້ຄົ້ນຄ້ວາ ແລະ ຊຽນຂຶ້ນກ່ຽວກັບ ຄົນລາວບູຮານໃນພູມິພາກ ແລະ ອານາຈັກນ້ອຍໃຫຍ່ຕ່າງໆດັ່ງກ່າວ.

Liu Yan (Specialist on Ethology, History, Religion and Culture of Dai Race of Xishuangbanna): An On-the-Spot Investigation into the Southernly Emigration of the Dai(ໄຕ) Race, Yunnan Nationality Press, 1999 p. 98.

" ...Prof. Dai Yixuan, Wen You and Jiang Yingliang advanced: The relationship of the race sources about the Liao or Luo, the ancient race Ouluo developed to the race Zhuang and Dai(Tai) step by step, among this developing progress, it was called Liao. Today's Lao race country of Laos is the ancient Luo of Luoyue race, Liao and Lao has the same pronunciation. The above judgment by these scholars point out the historical sources between the ancient Liao with today's Zhuang and Dai race, it lead to my great interest and guide me to investigate along southern part and western part of Sichuan Province."

ແປ: " ອາຈານໄຕຍີ່ຊວນ ອາຈານເວັນຢູ່ ອາຈານຈຽງຍິ່ງລຽງ ໄດ້ໃຫ້ທັດສະນະວ່າ: ສາຍແຜນເຄົ້າ ກຳເນີດຂອງ ຊາດພັນລຽວ ຫຼື ໂລວ(Liao or Luo) ອັນມາຈາກຊາດພັນອູໂລວ(Ouluo) ດັ່ງເດີມນັ້ນ ໄດ້ ຄ່ອຍໆວິວັດມາເປັນຊາດພັນຈວງ ແລະ ໄຕ (Zhuang and Dai) ເປັນກ້າວໆ ແລະ ໃນກະ ບວນວິວັດນີ້ ພວກເຂົາມີຊື່ວ່າລຽວ(Liao). ຊາດພັນຄົນລາວ(Lao)ໃນປະເທດລາວປັດຈຸບັນນີ້ ກໍແມ່ນພວກໂລວ (Luo) ດັ່ງເດີມ ໃນເຊື້ອພັນຈຳພວກໂລວເຢ້(Luoyue)ນັ້ນເອງ. ລຽວ(Liao) ແລະ ລາວ(Lao)ນັ້ນ ມີພາສາປາກ ເວົ້າອັນດຽວກັນ. ການລົງຄວາມເຫັນຂອງບັນດາທ່ານນັກຄົ້ນຄ້ວາຂ້າງ ເທິງ ທີ່ບອກໃຫ້ຮູ້ເຖິງທີ່ມາ ທາງ ດ້ານປະຫວັດສາດ. ເລື່ອງລະຫວ່າງພວກລຽວໃນອະດີດ ກັບເຊື້ອຊາດຈວງ ແລະ ໄຕ ໃນປັດຈຸບັນ

ນັ້ນໄດ້ເຮັດໃຫ້ຂ້າພະເຈົ້າສົນໃຈເປັນຢ່າງຍິ່ງ ຈົນນ້ອມນ້າວຫົວໃຈໃຫ້ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ໄປເດີນສຳຫຼວດເຂດພາກໃຕ້ ແລະ ເຂດຕາເວັນຕົກຂອງແຂວງເສຊວນ (Sechuan) ”.

ອາຈານ He Zheng Ting (Nationality Affairs Commission of Yunnan Province):
The National war led by Nong Zhi Gao (1) ສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາ ວັດທະນະທັມ: ມໍລະດົກລ້ານຊ້າງ 1996 ໜ້າ 82:

“... The Zhuang(2) Nationality is divided into three branches as Bu(3) Nong(Pu Nwag), Bu Yayi(Pu Jai), Bu Dai(Pu Tai) popularly called also Nong Ren, Sha Ren, Tu Liao(4). The branch of Bu Nong has a legend about the Royal Family migrating west, namely “the Nong Emperor’s Family). The Nong language is very similar to the Dai language of Xishuangbanna, of Laos and to the Thai of Chiang Mai, and so they reveal the identity of their nationality...”.

ແປ:

“... ຊົນຊາດຈວງ ແບ່ງອອກເປັນ 3 ແຊກເຊັ່ນ: ຜູ້ນົ່ງ(ນຸ່ງ) ຜູ້ໄຢ້ ຜູ້ໄຕ ແຕ່ຊາວບ້ານ ມັກຮຽກວ່າ ຄົນນົ່ງ ຄົນຊ້າ ຄົນລຽວ (Ren = ຄົນ). ຜູ້ນົ່ງ ມີນິທານເລົ່າສືບກັນມາວ່າ ຣາຊວົງຂອງພວກເຂົາໄດ້ພາກັນອົບພະຍົບໄປທາງ ທິດຕາເວັນຕົກ. ພາສາຂອງພວກນັ້ນ ເໝືອນທີ່ສຸດ ກັບພາສາພວກໄຕ (Dai) ທີ່ສືບສອງພັນນາ ລາວ ແລະ ພວກໄທ ທີ່ຊຽງໃໝ່. ເຂົາເຈົ້າເຫຼົ່ານັ້ນ ກໍມັກເວົ້າສະເໝີວ່າ ນີ້ແມ່ນເອກະລັກຂອງເຊື້ອຊາດລຽວກັນ...”.

(1) Nong Zhi Gao: ວິຣະບູຣຸດ ນຸ່ງຈີ່ເກົ້າ ຂອງ ຊົນຊາດ ລຽວ(ລາວເດີມ) ຕໍ່ສູ້ເພື່ອ ເອກະຣາຊ ຕ້ານການຍຶດຄອງຂອງຈີນທີ່ແຂວງກວາງຊີ ຢຸນນານ ແລະ ເຂດຕອນເໜືອຂອງ ວຽດນາມປັດຈຸບັນ ໃນສະຕະວັດ ທີ່ 10-11 ຊຶ່ງໃນທີ່ສຸດກໍຖືກປາບອັນເປັນເຫດໃຫ້ພວກລຽວ(ລາວ) ຫຼື ຈວງອົບພະຍົບມາເປັນຜູ້ໄທຕ່າງໆ ຢູ່ດິນລ້ານຊ້າງ .

(2) Zhuang(ຈວງ): ຈວງ ແປວ່າ ໃຫຍ່ແຂງແຮງ. ປີ 1965 ທ່ານຈູເອິນລາຍ(Chou En Lai) ເປັນຜູ້ມອບຊື້ນີ້ໃຫ້ເປັນຊື່ເອກະພາບສຳຫຼັບທຸກໆເຜົ່າທີ່ມາຈາກຕະກຸນ ລຽວ ໃນມົນມົນກວາງຊີ ມົນທົນກວາງຕັງ ແລະ ມົນທົນຢຸນນານ. ແຕ່ຄຳວ່າ ຈວງ ຍັງເປັນນາມະຍຶດຊັ້ນຈອມພິນສະໄໝຣາຊະວົງຈູ (1027-770 ກ່ອນ ຄ.ສ.) ແລະ ສະໄໝຣາຊະອານາຈັກປະຈັນບານ (480-222 ກ່ອນ ຄ.ສ.) ດ້ວຍ.

(3) Bu: ລາຕິນຈີນອອກສຽງເປັນ ຜູ້ (ຜູ້ນຸ່ງ ຜູ້ຢ້າ ຜູ້ໄຕ ຫຼື ຜູ້ໄທ ຜູ້ລາວ...) ແປວ່າ ຄົນ ແລ້ວກາຍມາເປັນຊື່ຂອງຈຸມເຈື້ອ ໜຶ່ງຂອງຊົນຊາດອ້າຍລາວ ຫຼື ລາວ. ລາວເຮົາໃຊ້ ຜູ້ ນຳໜ້າຊື່ຈຸມເຈື້ອ: ຜູ້ລາວ ຜູ້ໄຕ ຜູ້ຢັງ ...

(4) Tu Liao: (ເບິ່ງໜ້າ 12) ວຽດນາມຮຽກວ່າ ໂຖ (Nghoi Tho, Nghoi Nung...)

ອາຈານ Li Xiangping (Department of Guangxi Institute for Nationalities) : An Outline Zhuang and Culture. Guangxi Nationality Publishing House, 1995
ໄດ້ໃຫ້ຄວາມກະຈ່າງແຈ້ງ ອີກຕື່ມບາງຈຸດໃນໜ້າ 23 - 24 ດັ່ງນີ້:

“... Now it is clear that the main origin of the Zhuang nationality is the native Xiou and Luoyue from the Ancient Yue people. The Zhuang Nationality, however, has always observed some social customs and habits of the Yue people. For example, house are built on stilts, bronzes drums made and valued by the Ancient Yue people have been excavated in great numbers in Guangxi... Before the name Zhuang, the Zhuang people has many other names. The major ones were Li, Wuhu, Liao, Liang called according to places or customs or dialects ...”

ແປ:

“ ບັດນີ້ ມັນຈຶ່ງເປັນອັນຈະແຈ້ງແລ້ວວ່າ ກົກເຄົ້າຂອງຊົນຊາດຈວງນັ້ນ ແມ່ນພວກສົ້ວ ແລະ ພວກໂລວເຢ້ ຊຶ່ງກຳເນີດມາຈາກ ຊາວເຢ້ບູຮານ. ແນວໃດກໍດີ ຊົນຊາດຈວງ ກໍຍັງຮັກສາຮີດຄອງປະເພນີ ຂອງເຢ້ໄວ້ໄດ້ ເປັນ ຢ່າງດີ. ຕົວຢ່າງ ເຮືອນຮ້ານທີ່ມີເສົາ ແລະ ຄ້ອງບ້າງ ທີ່ຊາວເຢ້ໄດ້ຜະຫຼິດ ແລະ ໃຊ້ມັນມານັ້ນ ຊຶ່ງຍັງຄົງໄດ້ຮັບ ການຂຸດຄົ້ນອອກມາ ເປັນຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍທີ່ກວາງຊີ... ກ່ອນໜ້າທີ່ຈະມີຊື່ວ່າ “ຈວງ” ນັ້ນ ຊາວຈວງ ໄດ້ມີຊື່ຢູ່ຫຼາຍໆຊື່ດ້ວຍກັນ ຊຶ່ງຊື່ທີ່ເດັ່ນກ່ວາໝູ່ແມ່ນ ລີ ວູ້ຮູ້ ລຽວ ແລະ ລຽງ ໂດຍອີງຕາມສະຖານທີ່ ປະເພນີ ແລະ ສຳນຽງ ສຽງເວົ້າຂອງແຕ່ລະທ້ອງຖິ່ນ.”

ເອກະສານອ້າງອີງທາງປະຫວັດສາດ ທີ່ອາຈານນັກຄົ້ນຄວາມຂອງຈີນເອງຍັງຍືນມານີ້ ຊ່ອຍເຮັດໃຫ້ພວກເຮົາຮູ້ແນ່ນອນ ແລະ ໝັ້ນໃຈວ່າ ຊາວຈວງ ແລະ ຊາວໄຕທີ່ພາກໃຕ້ຂອງປະເທດຈີນປັດຈຸບັນ ເປັນຕົ້ນແມ່ນຢູ່ ມົນທົນຢຸ່ນນ່ານ ມົນທົນກວາງຊີ ມົນທົນກວາງຕຸ້ງ ແລະ ອື່ນໆນັ້ນ ມີຊື່ເດີມຂອງເຂົາເຈົ້າວ່າ ລຽວ ຫຼື ລາວ ກ່ວາ ຈະແຕກກ່ຽງສາອອກໄປເປັນຈຸມເຈື້ອເຊື້ອເຫຼົ່າຕ່າງໆ ຫຼາຍຊື່ຮຽກແຕກຕ່າງກັນອອກໄປ ຂະນະດຽວກັນນັ້ນ ກໍ ມີຄວາມແນ່ນອນໃຈອີກວ່າ ຄ້ອງບ້າງທີ່ມີຢູ່ຢ່າງຫຼວງຫຼາຍທີ່ອານາເຂດຂອງມົນທົນຕ່າງໆນັບທັງປະເພດ ທີ່ມີ ລວດລາຍສະຫຼັກຄົນເປົ່າແຄນເຫຼົ່ານັ້ນ (ເບິ່ງຮູບໜ້າ 7) ມາຈາກສີມືຂອງຄົນລຽວ ຫຼື ລາວບູຮານອີຫຼີ. ສຳຫຼັບຊາວຈວງທີ່ມົນທົນກວາງຊີ ແລະ ມົນທົນອື່ນໆຂອງຈີນແລ້ວ ຄ້ອງບ້າງຍັງມີບົດບາດສຳຄັນໃນພິທີກຳ ແລະ ປາງບຸນປະເພນີຕ່າງໆ ເປັນຕົ້ນແມ່ນພິທີກຳແຫ່ນາງກົບເພື່ອຂໍນ້ຳຟ້ານ້ຳຝົນ ຊຶ່ງຄ້າຍໆກັບທີ່ທາງລາວເຮົາແຫ່ ພະຍາຄັນຄາກເພື່ອຂໍນ້ຳຟ້ານ້ຳຝົນສະໄໝເກົ່າເຊັ່ນກັນ. ນອກຈາກຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຄວາມສັກສິດຂອງຄ້ອງບ້າງແລ້ວ ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງນາງກົບ ມີຄວາມສຳຄັນຫຼາຍເຊັ່ນ: “ ແຕ່ກ່ອນຍັງມີແມ່ໝ້າຍຜູ້ໜຶ່ງ ຢູ່ຕູບນັ້ງແຄມທາມ ທີ່ມີກົບຮ້ອງນັ້ນເນືອງໃນລະດູຝົນ ເຮັດໃຫ້ລາວກິນບໍ່ແຊບນອນບໍ່ຫຼັບ. ມື້ໜຶ່ງ ລາວ

ໄດ້ຕັດສິນໃຈຕົ້ມນ້ຳ ຮ້ອນ ຫົດລວກຊຸມກົບ. ເມື່ອກົບຕາຍໄປແລ້ວ ລາວກໍ່ນອນຫຼັບສຳບາຍ ບາດແລ້ວຕໍ່ມາພັດເກີດມີໄພແລ້ງຮ້າຍແຮງ ຜູ້ຄົນປະສົບຄວາມຫາຍະນະອິດຫົວ ຈຶ່ງພາກັນຊອກ ຫາສາເຫດ ແລະ ຈຶ່ງພົບວ່າ ຟ້າກໍ່ບໍ່ຮ້ອງ ກົບກໍ່ບໍ່ມີອໍ ອັນເປັນສາເຫດທີ່ບໍ່ມີຝົນຕົກ. ເພື່ອຈະແກ້ ຄວາມຜິດໃນການສັງຫານກົບ ແລະ ເພື່ອໃຫ້ມີຟ້າແຜດຮອ້ງກ້ອງ ດັ່ງຂຶ້ນ ເຂົາເຈົ້າຈຶ່ງປະດິດຄຳ ບ້າງນີ້ຂຶ້ນມາ ແລ້ວຈັດພິທີບຸນແຫ່ນາງກົບ ທັງລ້ນຄຳບ້າງໃຫ້ມີສຽງແຜດກ້ອງ ດັ່ງສະນັ້ນເນື່ອງມາ ເໝືອນຟ້າແຜດຮ້ອງຮຽກນ້ຳຟ້ານ້ຳຝົນ". ມາເຖິງຕອນນີ້ ພວກເຮົາຈຶ່ງສາມາດເຂົ້າ ໃຈປິດສະໜາ ທີ່ວ່າ "ເປັນຫຍັງຄຳບ້າງຈຶ່ງມີຮູບກົບ ແລະ ກົບອໍຢ່ອງກັນຂຶ້ນ" ກໍ່ຍ້ອນເຫດຜົນອັນນີ້ແລ.

ອານາຈັກເຢ້ລາງ(Yelang)(1)

ເຢ້ລາງນັ້ນ ຖືວ່າເປັນອານາຈັກທີ່ສຳຄັນ ໃນສະໄໝຫານ(Han) ຄຽງຄູ່ກັບອານາຈັກແຖນ ໂດຍ ຄວບພູມິພາກເນື້ອທີ່ອັນໄພສານ ຕັ້ງຢູ່ຕິດເຂດແດນເບື້ອງຕາເວັນອອກຂອງອານາຈັກແຖນ ແລ້ວ ເນັ່ງຢຽດໄປຕາມຄວາມຍາວຂອງແມ່ນ້ຳເຫຼືອງ(Zangge ຫຼື Yangsi) ທີ່ໄຫຼໄປສູ່ທິດຕາເວັນອອກ ຈົນຮອດເຂດແດນສ່ວນທີ່ ເປັນມົນທົນກວາງຕັ້ງປັດຈຸບັນ ໂດຍຄວບກວມເອົາເນື້ອທີ່ ທີ່ປະກອບເປັນ ມົນທົນກວາງຊີຂອງຈີນ ແລະ ເຂດເໜືອສຸດຂອງປະເທດວຽດນາມປັດຈຸບັນ.

« Ruy Yih-fu(2) et Wang Chee-shu(3) considèrent que la population principale de Yelang est constituée de Lao.

(1) Ye, Yue, Yeh ແມ່ນສັພທະນາມຮ່ວມ ທີ່ຈີນຂະໜານໃຫ້ແກ່ຊົນຊາດຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ນັບທັງລາວ ທີ່ຢູ່ເຂດ Nan Shan ທາງດ້ານໃຕ້ຂອງຈັກກະພົບຈີນ ມີຄວາມໝາຍວ່າ ພວກປ່າເຖື່ອນເຊັ່ນ (Pai Yue = ພວກປ່າເຖື່ອນ 100 ເຜົ່າພັນ).

- Yelang ແປວ່າ ຊາວເຢ້ໃນອານາຈັກ ລາງ (ຄົງຈະແມ່ນຊື່ອັນດຽວກັນກັບລາງ ໃນລາງເຊັ່ນ ສ່ວນເຢ້ບູຮານ (Ancient Yue) ແມ່ນຄົນ ລຽວ ນັ້ນເອງ. ຊາວຫານ (Han) ໄດ້ແບ່ງຊາດພັນ ແລະ ເຜົ່າພັນຕ່າງໆ ອອກເປັນຫຼາຍ ຈຳພວກ Yue ເຊັ່ນ : Paiyue, Tongyue, Nanyue ... ລາວເຮົາ ອອກສຽງເປັນ " ແຍ້ " (ເບິ່ງເລື່ອງ ທ້າວຮຸ່ງ ທ້າວ ເຈືອງ). ລາວ(ລຽວ)ທີ່ກວາງຊີ ອອກສຽງເປັນໄຍ້ ຢ້າ ຢັງ (?) ສ່ວນວຽດນາມອອກສຽງໄດ້ທັງ ສອງຢ່າງ: Yue Nan (ເຢັນ່ານ) ເປັນ Yiek nam ແລະ Viêt nam.

(2) Ruy Yih fu, Lao ren kao, Bull. Of Institute of History and Philosophy, Academia Sinica, vol. XXVIII, Taipei, Taiwan 1957, pp. 727- 770.

(3) Wang Chee shu, Kwei chow in Han period, Symposium on historical, archaeological and linguistic studies on Southern China, South East Asia and Hong kong region, Hong kong University Press 1967.

Selon Wang Chee-shu, ces Lao seraient les ancêtres des Lao, Dong ren (Tong, Qilao, Shuijin et Tulao des actuels Quangxi, Guizhou, Hunan et Yunnan, ainsi que des Karens de Birmanie » (4) .

ແປ :

ເຮຢືຟູ້ ແລະ ຫວັງຈີ້ຊູ ຖືວ່າປະຊາຊົນສ່ວນໃຫຍ່ຂອງ ເຢ້ລາງ ແມ່ນຄົນລາວ. ຕາມທັດສະນະຂອງ ຫວັງຈີ້ຊູແລ້ວ ຄົນລາວເຫຼົ່ານັ້ນ ຄົງເປັນບັນພະຊົນຂອງ ຄົນລາວ(ປັດຈຸບັນ) ຄົນຕົ້ງ ເກີລາວ ສຸຍເຈັງ ແລະ ກູ່ລາວ ໃນມົນທົນ ກວາງຊີ ກຸຍເຈົ້າ ຮຸ້ນານ ແລະ ຍຸ່ນໜານປັດຈຸບັນ ພ້ອມດ້ວຍຄົນ ກ່າແຣນ ທີ່ພະມ້ານຈຳ ດ້ວຍ(4).

« La défaite de Nan Yue (Quangdong) entraine la soumission de Yelang qui devient la commanderie de Zangge (vers 111 av.J.-C.)(5).

ແປ :

« ການປະລາໄຊຂອງນ່ານເຢ້ ໄດ້ພາໄປເຖິງການຍອມຈຳນົນຂອງ ເຢ້ລາງ ຊຶ່ງໄດ້ກາຍມາເປັນ ຫົວເມືອງ ສັງເຄີ້ (ຢັງເຊີ) ໃນປີ 111 ກ່ອນຄິດຕະການ »

---

(4)(5) Michèle PRAZZOLI t'SERSTEVENS: La Civilisation du Royaume de Dian à l'Epoque Han, p. 73.

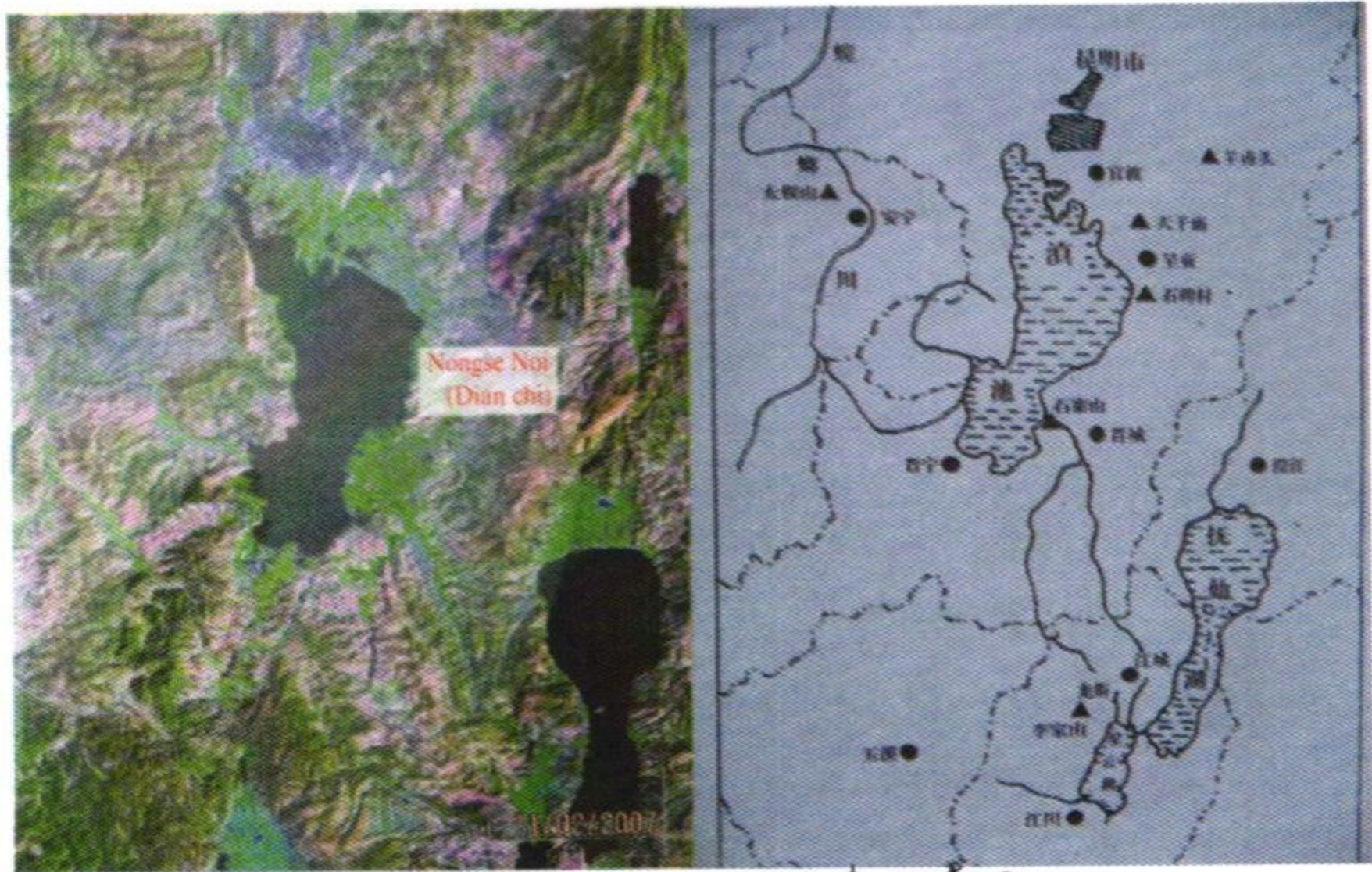
ອານາຈັກແຖນ ຫຼື ໜອງແສ
ແຫຼ່ງເຫງົ້າຂອງຄ້ອງບ້າງ

ບໍລິເວນໜອງແສນ້ອຍໃນແຂວງຍຸ່ນໜານປັດຈຸບັນ ເປັນສູນກາງຂອງອານາຈັກແຖນ ແຫຼ່ງເດີກດຳບັນຂອງຄ້ອງບ້າງ

ໜຶ່ງໃນຈຳນວນ 20 ຫົວເມືອງຕອນໃຕ້ຂອງເຂດນ່ານຊານທີ່ຄົນລາວເຮັດຄ້ອງບ້າງນັ້ນ ອານາຈັກແຖນ ມີຄວາມສຳຄັນອັນຍິ່ງຍວດທີ່ສຸດ ເພາະເປັນຈຸດສຸມແຫຼ່ງເດີກດຳບັນຂອງຄ້ອງບ້າງ. ມີຄ້ອງບ້າງຢາຍເດັ່ງລະດາດກັນຢູ່ອ້ອມຮອບບໍລິເວນໜອງແສນ້ອຍ(Dian Chi) ອັນເປັນສູນກາງຂອງອານາຈັກແຖນ (Dian ຫຼື Tian) ບູຮານ.

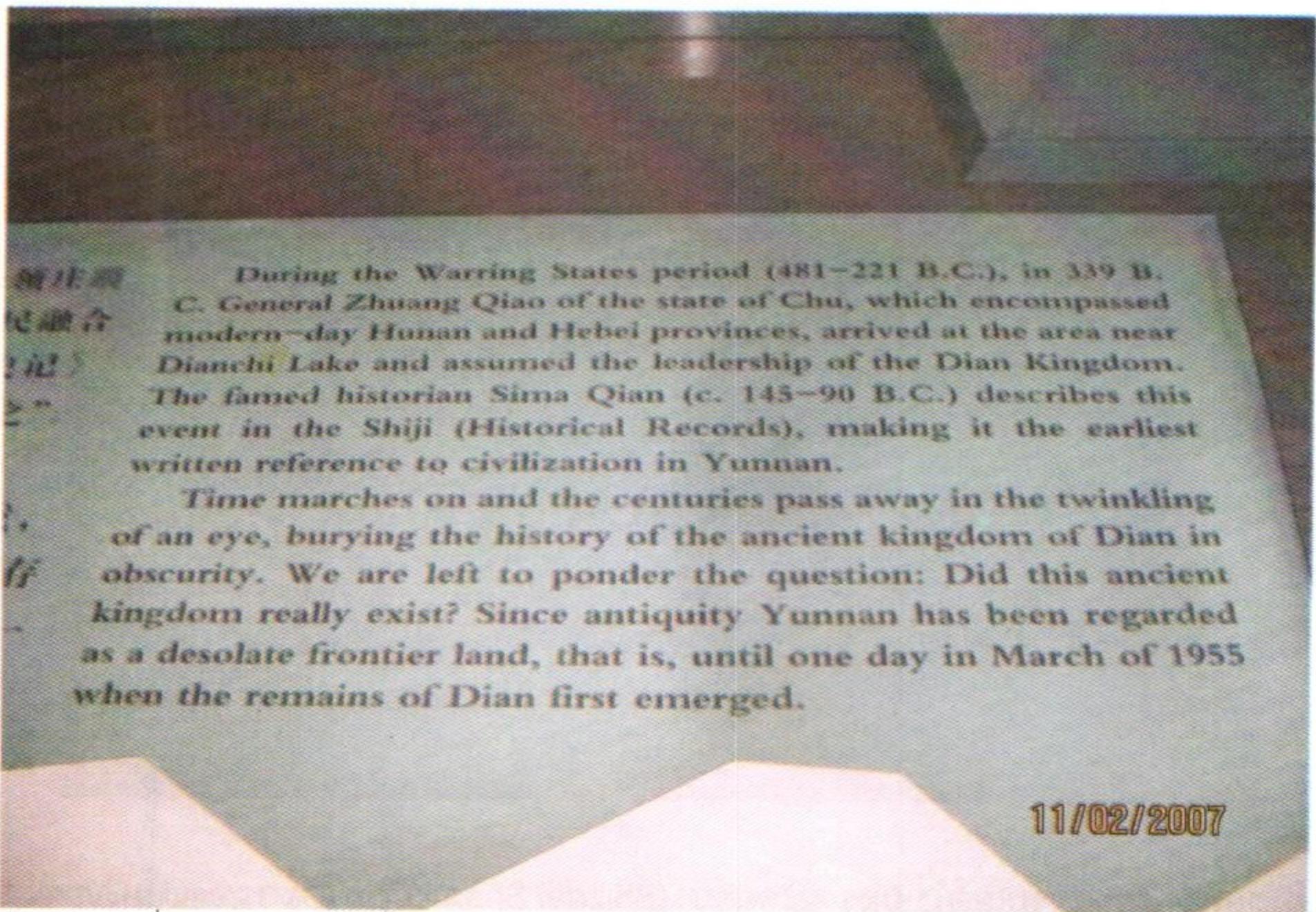
(4)(5) ເບິ່ງໜ້າ 16

ໜອງແສນ້ອຍ(Dian Chi,TianChi) ເບິ່ງຈາກເບື້ອງບົນ.

ສີມາສັງຽນ(Sima Qian)ນັກປະຫວັດສາດບູຮານຂອງຈີນ(145 - 90 ກ່ອນ ຄ.ສ) ໄດ້ບັນທຶກໄວ້ວ່າ : ໜອງແສ ມີເນື້ອທີ່ 300 ຫຼີ້ມິນທົນ(1 ຫຼີ້ = 500ມ) ສ່ວນເນື້ອທີ່ອ້ອມຮອບໜອງ ກ້ວາງອອກໄປເປັນ ທົ່ງຮາບຫຼາຍພັນຫຼັກ. ພວກເຮົາສາມາດສັງເກດເຫັນໄດ້ວ່າ ຢູ່ແຄມໜອງແສ (ທາງກາງຂອງຮູບ) ມີທີ່ຮາບກ້ວາງຂວາງຢູ່ດ້ານຕາເວັນອອກ ເໝາະແກ່ການປູກຝັງ ລ້ຽງສັດ ແຖມຍັງມີໜອງບໍລິວານ ຫຼາຍໜອງຢູ່ໃກ້ຄຽງ ເຫຼືອນັ້ນອ້ອມຮອບ ດ້ວຍພູຜາທີ່ສູງຊັນ ຊຶ່ງແຕ່ກີ້ແຕ່ກ່ອນເປັນປ່າດົງພົງໄພ ອັນ ດົກໜາ ແລະ ມີສັດສາວາສິ່ງນາໆພັນ. ສະຖານທີ່ ແບບນີ້ ນັບວ່າເໝາະສຳຫຼັບຕັ້ງເປັນສູນກາງຂອງ ອານາຈັກບູຮານ ຮຽກວ່າອານາຈັກແຖນ (Dian Kingdom). ອານາຈັກແຖນ ມີສູນກາງ (ຮາຊະທາ ນີ) ຕັ້ງຢູ່ບໍລິເວນແຄມໜອງແສນ້ອຍ(Dian Chi) ທາງດ້ານຕາເວັນອອກ ສ່ຽງໃຕ້ ແລະ ສະຖາ ປະນາຂຶ້ນ ໃນປີ 339 ກ່ອນ ຄ.ສ. ໂດຍຈອມທັບໃຫຍ່ ຈວງສັງວ (Zhuang Qiao)(1) ເຊື້ອກະສັດ ຂອງຮັຖຈູ(Chu) ຊຶ່ງໄດ້ນຳທັບຂຶ້ນຕາມ ລຳນ້ຳເຫຼືອງ(ຢັງຊີ Zangge) ມາທາງທິດຕາເວັນຕົກ ເພື່ອ ພິຊິດຫົວເມືອງຕ່າງໆແຖບນັ້ນ ຈົນມາຮອດໜອງແສ. ແຕ່ໃນຂາກັບຮັຖຈູພັດຖືກຍຶດໂດຍພວກສິນ (Qin) ດັ່ງນັ້ນ ຈວງສັງວຈຶ່ງໄດ້ເດີນທັບກັບຄືນມາທີ່ໜອງແສ ແລ້ວສ້າງຕັ້ງອານາຈັກແຖນຂຶ້ນ ພ້ອມ ທັງປະກາດຕົນ ເປັນກະສັດ “ແຖນຫຼວງ” ຜູ້ທຳອິດ ຂອງອານາຈັກດັ່ງກ່າວນັ້ນເລີຍ.

(1) ຈວງ : ແມ່ນນາມະຍົດສູງສຸດຂຶ້ນຈອມທັບ ຫຼື ເສນາບໍດີໃນເວລານັ້ນ ມີຢູ່ນຳກັນທັງໝົດ 9 ຈວງ. ຊຸມປີ 1950 ທ່ານຈູເອິນໄລ ໄດ້ນຳຊື່ນີ້ມາ ຕັ້ງໃຫ້ເປັນ ຊື່ຮ່ວມແກ່ພວກລຽວ (Liao)ທັງຫຼາຍ ທີ່ມີຊື່ຍ່ອຍຕ່າງໆເຊັ່ນ : ພູ່ລາວ ເຄີລາວ ຕັ້ງ ຢັງ ຢ່ອຍ ໂຖ ນິ່ງ...ໃນມິນກວາງຊີ ແລະ ຢູ່ນ່ານ ຖືວ່າເປັນຊື່ທີ່ມີພະລັງ.

ປ້າຍແນະນຳ ເລື່ອງຈວງສ້ງວ ກັບການຕັ້ງອານາຈັກແຖນ ຈາກຫໍພິພິດທະພັນປະຫວັດສາດ ຢູ່ນໜານ.

ເປັນທີ່ສັງເກດເຫັນວ່າ ທີ່ຮຸ້ນຈູນັ້ນ (ຖ້າປຽບກັບປັດຈຸບັນກໍກວມເອົາດິນດອນທີ່ເປັນເນື້ອທີ່ມົນທົນ ຫຼື ຫຼຸໜານ ເຫີເປ ກວາງຊີ ກວາງຕຸ້ງ...) ປະຊາກອນສ່ວນໃຫຍ່ເວລານັ້ນ ເປັນພວກໂລວ ໂລວເຢີ ຫຼື ລຽວ (ລາວບູຮານ). ດັ່ງນັ້ນ ໄທກ້າໄທຫານທີ່ປະກອບເປັນແມ່ທັບຂອງຈວງສ້ງວ ແລະ ທີ່ຮ່ວມກັນ ພິຊິດແລ້ວສ້າງຕັ້ງອານາຈັກແຖນຂຶ້ນ ຫຼື ທີ່ປູ່ຍ່າຕາຍາຍເຮົາມັກຮຽກວ່າ ອານາຈັກໜອງແສນັ້ນ ກໍຄົງຈະປະຕິເສດບໍ່ໄດ້ເລີຍວ່າ ບໍ່ແມ່ນຄົນລຽວ ຫຼື ຄົນລາວບູຮານ ອັນເປັນບັນພະຊົນຂອງຄົນລາວ ປັດຈຸບັນ. ພວກເຮົາທຸກຄົນ ຄົງຈະຍັງຈຳໄດ້ດີວ່າ ຄົນຮຸ່ນປູ່ຍ່າຕາຍາຍຂອງພວກເຮົາຍັງຖື ແລະ ຍັງ ລ້ຽງຜີຟ້າຜີແຖນຢູ່ ຕົວຢ່າງບາງແຂວງເຊັ່ນແຂວງໄຊຍະບູຣີເປັນຕົ້ນ ກໍຍັງຟ້ອນແທ່ຜີໂຂນກັນຢູ່ ຮຽກວ່າຜີປູ່ຕາຈິນເຖິງເທົ່າປັດຈຸບັນ ອັນນັບວ່າເປັນການສືບທອດປະເພນີການແທ່ຜີຟ້າຜີແຖນໃນ ປາງກ່ອນ ເພື່ອສະແດງຄວາມເຄົາລົບບູຊາຕໍ່ພະຍາແຖນຜູ້ເປັນເຈົ້າຊີວິດ ຫຼື ກະສັດແຫ່ງອານາຈັກ ແຖນ ທີ່ໄດ້ລ່ວງລັບໄປແລ້ວໃນເມື່ອກ່ອນນັ້ນເອງ. ແຖນແປວ່າຟ້າ ພະຍາແຖນກໍແປວ່າພະຍາຟ້າ ຫຼື ຜີຟ້າ ອານາຈັກແຖນ ຫຼື ເມືອງແຖນ ແປວ່າອານາຈັກຟ້າ ຫຼື ເມືອງຟ້າ ແຕ່ກໍແມ່ນເມືອງຟ້າຢູ່ບົນດິນ ບໍ່ແມ່ນຢູ່ເທິງຟ້າ ມັນພຽງແຕ່ແມ່ນຊື່ຢືມມາໃສ່ອານາຈັກທີ່ມະນຸດສ້າງຕັ້ງຂຶ້ນມາຢູ່ບົນຜິນແຜ່ນດິນ ທີ່ ນັ້ນ ແລະ ຜູ້ສ້າງຕັ້ງອານາຈັດແຖນທັງເປັນພະຍາແຖນຜູ້ທຳອິດ ກໍແມ່ນ ຈວງສ້ງວ ນັ້ນເອງ. ຕາມ ຄວາມເຊື່ອຂອງຜູ້ຄົນໃນເວລານັ້ນແລ້ວ ອານາຈັກແຖນດິນກັບແຖນຟ້ານັ້ນ ແມ່ນອັນດຽວກັນ ແລະ ເຈົ້າຊີວິດແຖນ ຫຼື ພະຍາແຖນທີ່ລ່ວງລັບໄປແລ້ວ ກໍເຊື່ອວ່າເປັນຜີແຖນຢູ່ເທິງຟ້າອີຫຼີ.

To the southeast of Lake Dianchi is a modest, 30-meter high mountain shaped like the pit of jujube or Chinese date called Mount Shizhai. Beneath the cover of rock and wild grass, deep within this small mountain was a two-thousand-year old secret.

11/02/2007

ປີ 1955 ມີຊາວບ້ານເຂດໂນນສູງ ຊື່ໄຈ້ຊານ (Shizhai Shan) ທີ່ຕັ້ງຢູ່ໃຕ້ສຸດຂອງແຄມໜອງແສ ນ້ອຍທາງດ້ານຕາເວັນອອກ ໄດ້ເອົາວັດຖຸບູຮານມາຂາຍທີ່ຕະຫຼາດຂອງນະຄອນ ກຸນໝິງ ພໍດີມີ ນັກບູຮານນະຄະດີຂອງຫໍພິພິດທະພັນ ມິນທິນຢຸ່ນໜານໄປພໍ້ໂດຍບັງເອີນ ຈຶ່ງຕັ້ງຂໍສົງໄສຂຶ້ນ ແລະ ຈຶ່ງໄດ້ພາກັນວາງແຜນໄປສຳຫຼວດ ແລະ ຊຸດຄົ້ນ ທາງວິຊາການນະສະຖານທີ່ດັ່ງກ່າວ ແລ້ວສິ່ງທີ່ຊຸດ ໄດ້ມານັ້ນ ໄດ້ເຮັດໃຫ້ທຸກຄົນຕົກສົງໄສໄປໝົດ ເພາະມັນແມ່ນ ການຄົ້ນພົບທີ່ເຫຼືອເຊື້ອອີຫຼີ ນັ້ນຄື : « ຫຼັກຖານແຫ່ງອາຣະຍະທັມ ຂອງອານາຈັກແຖນ » ທີ່ເຄີຍເລົ່າເປັນພື້ນແຜ່ນແບບເທພນິຍາຍ ສືບຕໍ່ກັນມາ. ວັດຖຸທີ່ຊຸດຄົ້ນອອກມາໄດ້ນັ້ນ ມີຄ້ອງບ້າງຊະນິດຕ່າງໆຫຼາຍແບບຫຼາຍຊະນິດ ມີຮູບ ປັ້ນຮູບລໍ່ສະແດງເຖິງເຮືອນຊານບ້ານຊ່ອງ ຜູ້ຄົນ ສັດສາວາສິ່ງ ການດຳລົງຊີວິດ ວາດທຳມາຫາກິນ ຮີດຄອງ ແລະ ວັດທະນະທັມປະເພນີຂອງຜູ້ຄົນ ມີອຸປະກອນການດຳລົງຊີວິດປະຈຳວັນເຊັ່ນໝໍ້ແຫກ ແຕກກະໂປະ ເປັງຝ້າຍ ເຫຼັກໄນ ອາວຸດຊຸດແສງ... ແລະ ອື່ນໆ ຊຶ່ງທັງໝົດນັ້ນ ມີອາຍຸກ່ວາ 2000 ປີ ຂຶ້ນໄປ. ສິ່ງພິເສດທີ່ສຸດໃນວັດຖຸບູຮານຈຳນວນນັ້ນ ແມ່ນບັນດາຄ້ອງບ້າງ ທີ່ມີຮູບປັ້ນສະແດງເຖິງ ວິຖີ ການດຳລົງຊີວິດ ຂອງຊາວອານາຈັກແຖນປະດັບຕິດຢູ່ຕາມໜ້າຄ້ອງດັ່ງກ່າວ. ພວກເຮົາຈະເຫັນ ເຮືອນຮ້ານທີ່ມີແປຍິງລົມຍອກ ມີພິທີກັມຕັດສິນໂທດ ຫຼື ບູຊາຍັນຕໍ່ໜ້າຫຼັກເມືອງ ມີຫຼັກເມືອງທີ່ມີ ຮູບນາຄ(ເງືອກ)ກ້ຽວກອດ ແລະ ມີຄ້ອງບ້າງ. ນອກນັ້ນຍັງມີຮູບຄົນຕົບ ແຊ່ງຟ້ອນລາຍ ມີແມ່ຍິງເກົ້າ ຜົມ ໃສ່ຕ້າງຫູ ແອ່ນຟ້ອນ ຄູ່ກັບຊາຍ... ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ຮູບວັດຖຸທີ່ຊຸດຄົ້ນອອກມາ ໄດ້ຈາກໂນນຊື່ໄຈ້ ຊານນັ້ນ ໄດ້ບອກໃຫ້ຮູ້ເຖິງວາດຢູ່ກິນບູຮານຂອງຊາວລາວບູຮານ ຕະຫຼອດຄວາມເຊື່ອເລື່ອງນາຄ

(ເງືອກ) ໜອງແສ ທີ່ຖືວ່າເປັນຕົ້ນຕະກູນລາວ(1).

ສາລາກາງເປັນເຮືອນຮ້ານມີແປເຮືອນລາວ

ຊີວິດປະຈຳວັນ

ພິທີກຳມຕັດສິນໂທດຜູ້ຄົນຕໍ່ເສົາຫຼັກເມືອງທີ່ມີຮູບເງືອກເປັນເທບສັກສິດແລະຄ້ອງບ້າງ (ຫຼື ພິທີບູຊາຍັນ ?).

(1) ຫນັງສື Nan Tchao YE-CHE (ປະຫວັດສາດນ່ານເຈົ້າ ຄ.ສ 600-1200) ໄດ້ບັນທຶກຄວາມເຊື່ອເລື່ອງ ຕົ້ນຕະກູນຂອງຄົນລາວ ບູຮານໄວ້ວ່າ : « ຄົນງາຍລາວຊື່ມິງເກັງຕູໄປຫາປາທີ່ທະເລສາບຍີ່ລໍ ແລ້ວດິກນັ້ນຕາຍ ເມັງເລີຍໄປຮ້ອງໄຫ້ຫາຜົວ ຢູ່ແຄມນ້ຳແລ້ວ ເລີດມີຂອນໄມ້ໄຫຼມາຊູນ ຕໍ່ມາຜູ້ເປັນເມັງເລີຍມີລູກ 10 ຄົນ. ມື້ໜຶ່ງແມ່ເລີຍພາລູກໄປແຄມໜອງ ຂອນໄມ້ເລີຍກັບກາຍເປັນ ເງືອກຍໍຄໍຂຶ້ນ ແລ້ວຖາມເມັງວ່າ : ລູກຂ້ອຍເດ ? ພວກລູກຜູ້ເປັນອ້າຍ 9 ຄົນຢ້ານ ເລີຍພາກັນແລ່ນໜີ ຍັງແຕ່ຜູ້ຫຼ້າ ເງືອກເລີຍໃຫ້ຊື່ ວ່າກົວຫຼິງ(ທ້າວກາຫຼິງ) ກາຍມາເປັນຄວາມເຊື່ອເລື່ອງເງືອກອັນຖືວ່າ ເປັນຕົ້ນຕະກູນຄົນລາວຈົນເທົ່າປັດຈຸບັນ. (ນິທານທ້າວກາຫຼິງ)

ການຕິບແຂ່ງຟ້ອນລາຍ(ສັງເກດເຫັນຮູບງຸ່ມເປັນຖານ)

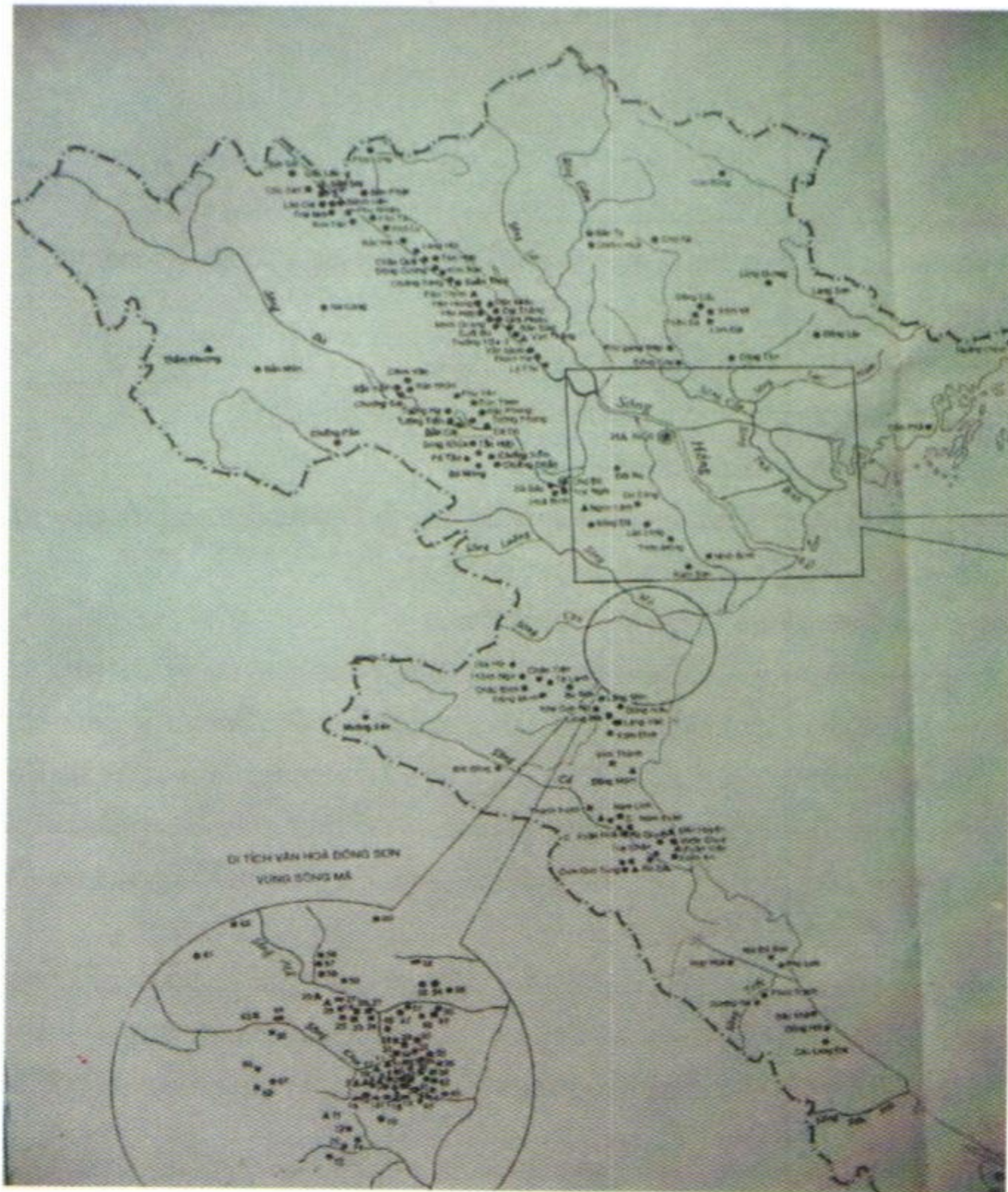
24 / VII

ຜູ້ຍິງເກົ່າຜົມ ໃສ່ຕ້າງຟ້ອນຄູ່ກັບຊາຍ ?

« ເມັງລາວ »

ໃນແຜນທີ່ຈຸດສຸມຂອງຄ້ອງບ້າງທີ່ອານາບໍລິເວນອ້ອມຮອບໜອງແສນ້ອຍ ອັນເປັນສູນກາງແຫ່ງອານາຈັກແຖນບູຮານນັ້ນ ພວກເຮົາສາມາດສັງເກດເຫັນສາຍນ້ຳແມ່ໜຶ່ງ ໄຫຼມາຈາກບໍລິເວນຕອນໃຕ້ຂອງໜອງແສໃຫຍ່ (Er Hai). ແມ່ນ້ຳສາຍດັ່ງກ່າວມີຊື່ວ່າ ແມ່ນ້ຳແດງ (Hong Ha) ແລະ ຈະໄຫຼຜ່ານດ້ານເໜືອຂອງພູເຂົາອ້າຍລາວ ແລ້ວໄຫຼລ່ວງລົງໄປສູ່ Jiao Shou (Keo Chi, Tonkin) ຊຶ່ງປັດຈຸບັນເປັນພາກເໜືອວຽດນາມ. ຕາມຄວາມຍາວຂອງສາຍແມ່ນ້ຳແດງນີ້ເອງ ທີ່ມີຄ້ອງບ້າງຈຳນວນຫຼາຍ. ບໍລິເວນລຽບຕາມສາຍນ້ຳອື່ນໆເຊັ່ນ ສາຍນ້ຳມ້າ ນ້ຳດຳ ... ກໍມີຄ້ອງບ້າງເຊັ່ນກັນ ຊຶ່ງນັກວິທະຍາສາດໄດ້ຂະໜານຊື່ໃຫ້ວ່າ ຄ້ອງບ້າງດົງເຊັ່ນ ຫຼື ວັດທະນະທັມດົງເຊັ່ນ "Dông Sơn Culture" (ເບິ່ງແຜນທີ່ລຸ່ມນີ້). ບັນທຶກປະຫວັດສາດບູຮານຂອງຈີນ ຮຽກອານາເຂດນີ້ວ່າ ເມັງລາວ (ເມືອງລາວ).

- ໃນບົດຄົ້ນຄ້ວາທາງປະຫວັດສາດຂອງທ່ານ ອາຈານ I.Machkina(1) ທີ່ໄດ້ລົງພິມໃນໜັງສື « La Chine et ses Voisins(2) » ສຳນັກພິມ Progrès, Moscou 1981 ທ່ານອາຈານໄດ້ຖອດຄວາມຈາກ ບັນທຶກບູຮານຂອງຈີນອອກມາອ້າງອີງ ມີຂໍ້ຄວາມເວົ້າໄວ້ວ່າ : "S'étant emparé , au debut de 544, de Lonbian, siège de l'administration chinoise à Jiaozhou(3), Libi(4) étendit son contrôle à tout le territoire de la commanderie(5). Le territoire qu'il gouvernait allait au sud jusqu'aux frontières de Linyi(6)... au nord il confinait aux régions montagneuses peuplées des tributs Meng Lao(7), habitants dans le bassin du cours supérieur du Hongha et du Loi jusqu'à la région de Langshon(8)".

ແປ : « ເມື່ອຍຶດເອົາລ້ອງບຽນ ອັນເປັນສູນການປົກຄອງຂອງຈີນທີ່ຈຽວຊູ(3)ມາໄດ້ໃນປີ 544 ແລ້ວລີບີ(4)ກໍເລີຍແຜ່ອຳນາດການຄວບຄຸມຂອງຕົນໄປທົ່ວເຂດແດນຂອງຫົວເມືອງ(ແຄ້ວນປົກຄອງ)(5) ດັ່ງກ່າວ. ເຂດແດນທີ່ເຂົາປົກຄອງນັ້ນ ທາງດ້ານໃຕ້ຈີນໄປຮອດເຂດແດນຂອງລິນຍີ້(6)... ສ່ວນທາງດ້ານເໜືອນັ້ນ ກໍຈີນຈຳເຂດແຄ້ວນຖິ່ນພູເຂົາທີ່ມີພວກ ເມັງລາວ(7) ອາໄສຢູ່ ຄືຕັ້ງແຕ່ເຂດລຸ່ມຕອນເໜືອຂອງແມ່ນ້ຳຮົງຮາ(ແມ່ນ້ຳແດງ) ແລະ ແມ່ນ້ຳເລີຍ(ແມ່ນ້ຳດຳ) ຈົນເນັ່ງຢຽດຕະເຫຼີດໄປເຖິງເຂດລາງເຊິ່ນ (8)... »

(1) I.Machkina : A propos de l'histoire des relations sino-viêtnamiennes aux IIIe.-Xe siècles (d'après des sources chinoises)

(2) La Chine et ses voisins : Editions Progrès, Moscou 1981.

(3) Jiaoshou : ແມ່ນຊື່ດຽວກັນກັບ Giao Chi ຫຼື Kiao Chi (ແກວຈີ) ຫຼື Tonkin ນັ້ນເອງ.

(4) Libi(ລີບີ) : ຫົວໜ້ານັກຕໍ່ຕ້ານຂອງວຽດນາມ ສະໄໝນັ້ນ.

(5) Commanderie : ຫົວເມືອງຂຶ້ນກັບການປົກຄອງຂອງຈີນ : ຈຽວຊູ(ແກວຈີ) ຕັ້ງຢູ່ເຂດລຸ່ມແມ່ນ້ຳດຳ ແລະ ແມ່ນ້ຳແດງ ຊຶ່ງຕໍ່ມາປະກອບເປັນດິນແດນທີ່ຮຽກວ່າ ຕົງແກງ ຫຼື ພາກເໜືອຂອງວຽດນາມປັດຈຸບັນ.

(6) Linyi(ລິນຍີ້) : Royaume de Champa - ອານາຈັກ ຈາມປາ ຫຼື ຈາມ

ຕັ້ງຢູ່ໃນດິນແດນພາກກາງຂອງປະເທດວຽດນາມປັດຈຸບັນ ຊຶ່ງສາບສູນໄປໃນສະຕະວັດທີ່ 15 ຂອງຄິດຕະການ.

(7) ເມັງລາວ : ຄືເມືອງລາວໃນພາສາສະໄໝໃໝ່ນັ້ນເອງ. ຕຳນານຂອງລາວເຮົາຮຽກວ່າ ເມືອງລຸ່ມ ຫຼື ທົ່ງນານ້ອຍອ້ອຍໝູ ທີ່ມີສູນກາງ ຢູ່ເມືອງແຖງ (ແຖນ) ຊຶ່ງຈີນຮຽກວ່າ Tian Pian Fu (Dien Bien Phu ໃນພາສາວຽດນາມ) ແປວ່າ ຫົວເມືອງຂອກແດນ ຂອງອານາຈັກແຖນ. ຄົນລາວເດີມສາຂານີ້ ໃນເຂດແດນທີ່ຮຽກວ່າ « ເມັງລາວ » ໃນເມື່ອກ່ອນ(ກ່ອນ ຄິດຕະສະຕະວັດທີ່ 6) ຊຶ່ງຕໍ່ມາ ຖືກຮຽກວ່າ ໄຕດຳ ໄຕແດງ ໄຕດ່ອນ ໂຖ(ທູລາວ) ນຸ່ງ ຍ້ອຍ ຍັງ ແລະ ອື່ນໆ...ນັ້ນ ປັດຈຸບັນກາຍເປັນຄົນຈວງ ແລະ ໄຕ ໃນປະເທດຈີນ ແລະ ເປັນ ໄຕ ທ້າຍ ໃນປະເທດວຽດນາມ.

(8) Langshon(ລາງເຊິ່ນ) : Langso'n, ville au nord-est du viêtnam - ລາງເຊິ່ນ ແມ່ນເມືອງໜຶ່ງຢູ່ທາງພາກຕະເວັນອອກສ່ຽງເໜືອສຸດ ຂອງວຽດນາມ. So'n ພາສາວຽດນາມແປວ່າພູເຂົາ. Langso'n (ແຄ້ວນລາງແຖບພູເຂົາ) ຄຶງເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງອານາຈັກ Yelang ໃນເມື່ອກ່ອນ ຊຶ່ງ ປະຊາກອນສ່ວນໃຫຍ່ ແມ່ນພວກໂຖ(Thu Lao) ກາຍມາເປັນພວກໄຕ(ຊື່ໃໝ່)ປັດຈຸບັນ.

ຖ້າພວກເຮົາຢ້ອນຄືນຫຼັງໄປອີກຮອດຄິດຕະສະຕະວັດທີ່ 3 ທີ່ບົດຄວາມດັ່ງກ່າວໄດ້ສະທ້ອນອອກ
ມາພວກເຮົາແຮງຈະເຫັນແຈ້ງຕື່ມດັ່ງນີ້ :

« En été 271, Tao Huang s'empara de la région de Jiuzhen(1). Sa biographie
abonde en descriptions de cette campagne, "le Wuping, le Juide et Xinchang(2)
sont difficilement franchissable. Les barbares Lao(3) sont forts et cruels. Durant
toute leur histoire ils n'ont pas fait acte de soumission. »

ແປ : « ລະດູຮ້ອນປີ 217 ຕົ້ນຮວງໄດ້ເຂົ້າຍຶດເອົາແຄ້ວນຈິວເຢັນ. ປະຫວັດຂອງເຂົາເຕັມໄປ
ດ້ວຍຕຳນານສະໜາມຣິບ. ວູ້ປິງ ຈິວເຕີ້ ແລະ ຊິ້ນຈາງ(2)ນັ້ນ ເຂົ້າໄປຫາໄດ້ຍາກອີຫຼີ. ພວກລາວ(3)
ບ່າເຖື້ອນຢູ່ບ່ອນຫັ້ນ ແກ່ງກ້າ ແລະ ຮ້າຍຂາດຫຼາຍ. ຕະຫຼອດໄລຍະປະຫວັດສາດພ່ານມາຂອງພວກ
ເຂົາ ພວກເຂົາບໍ່ເຄີຍໄດ້ຍອມຈຳນົນຈັກເທື່ອເລີຍ... »

ພະຍາແຖນສິ່ງຮາຊະໂອຣິດມາກິນເມືອງລຸ່ມ

ພວກເຮົາຄິງຈະຍັງຈຳພັນຂຸນບູລິມຕອນນີ້ໄດ້ດີ: «...ເມື່ອນັ້ນແຖນຈິ່ງເສັງສຽງຮູ້ ບຸນແຫ່ງຄຸນແຖນ(4)
ກັບທັງຍິງຊາຍສາວ ສູ່ຄົນແວນຜຽນ ແລ້ວຈິ່ງໃຫ້ລູກເຈົ້າ ແຖນຫຼວງຟ້າຄົ້ນ ... ວ່າໃຫ້ໄປຜ່ານພັນ
ເປັນແກ່ຊົມພູ(5) ຊື່ວ່າຂຸນບູຣົມ ລູກອິນຕາທ້າວ ກໍຈິ່ງແລລຳຢຽມ ມຸນມາກນາງແມນ(6) ເພື່ອໃຫ້
ເປັນເທວີ ຢູ່ເຜືອແຝງທ້າວ ກໍຈິ່ງໄດ້ນາງແກ້ວ ຍົມມະພາລານາງນາດ ເປັນລູກແຖນແຕ່ງເຈົ້າ
ບຸນກ້ວາງຍອດສະຫວັນ ... ກັບທັງເພຣີກອງ ຄືນເລງຄຸງຟ້າ ມີທັງມະຫາໄຊຄ້ອງ ຮາງເຊັ່ງສຽງຄືນ
ທັງວ່າສຽງມ່ວນຈ້າວ ປານຟ້າຜ່າຜລຽງ(7) ກໍຈິ່ງໄດ້ຊື່ ວ່າສຽງຂ້ວນຟ້າ ກະດິງຕາກເມືອງພິມ ມີທັງ

(1) Jiuzhen : ນ້າຈະເປັນຊື່ຮຽກແຄ້ວນທີ່ຢູ່ໃນດິນແດນພາກເໜືອຂອງວຽດນາມ ປີ 271ແລະ ສາມຮ້ອຍປີຕໍ່ມາ (ປີ 544)
ກໍມີຊື່ຮຽກໃໝ່ວ່າ

Jiaozhou.

(2) Xinchang - ຊິ້ນຈາງ : ຕາມເອກະສານຂອງເຈົ້າຂອງບົດ I. Machkina ແລ້ວ ແຄ້ວນ Xinchang ຢູ່ລະຫວ່າງ ພາກເໜືອ ແລະ
ພາກໃຕ້ຂອງ ວຽດນາມ. ສັນນິຖານວ່າ ອາດຈະກວມເອົາຊຽງຂວາງ ລົງໄປເມືອງແສນ ຂອນຂ້ວາງ(Con cuong) ເມືອງມີ ເມືອງ
ແມນແຖວນີ້.

(3) ລາວ : ສະແດງວ່າ ມີຄົນລາວຢູ່ເຂດແຄ້ວນທີ່ປະກອບເປັນພາກເໜືອຂອງວຽດນາມ ແລະ ລາວປັດຈຸບັນ ລະຫວ່າງ
2000 ປີມາແລ້ວ ແລະ ປັດຈຸບັນກາຍເປັນພວກໄຕຕ່າງໆ(ໄຕດຳ ໄຕແດງ ໄຕຂາວ ໂຖ ຍັງ ລີ້ ...)

(4) ແຖນ ແມ່ນກະສັດແຫ່ງອານາຈັກແຖນ(ຟ້າບິນດິນ).

(5) ນອກຈາກອານາຈັກແຖນແຖບໜອງແສແລ້ວ ທີ່ຮາບຕຳລົງມາທາງໃຕ້ ຖືວ່າເປັນຊົມພູ ອັນໝາຍເຖິງໂລກດິນ.

(6) ນາງແມນ ແມ່ນນາງຟ້າທີ່ອານາຈັກແຖນ.

(7) « ມະຫາໄຊຄ້ອງ ຮາງເຊັ່ງສຽງຄືນ ທັງວ່າສຽງມ່ວນແມ້ງ ປານຟ້າຜ່າຜລຽງ » ນີ້ຄິງຈະແມ່ນຊື່ເດີມ ແລະ ລັກສະນະ
ຂອງຄ້ອງບ້າງບໍ່ຜິດ.

ປະຕິໄຊສີ ເບີກບົນໄປພ້ອມ ນັບທັງຄ້ອງ ໄປປ່າວພໍ່ແສນ ທັງຫອຍສັງ ນີ້ນັ້ນເນືອງກ້ອງ ທັງປີ່ແກ້ວ
 ອັນຊື່ສວານໄລ(1) ... ເມື່ອນັ້ນພຣະບາດເຈົ້າ ຕີຄ້ອງປ່າວພົນ **ເຈົ້າກໍ່ ສະເດັດຈາກທ້ອງ ຫົນແຫ່ງ**
ເມືອງສະຫວັນ(2) ອັນວ່າຫອຍສັງນັ້ນ ເປົ່າລົງມີຍັງ ແຕ່ນັ້ນແຖນໃຍພ້ອມ ແຖນ ຫຼວງເຖົ້າໄລ່(3)
 ກໍ່ມາ ມາແຫ່ໜ້າ ພົນລ້ານເພື່ອຫານ ກໍ່ຫາກອະເນກລິ້ນ ຜູງໝູ່ພະຍາແຖນ ເຂົ້າກໍ່ນອງ ພົນມາ
 ດັ່ງຊາຍໄຫຼແລ້ງ **ມາຮອດນາທົ່ງນ້ອຍ** ຍາມແຖກໄກ້ຮຸ່ງ ແຖນກໍ່ຕົກແຕ່ງໄວ້ ຣາສີທັນແຫ່ງສິງ ... ອັນນີ້
 ຊື່ວ່າ ຊາຕາທ້ອງ ເມືອງສິນະຄອນໂລກ(4) ...»

ພວກເຮົາຄົງຈະມີຄວາມເຫັນກົງກັນແລ້ວວ່າ ພື້ນນັ້ນແມ່ນການຖ່າຍທອດເລື່ອງລາວຄວາມເປັນມາ
 ຂອງເຫດການໃດໜຶ່ງ ຫຼື ວິຣະບູຣຸດໃດໜຶ່ງ ທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນຍຸບັນພະກາລ ໂດຍທາງປາກເປົ່າ ຫຼື ທາງ
 ການບັນທຶກສືບຕໍ່ກັນມາ. ດັ່ງນັ້ນການເລົ່າ ຫຼື ການບັນທຶກ ກໍ່ມາຈາກເຫດການທີ່ມີຈິງໃນປະຫວັດ
 ສາດ ເປັນເນື້ອໃນ ແຕ່ຮູບການ ແລະ ສີຊົງຂອງການເລົ່າ ຫຼື ການບັນທຶກນັ້ນ ຈະແຕ້ມແຕ່ງອອກມາ
 ໃນຮູບໃດ ກໍ່ລ້ວນແລ້ວແຕ່ຂຶ້ນຢູ່ນຳຈິນຕະນາການ ແລະ ສິນລະປະຂອງຜູ້ເລົ່າ ຫຼື ຜູ້ແຕ່ງ ໂດຍອີງ
 ຕາມກາລະສະໄໝ ເພື່ອຈະຊວນເຊື່ອຜູ້ຟັງ ຫຼື ຜູ້ອ່ານໄດ້ດີ. ພື້ນຊຸນບູຣົມ ກໍ່ຢູ່ໃນກໍລະນີດຽວກັນນີ້
 ຊຶ່ງເຫັນໄດ້ແຈ້ງວ່າ ຂຽນຂຶ້ນໃນຍຸກຕົ້ນຂອງລ້ານຊ້າງທີ່ ຈະເລີນທາງວັດທະນະທັມພໍ່ສົມຄວນແລ້ວ
 ອັນນັບວ່າ ຫຼັງເຫດການຕົວຈິງຕັ້ງຫຼາຍສະຕະວັດ ແຕ່ກໍ່ຕ້ອງຍອມ ຮັບວ່າ ຂຽນຂຶ້ນມາຕາມພື້ນຖານ
 ເລື່ອງຈິງ ທີ່ຖ່າຍທອດສືບຕໍ່ກັນມາແຕ່ລະຮຸ່ນຄົນ. ສາລະທີ່ມີຄຸນຄ່າຍອດຍິ່ງຂອງພື້ນຊຸນບູຣົມນັ້ນ
 ແມ່ນເວົ້າເຖິງພຣະຍາແຖນຫຼວງຟ້າຄືນ (ເຈົ້າຊີວິດຂອງອານາ ຈັກແຖນ) ສິ່ງຊຸນບູຣົມຜູ້ເປັນລູກຊາຍ
 ຈາກເມືອງແຖນ ລົງມາເປັນເຈົ້າໃນຊົມພູ(ໂລກດິນ ຫຼື ເມືອງດິນ) ນັ້ນຄື **ທົ່ງນານ້ອຍ (ທົ່ງນານ້ອຍ**
ອ້ອຍໝູ) ນັ້ນເອງ. ທົ່ງນານ້ອຍນີ້ ຕັ້ງຢູ່ທີ່ເມືອງແຖງ(ເວົ້າຕາມພາສາວຽດນາມ Thanh) ແຕ່ຊື່ເດີມ
 ແທ້ໆແມ່ນ **ແຖນ** ອັນມາຈາກຄຳວ່າ Tian ໃນຊື່ Dian Pian Fu ພາສາຈີນ (ຢ່າລືມວ່າ D ໃນພາ
 ສາຈີນອອກສຽງເປັນ T). Tian Pian Fu ແປວ່າ **ເມືອງຂອກແດນຂອງ ອານາຈັກແຖນ**. ພາສາ
 ວຽດນາມ ຜູ້ຮຽນຈາກພາສາຈີນ ຂຽນເປັນ Dien Bien Phu ແລະ ອ່ານເປັນ ດຽນປ່ຽນຟູ ຕາມສຳນຽງ
 ວຽດນາມ. ການທີ່ຄົນບູຮານລາວເຮົາ ຖືອານາຈັກແຖນບູຮານນັ້ນວ່າ ເປັນເມືອງສະຫວັນຊື່ນຟ້າອີຫຼີ
 ກໍ່ຍ້ອນວ່າ ມີທີ່ຕັ້ງຢູ່ໃນລະດັບສູງອີຫຼີ ປຽບໃສ່ພາກອື່ນໆໃນອານາເຂດນີ້. ອີກປະການໜຶ່ງ ການທີ່
 ເອົາຟ້າເອົາແຖນມາເປັນຊື່ຂອງ ປະເທດນັ້ນ ຄົງຈະມາຈາກຄວາມຕ້ອງການເຜີ້ມຄວາມສັກສິດ ຫຼື

(1) « ທັງປີ່ແກ້ວ ອັນຊື່ສວານໄລ » ປີ່ສວານໄລ ໜ້າຈະເປັນຊື່ດັ່ງເດີມຂອງແຄນ ເພາະແຄນນັ້ນ ແມ່ນການໂຮມປີ່
 ຫຼາຍໆສຳນຽງເຂົ້ານຳກັນ.
 (2) ເບິ່ງໜ້າ 27 ຄຳອາທິບາຍຂໍ້ 4 .
 (3) « ແຖນໃຍພ້ອມ ແຖນຫຼວງເຖົ້າໄລ່ » ແຖນໃຍສ້າງເມືອງຜາໃຍ ເບິ່ງໜ້າ 27 ຄຳອາທິບາຍຂໍ້ 5. ແຖນຫຼວງເຖົ້າໄລ່
 ສ້າງເມືອງໄລ່ (?)
 (4) ຂະບວນແຫ່ງຊຸນບູຣົມລົງມາສູ່ທົ່ງນານ້ອຍ ສະຫຼັກໄວ້ໃນຄ້ອງບ້າງ (?)(ເບິ່ງໜ້າ11).

ຄວາມເປັນເທພາໄລ ໃຫ້ແກ່ຮາຊະອານາຈັກ ສ່ວນທຶງນານ້ອຍນັ້ນ ຖືກຖືວ່າເປັນເມືອງລຸ່ມໂລກດິນ ເພາະທີ່ຕັ້ງກຳຢູ່ລະດັບຕ່ຳອີຫຼີ. ເປັນທີ່ສັງເກດເຫັນວ່າ ທຶງນານ້ອຍໃນພື້ນຊຸມບູຮົມນັ້ນ ກົງກັນກັບ ເມັງລາວ(ເມືອງລາວ) ໃນເອກະສານບູຮານຂອງຈີນ ທີ່ທ່ານ ອ.ຈ I. Machkina ໄດ້ຍົກອອກມາຂ້າງເທິງ(ໜ້າ 26) ແລະ ກົງກັນກັບຄຳອັງກິດ(ຄຳອັງກິດເຊັ່ນ-ຊຸມບູຮົມໜ້າ 27) ທີ່ມີຢູ່ ມາກມາຍໃນດິນແດນທີ່ຮຽກວ່າ « ເມັງລາວ » ດັ່ງກ່າວ.

ຫຼັກຖານຕ່າງໆທີ່ໄດ້ຍົກມາໃຫ້ເຫັນຂ້າງເທິງນັ້ນ ພຽງພໍທີ່ຈະສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າ ດິນດອນຕອນເໜືອ ແຖບພູດອຍ ຂອງອານາເຂດຈິວເຢັນ(ຈິວຊູ - ແກວຈີ) ທີ່ປັດຈຸບັນປະກອບເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງພາກເໜືອປະເທດວຽດນາມປັດຈຸບັນນັ້ນ ເປັນຖານຖິ່ນເດີມແຫ່ງໜຶ່ງຂອງພວກ ເມັງລາວ ຫຼື ຄົນລາວບູຮານ ຜູ້ປະດິດ ແລະ ຜະຫຼິດຄຳອັງກິດ ຊຶ່ງໃນນັ້ນ ມີລວດລາຍຄົນເປົ່າແຄນ. ອານາເຂດຂອງຄຳອັງກິດເມັງລາວເດີມນີ້ ປັດຈຸບັນໄດ້ຮັບການຂະໜານ ຊື່ ໃຫ້ເປັນ « ວັດທະນະທັມ Đông Sơn » ຂອງວຽດນາມ. ເມື່ອມາຮອດໜີ້ແລ້ວ ພວກເຮົາຄົງສາມາດພິສູດໄດ້ແລ້ວວ່າ 20 ຫົວເມືອງທີ່ເຂດນ່ານຊານທາງໃຕ້ ບ່ອນທີ່ມີຄົນລາວບູຮານອາໄສຢູ່ ແລະ ເຮັດຄຳອັງກິດນັ້ນ ຄວບກວມພື້ນທີ່ອັນໄພສານທາງພາກໃຕ້ຂອງປະເທດຈີນ ແລະ ຕອນເໜືອຂອງແຫຼມອິນດູຈີນ ຫຼື ສຸວັນນະພູມປະເທດ. ແຕ່ບັນຫາກໍຍັງຕາມມາອີກວ່າ ເປັນຫຍັງເມື່ອແຄນລາວມີແຫຼ່ງກຳເນີດຢູ່ທີ່ດິນແດນອັນໄພສານທາງພາກໃຕ້ຂອງຈີນ ກວມລົງມາຄວບພູມິພາກ ຊຶ່ງປັດຈຸບັນເປັນດິນພາກເໜືອຂອງວຽດນາມນັ້ນແລ້ວ ທີ່ພູມິພາກດັ່ງກ່າວຊ້ຳພັດບໍ່ມີຄົນເປົ່າແຄນ(ແບບລາວ ຫຼື ແບບທີ່ຢູ່ໃນຄຳອັງກິດນັ້ນ)ເລີຍ ທັງໆທີ່ເຊື່ອສາຍລາຍລ່ອງຂອງປູ່ຍ່າຕາທວດ ບັນພະຊົນຂອງພວກເຂົາ ຍັງ ມີຢູ່ຖິ່ນໄປໃນແຫ່ງກຳເນີດຂອງແຄນດັ່ງກ່າວ ? ຄຳຕອບທີ່ພວກເຮົາສາມາດໃຫ້ແກ່ຄຳຖາມດັ່ງກ່າວ ກໍຄົງຈະ ເປັນໄປໃນຮູບດັ່ງນີ້ :

ການຍ້າຍຖິ່ນຖານຂອງຄົນລາວບູຮານ

ມີຄຳບູຮານເວົ້າເປັນຄະຕິສືບຕໍ່ກັນມາຫຼາຍຍຸກຫຼາຍສະໄໝຄຳໜຶ່ງວ່າ « ຂ້າງເສັ້ງພ້າ ຂ້າຫໍ່ເສັ້ງເມືອງ ». ເປັນທີ່ຍອມຮັບກັນໂດຍທົ່ວໄປ ແລະ ຢ່າງປະຕິເສດບໍ່ໄດ້ວ່າ ປະຫວັດສາດພ່ານມາຂອງມວນມະນຸດຊາດກໍດີ ຂອງສັດສາວາສິ່ງ ແລະ ທັມມະຊາດກໍດີນັ້ນ ລ້ວນແຕ່ແມ່ນປະຫວັດສາດແຫ່ງການແພ່ອຳນາດ ການບຽດຍຶດ ແລະ ການຍາດແຍ່ງອິດທິພົນ ແລະ ຄວາມເປັນເຈົ້າໃນເຂດນ້ຳແດນດິນຊຶ່ງກັນແລະກັນ ໃຫ້ແພ່ຜາຍຂະຫຍາຍກ້ວາງອອກໄປ ຢ່າງບໍ່ມີມື້ສ້ຽງສຸດ ເຮັດໃຫ້ຊາດ ແລະ ສັບພະສິ່ງທີ່ອ່ອນແອ ຖືກດັບມອດ ຫຼື ສະລາຍຕົວໄປຢ່າງເປັນ ວັດຕະຈັກ. ດັ່ງນັ້ນ ຫົນທາງທີ່ສາມາດຊ່ອຍເອົາຕົວລອດຢູ່ໄດ້ ສຳຫຼັບພວກທີ່ອ່ອນນ້ອຍ ອ່ອນກຳລັງ ຫຼື ພວກ ທີ່ເສັ້ງປຽບແລະ ພ່າຍແພ້ ກໍມີແຕ່ 2 ວິທີທໍານັ້ນຄື :

- 1 ພາກັນຜ່າຍໜີໄປຫາບ່ອນທີ່ເຫັນວ່າ ພໍຈະປອດໄພສຳຫຼັບຈຸມເຈື້ອເຊື້ອເຫຼົ່າຂອງຕົນ ເພື່ອຫຼີກ
ເວັ້ນການບີບບີ້ສີໄຟ ແລະ ການຖືກດັບສູນ.
- 2 ບົດບັງ ຫຼື ປຸງຊີຊາດພັນແທ້ຂອງຕົນ ຍອມປະລະຮິດຄອງ ຂະນົບປະເພນີຂອງຕົນ ແລ້ວຍອມ
ຈຳນົນ ຍອມຮັບ ແລະ ຍອມສະລາຍຕົວເຂົ້າກັບ ສັງຄົມ-ວັດທະນະທັມຂອງຜູ້ຜາບແພ້ ແລະ ເປັນ
ເຈົ້າຍິດຄອງ.

ໃນອະດີດຕະການພ່ານມານັ້ນ ຄົນລາວບູຮານ ກໍໄດ້ປະສົບກັບທັງສອງສະຕາກັມ ແລະ ກົດເກນນີ້
ຢ່າງຫຼີກລຽງບໍ່ມີມ. ຫຼາຍຈຸມ ຫຼາຍເຫຼົ່າ ຕ້ອງໄດ້ອົບພະຍົບແຍກຍ້າຍຖິ່ນຖານໄປສູ່ ສາລະທິດສາລະ
ທາງ ດ້ວຍຫຼາຍຮູບ ຫຼາຍແບບ(1). ພວກທີ່ຕ້ອງຈຳນົນ ເພາະບໍ່ສາມາດຫາທາງຫຼີກ ແນວອື່ນໄດ້ນັ້ນ
ກໍຕ້ອງໄດ້ຍອມຮັບຢູ່ພາຍໃຕ້ ກົດເກນ ແລະ ອິດທິພົນຂອງຜູ້ຄອງອຳນາດ ແລະ ຄອງຄວາມເປັນ
ເຈົ້າ ຊຶ່ງໃນຫຼາຍກໍລະນີ ກໍຈຳຕ້ອງໄດ້ປະລະຄວາມເປັນຊາດພັນເດີມຂອງຕົນເອງ ປະລະ ແລະ
ປຸງຮິດຄອງປະເພນີ - ວັດທະນະທັມອັນເປັນເອກະລັກຂອງຊາດຕົນ ເພື່ອບົດບັງຕົນ ເອງຕໍ່ໜ້າ
ພວກທີ່ຄອງອຳນາດ ຄອງຄວາມເປັນເຈົ້າ ຫຼື ຄູ່ອາຄາດ ກໍຄືເພື່ອຫຼີກ ແລະ ເອົາຕົວລອດ ຈາກຄວາມ
ຢຽບຫຍາມຕໍ່ຕ້ອຍ ແລະ ຢຽບຢຳທຳລາຍ ດັ່ງທີ່ພວກເຮົາເຄີຍຮູ້ເຫັນເປັນໂຕຢ່າງບໍ່ ໃກ້ບໍ່ໄກມາ
ຫຼາຍຕໍ່ຫຼາຍກໍລະນີ. ຄົນເຊື້ອຊາດລາວແທ້ໆກໍຈິງ ແຕ່ເມື່ອຕົກຢູ່ພາຍໃຕ້ອຳນາດແຫ່ງ ການຄອບງວອນ
ຂອງຊາດອື່ນແລ້ວ ກໍຈຳຕ້ອງໄດ້ປຸງຮິດຄອງຊາດພັນຂອງຕົນເອງ ປຸງຮິດຄອງ ພາສາປາກເວົ້າ
ປະຈຳຊາດຕົນ ປຸງຮິດຄອງຂະນົບປະເພນີ ປຸງຮິດຄອງນິໄສໃຈຄໍ ຈົນເກືອບບໍ່ເຫຼືອຫຍັງ ທີ່ເປັນເອກະລັກ
ຂອງຕົນເອງກໍມີ(1). ສຳຫຼັບພວກທີ່ສາມາດເອົາຕົວລອດ ແລະ ຮັກສາຄວາມເປັນເອກະຣາຊຂອງ
ຕົນໄວ້ໄດ້ ຕະຫຼອດຍັງສາມາດ ຮັກສາຄວາມເປັນຊາດ « ລາວ » ດັ່ງເດີມຂອງ ຕົນໄວ້ໄດ້ຢ່າງ
ເຕັມສັກສີນັ້ນ ຄົງຈະບໍ່ມີຈຸມເຈື້ອເຊື້ອເຫຼົ່າໃດອີກແລ້ວ ນອກຈາກຄົນລາວ ຫຼື ຊາດ ລາວບັນດາເຜົ່າ
ທີ່ມີປະເທດລາວເອກະຣາຊ ມີເຂດນ້ຳແດນດິນອັນຄົບຖ້ວນທີ່ຕົນຕຳລົງຢູ່ຮ່ວມກັນ ປັດຈຸບັນ. ສ່ວນ

(1) ການປຸງຮິດ ຫຼື ຫັນມາຮັບເອົາຊື່ໃໝ່ແທນຊື່ເກົ່າຂອງຈຸມເຈື້ອຕ່າງໆນັ້ນ ນອກຈາກຖືກບັງຄັບໂດຍສະຖານະພາບທາງການເມືອງ
ແລ້ວ ຍັງເປັນໄປຕາມກົດເກນທັມມະຊາດ ແລະ ສັງຄົມບູຮານເຊັ່ນ : ໄຕ-ໄທ ມາຈາກຄຳວ່າ ໄຕ້(ໃຫຍ່-ຍິ່ງໃຫຍ່) ພາສາຈີນ
ເດີມ ຊຶ່ງໃຊ້ເປັນຖານະນາມຂອງຊົນຊັ້ນຊຸນນາງ ຫຼື ກະສັດ ສະໄໝນ່ານເຈົ້າ(ຄ.ສ 600 -1200). ສະໄໝຊຸນບູຮົມ ທີ່ເມືອງລຸ່ມ
(ທີ່ງານນ້ອຍ ອ້ອຍໜູ ຫຼື Tian Pian Fu) ເອົາຄຳນີ້ມາ ເປັນຊື່ຊົນຊັ້ນຊຸນນາງ(ຊຸນ-ໄທ-ໄພ່-ຂ້າ ຕາມແບບວັນນະຂອງ ອິນເດັງ)
ໄຕ້ ຫຼື ໄທ້ ຍັງໃຊ້ ເປັນຊື່ນາມະສັກຂອງກະສັດເຊັ່ນ : “ ພຣະບາດໄທ້ ລ້ານໂລກແຖນລໍ ທຳຍຳກິນກາຫຼົງ ຍູກະເສີມຍູສ້າງ” “
ພຣະແກ່ນໄທ້” ... ຕໍ່ຈາກ ນັ້ນມາ ຄຳວ່າ ໄຕ້-ໄທ້ ຫຼື ໄຕ-ໄທ ກໍເລີຍວິວັດມາເປັນ ສາມັນນາມທາງວັດທະນະທັມ ແປວ່າ ຄົນ ຫຼື
ປະຊາກອນ ຫຼື ພົນລະເມືອງ... ໃນຄວາມໝາຍສູງທາງມາລະຍາດ ແລະ ການໃຫ້ກຽດ ໂຕຢ່າງ : ໄທເໜືອ ໄທໃຕ້ ໄທແອດ ໄທ
ຊຳ ໄທດຳ ໄທແດງ ໄທວຽງ ໄທພວນ ໄທລື້ ໄທພ້ອງ ໄທຫໍ້ ໄທຕ່າງດ້າວ ໄທຫານ ໄທໜ້າ ໄທຫຼັງ ... ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ຄຳວ່າໄທ ຫຼື
ໄຕ ບວກກັບຊື່ຂອງສະຖານທີ່ ຊື່ຂອງແມ່ນ້ຳ ກໍອອກມາເປັນຄົນ ຫຼື ປະຊາກອນຂອງທ້ອງທີ່ : ໄທຊຳ(ປະຊາກອນຢູ່ລຽບແມ່ນ້ຳ
ຊຳ) ໄທງຸ່ມ(ປະຊາກອນ ລຽບນ້ຳງຸ່ມ) ໄຕດຳ(ປະຊາກອນຢູ່ລຽບຕາມແມ່ນ້ຳດຳ) ໄຕແດງ(ປະຊາກອນຢູ່ລຽບຕາມແມ່ນ້ຳແດງ) ໄທ
ຫຼວງພະບາງ(ປະຊາກອນຂອງເມືອງ ຫຼວງ ພະບາງ) ... ສູດທີ່ເປັນເອກະລັກທາງພາສາສາດນີ້ ນັກຄົ້ນຄ້ວາຊາວຕາເວັນຕົກ ໃນ
ເມື່ອກ່ອນບໍ່ເຂົ້າໃຈ ຈິ່ງເໝົາເອົາວ່າ ຄຳວ່າໄຕ ຫຼື ໄທ ແມ່ນຊື່ຊາດພັນເຊັ່ນ : ໄທແອດ ແມ່ນຊາດພັນໜຶ່ງ ... ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ.

ຄົນເຊື້ອສາຍລາວ/ລາວເດີມ ທີ່ມີຈຳນວນພາຍມາກພາຍຫຼາຍອີຫຼີ ຊຶ່ງຍັງຄົງດຳລົງຢູ່ ກະແຈກກະ
ຈາຍກັນໃນດິນແດນອັນໄພສານທີ່ເປັນມາຕຸພູມບູຮານ ແລະ ດັ່ງເດີມຂອງຕົນຕະຫຼອດ ມານັ້ນ
ຈຳເປັນຕ້ອງຕົກຢູ່ພາຍໃຕ້ຮົ່ມເງົາເຄືອເຂົາກາດ ແລະ ປາຣະມີຂອງຜູ້ອື່ນຕໍ່ໄປ.

ແຄນ ກັບການອົບພະຍົບຂອງຄົນລາວ (1)

ຄົນລາວບູຮານ ໄດ້ພາກັນທະຍອຍຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານມາສູ່ດິນແດນຕອນໃຕ້ເບື້ອງລຸ່ມ ທັງທີ່ຢູ່ໃນ
ອານາເຂດ ແລະ ນອກອານາເຂດຂອງອານານິຄົມລ້ານຊ້າງໃນເມື່ອກ່ອນນັ້ນ ດ້ວຍຫຼາຍຮູບແບບ
ຫຼາຍຂະບວນ ແລະ ຍ້ອນສາເຫດແຕກຕ່າງກັນ ຊຶ່ງນອກຈາກຂະບວນຂອງພະຍາແຖນສິ່ງລູກ ມາ
ກິນເມືອງລຸ່ມແລ້ວ ກໍຍັງມີຫຼາຍຂະບວນເຊັ່ນ: ຂະບວນການອົບພະຍົບຂອງພວກລາວໜອງແສ
(ພວກນາຄໜອງແສ) ລົງມາຕາມ ລຳແມ່ນ້ຳຂອງ ແມ່ນ້ຳອູ ແລະ ແມ່ນ້ຳປິງ(2) ຂະບວນແຕກທັບ
ຂອງນຸ່ງຈີເກົ້າ ໃນສະຕະວັດທີ່ 11(3) ຂະບວນຂອງທ້າວຂຸນລໍ ຈາກທົ່ງນານ້ອຍມາພິຊິດເມືອງຊວາ
(ທ້າຍທົດສະວັດ ທີ່ 10 ? ຂອງສະຕະວັດທີ່ 20) ຂະບວນແຕກທັບຂອງພວກເຢ້ລາງ(ເມິງລາວ) ອົບ
ພະຍົບມາສະໄໝພະເຈົ້າໂພທິສະຣາຊໃນສະຕະວັດທີ່ 15 ມາເປັນພວກຜູ້ໄທທີ່ພາກກາງຂອງລາ(4)
ແລະ ອື່ນໆ...ນອກຈາກການອົບພະຍົບອັນເນື່ອງມາຈາກເສິກສິງຄາມການຍາດແຍ່ງ ດິນແດນ
ແລະ ຄວາມເປັນເຈົ້ານັ້ນແລ້ວ ກໍຍັງມີການອົບພະຍົບຕາມທັມມະຊາດ ແບບທະຍອຍກັນເຄື່ອນລົງ
ມາຕາມສາຍນ້ຳ ເພື່ອຫາແຫຼ່ງທຳມາຫາກິນ ຫຼື ຫຼີກຜ່າຍຈາກຄວາມແຫ້ງແລ້ງ ຄວາມອິດທົວ ແລະ
ພະຍາດບາດເຍົາ...

(1) ການອົບພະຍົບຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານນັ້ນ ນອກຈາກຜົນຮ້າຍຂອງສິງຄາມແລ້ວ ຍັງມີສາເຫດມາຈາກ ການຜິດຂ້ອງຕ້ອງຖຽງກັນເອງ
ພາຍໃນກຸ່ມ ຊົນ ມາຈາກໄພພິບັດທາງທັມມະຊາດ ຄວາມແຫ້ງແລ້ງອິດທົວ ແລະ ພະຍາດບາດເຍົາດ້ວຍ.

(2) ນິທານອູຣັງຄະທາດ(ອຸຣະຄະທາຕູ = ເຊື້ອຂອງນາຄ) : ຄົນລາວທີ່ໜອງແສຖືຕົນເອງວ່າເປັນນາຄ ເພາະມາຈາກເຊື້ອທ້າວກາຫຼິງ
ລູກນາຄ(ເງືອກ)ໜອງແສ. "ຍັງມີນາຄ(ເງືອກ)ສອງພີ່ນ້ອງອາໄສຢູ່ໜອງແສ ຊື່ ພິນທະໂຍນາຄະວັດຕິ ແລະ ທະນະມູນລະນາຄ
ມີຫຼານຜູ້ໜຶ່ງຊື່ ຊິວາຍະນາຄ ສອງພີ່ນ້ອງຜິດຖຽງກັນ ຈົນໄດ້ເປັນເສິກກັນ ໃນທີ່ສຸດກໍຕ້ອງອ່ອນກຳລັງ ແລະ ຖືກຂັບໄລ່ຈາກພວກທີ່ມີ
ອຳນາດເໜືອກ່ວາ. ພິນທະໂຍນາຄະວັດຕິ ຄວັດ(ລ່ອງ)ລົງມາຮອດຊຽງໃໝ່ຕາມລຳແມ່ພິນ(ປິງ) ຈຶ່ງໄດ້ຊື່ທີ່ນັ້ນວ່າ ເມືອງໂຍນາຄະ
ວັດຕ(ໂຍນິຄ) ສ່ວນ ທະນະມູນລະນາຄ ແລະ ຊິວາຍະນາຄ ຄວັດຢາຍກັນຢູ່ມາ ຕາມແມ່ນ້ຳອູ ແມ່ນ້ຳຂອງ ລົງໄປຮອດປາກມູນ ຂຶ້ນ
ນ້ຳມູນ ນ້ຳຊີ ມາສູ່ໜອງຫານ". ປັດສະໜາຂອງນິທານກໍຄືວ່າ : ຄົນລາວທີ່ເອົານາຄ ຫຼື ເງືອກເປັນຕົ້ນຕະກູນ ຫຼື ສັນຍະລັກແຫ່ງຊາດ
ຕົນ ໄດ້ພາກັນຜ່າຍສິງຄາມ ອົບພະຍົບລົງມາຢາຍກັນຢູ່ຕາມລຳນ້ຳສາຍຕ່າງໆ ທັງທີ່ຢູ່ໃນດິນແດນໂຍນິຄ ຫຼື ລ້ານນາ ແລະ
ໃນອະດີດລ້ານຊ້າງ ອັນນັບທັງພູພຽງໂຄຣາຊັນນ (ນິທານຂຸນບູຣົມ ຍັງໄດ້ເວົ້າເຖິງພະຣິສິ ຮຽກເອົານາຄ 15 ຕະກູນມາ ສັ່ງສອນ
ເວລາສ້າງນະຄອນຊຽງດົງຊຽງທອງ). ຳດ້ວຍ ».

(3) ນຸ່ງຈີເກົ້າ : ວິຣະບູຣຸດຊາວລຽວ(ລາວບູຮານ) ຜູ້ນຳພາໄພ່ພົນລຸກຣີຂຶ້ນຕ້ານການຍຶດຄອງຂອງພວກຫານ(Han) ທີ່ດິນດອນ
ຕອນໃຕ້ ຂອງຈີນ ແລະ ຕອນເໜືອສຸດຂອງວຽດນາມ ໃນສະຕະວັດທີ່ 11.

(4) M.L Manich Jumsai : Seven Hundred Years of Thai Writing (Chalermnit Press, 1983), p.32

ທັງໝົດເຫຼົ່ານີ້ ເມື່ອສ້າງຮອມເຂົ້າກັນແລ້ວກໍປະກອບເປັນພາບ ແລະ ແຜນທີ່ງ່າຍໆ ວ່າດ້ວຍຖິ່ນຖານ ມາຕຸບຸກບູຮານຂອງຄົນລາວຜູ້ເຮັດຄ້ອງບ້າງ ແລະ ເປົ່າແຄນ ໃນອານາເຂດອັນກ້ວາງຂວາງ ຊຶ່ງບາງ ຍຸກບາງສະໄໝ ກໍສາມາດເຕົ້າໂຮມເຂົ້າກັນເປັນອານາຈັກເອກະຣາຊນ້ອຍໃຫຍ່ຂອງຕົນໄດ້ ຫຼາຍ ອານາຈັກ ແຕ່ຫຼາຍຍຸກຫຼາຍສະໄໝ ກໍຈຳຕ້ອງແຕກຊະນະໂມກັນ ຈາກການຍາດແຍ່ງອຳນາດ ອິດທິພົນ ແລະ ເຂດນ້ຳແດນດິນກັນ ຈົນໃນທີ່ສຸດກໍຕ້ອງກາຍເປັນຊາດທີ່ອ່ອນເພັງເປັ້ງລ່ອຍ ແລະ ໂຮຍແຮງໄປ. ພວກທີ່ສາມາດພ່າຍອົບພະຍົບເອົາຕົວລອດ ໄປອາໄສ ແລະ ເພິ່ງພາປັດທະພິແຫ່ງ ໃໝ່ ກໍໄດ້ພະຍາຍາມສະຖາປະນາອານາຈັກເອກະຣາຊນ້ອຍໃຫຍ່ຂອງຕົນເອງຂຶ້ນ ຫຼາຍແຫ່ງຫຼາຍ ສະໄໝ. ສ່ວນພວກທີ່ບໍ່ສາມາດຍົກຍ້າຍໄປສະຖານທີ່ແຫ່ງໃໝ່ໄດ້ນັ້ນ ກໍຈຳຕ້ອງປັບປ່ຽນຕົວເອງ ໂດຍປະລະກະທັ່ງຊື່ຊາດພັນຂອງຕົນ ປະລະຂະນົບປະເພນີ ຮີດຄອງ ແລະ ວາດຢູ່ກິນ ອັນເປັນ ເອກະລັກຂອງຕົນໂດຍທາງກົງ ແລະ ທາງອ້ອມ ແລ້ວຍອມຮັບເອົາກົດເກນແຫ່ງການດຳລົງຊີບຂອງ ຊາດຜູ້ຜາບແພ້ ແລະ ຄອງຄວາມເປັນເຈົ້າ. « ແຄນ » ທີ່ຄົນລາວ ທັງໃນດິນແດນລາວປັດຈຸບັນ ແລະ ດິນ ແດນທີ່ເປັນອານາຈັກລ້ານຊ້າງໃນເມື່ອກ່ອນ ພາກັນໃຊ້ຢູ່ຈົນຮອດປັດຈຸບັນນັ້ນ ມາຮອດ ໜີ້ ພວກເຮົາຄົງຈະສາມາດນຶກອອກໄດ້ແລ້ວວ່າ « ມັນມາຢູ່ນຳຄົນເຊື້ອຊາດລາວປັດຈຸບັນ ແລະ ຕິດພັນກັບພວກເຂົາ ໃນລັກສະນະປັດຈຸບັນນີ້ ໄດ້ຈັ່ງໃດ ແລະ ເປັນຫຍັງ “ແຄນ” ຈຶ່ງບໍ່ສາມາດຄົງຢູ່

制图说明：1、本图根据《中国历史地图集》北宋政和元年（1111年）版图绘制。广源州已在宋神宗熙宁五年（1072年）第一次让给交趾，故标在交趾版图以内；
2、小地名由编者加注；
3、依智高起义军的进攻路线用实线表示——→，撤退路线用虚线表示——→

ຂະບວນແຕກທັບຂອງນຸ່ງຈິເກົາ ມາສູ່ດິນລາວໃນຕົ້ນສະຕະວັດທີ່ 11 ຂອງຄິດຕະການ.

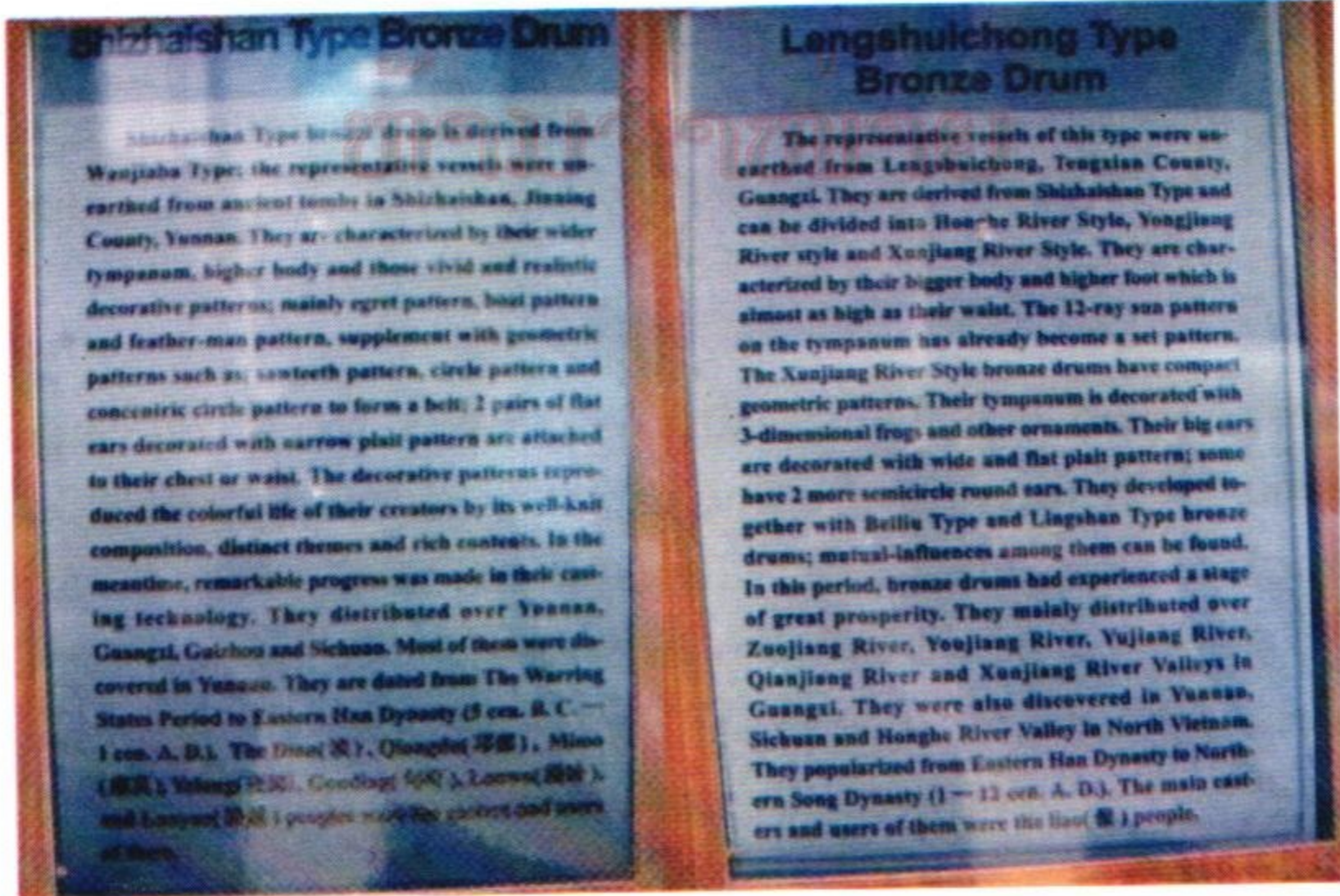
ນຳອານາເຂດດັ່ງເດີມຂອງຄົນລາວບູຮານ ຜູ້ປະດິດແລະໃຊ້ແຄນຜູ້ທຳອິດ ຜູ້ປະດິດ ແລະ ຕີຄ້ອງ
ບ້າງຜູ້ທຳອິດໄດ້ ທັງໆທີ່ເຊື້ອສາຍລາຍລ່ອງ ຂອງປູ່ສັງຄະສາຍ່າສັງຄະສີຂອງພວກເຂົາ ຍັງມີມາຈົນ
ເທົ່າປັດຈຸບັນ?». ຄຳຕອບນັ້ນ ໄດ້ໃຫ້ມາຢ່າງຄົບຖ້ວນໝົດແລ້ວ ນັ້ນຄື: ເມື່ອເຖິງຄາວຈຳເປັນທີ່ຄົນ
ລາວບູຮານຕ້ອງປະຖິ້ມຖານບ້ານຊ່ອງ ລະຖິ້ມເຮືອນທີ່ເຄີຍຢູ່ອູ່ທີ່ເຄີຍນອນ ຂອງຕົນໄປເພື່ອເອົາຕົວ
ລອດ ແລະ ເພື່ອພະຍາຍາມສະຖາປະນາຮັຖເອກະຮາຊນ້ອຍໃຫຍ່ຂອງຕົນຂຶ້ນໃໝ່ນັ້ນ “ແຄນ”
ແລະ ຄ້ອງບ້າງ ອັນແມ່ນຜະຫຼິດຕະພັນທາງຈິດວິນຍານຂອງຂອງພວກເຂົາ ທັງແມ່ນເອກະລັກ
ກັບຊາດທາງສິລປະ ແລະ ວັດທະນະທັມຂອງພວກເຂົາ ກໍຕ້ອງຕາມພວກເຂົາໄປນຳເປັນທັມະດາ.
ກໍດັ່ງນີ້ເອງ ເມື່ອຄົນລາວບູຮານຮ່ວມກັບເຜົ່າອື່ນໆ ເປັນຕົ້ນແມ່ນເຜົ່າຕະກຸນມອນ-ຂະແມ ສະຖາ
ປະນາອານາຈັກລ້ານຊ້າງຂຶ້ນມາແລ້ວ ແຄນ ແລະ ຄ້ອງບ້າງ ຈຶ່ງປາກົດຢູ່ໃນດິນແດນແຫ່ງນີ້ຈົນກາຍ
ເປັນວັດທະນະທັມຮ່ວມປະຈຳຊາດລາວຈົນເທົ່າດຽວນີ້. ສິ່ງທີ່ໜ້າເອົາໃຈໃສ່ກ່ຽວກັບແຄນກໍຄື: ແຄນ
ນັ້ນ ເປັນເຄື່ອງດົນຕີທີ່ມີລັກສະນະມະຫາຊົນ ຕິດພັນກັບຊີວິດວັດທະນະທັມຂອງຊົນຊັ້ນສາມັນຊົນ
ແລະ ເປັນຂອງມວນຊົນໂດຍທົ່ວໄປ ເຮັດໄດ້ງ່າຍ ລາຄາຖືກ ແລະ ນຳເອົາຕິດຕົວໄປໄດ້ສະບາຍ.
ດັ່ງນັ້ນ ແຄນ ຈຶ່ງແພ່ຜາຍໄດ້ດີ ແລະ ກ້ວາງຂວາງໃນໝູ່ມວນຊົນລາວ ເປັນຕົ້ນແມ່ນສະໄໝ
ລ້ານຊ້າງ. ສ່ວນຄ້ອງບ້າງນັ້ນ ນອກຈາກຈະເປັນສິລປະຊັ້ນສູງ ເຮັດຍາກ ມີຄຸນຄ່າລາຄາແພງ ແລະ
ໜັກໜ່ວງ ຍາກສຳຫຼັບການຂົນຍ້າຍໄປຕາມທ່ອມຫ້ວຍ ແລະ ພູເຂົາແລ້ວ ຍັງຖືວ່າ ເປັນຂອງສັກສິດ
ສະແດງເຖິງອຳນາດ ແລະ ຖານະຊົນຊັ້ນຜູ້ນຳພາໃນສັງຄົມ ດັ່ງນັ້ນການທີ່ຈະນຳເອົາໄປມາຕາມໃຈ
ຕາມເສັ້ນທາງອົບພະຍົບສູ່ແຫ່ງໃດແຫ່ງໜຶ່ງນັ້ນ ຍ່ອມເປັນສິ່ງຄະລຳ ຖືກຫວງແຫນ ແລະ ເປັນໄປ
ໄດ້ຍາກບໍ່ຄ່ອຍ ກະທັ່ງການຄິດທີ່ຈະລົງມືຜະຫຼິດຂຶ້ນໃໝ່ເພື່ອແພ່ຜາຍໃຫ້ກ້ວາງຂວາງນັ້ນ ກໍຍິ່ງເປັນ
ເລື່ອງທີ່ເບິ່ງບໍ່ເຫັນທາງ ເພາະຈິດຕະສາດ ຄວາມເຊື່ອ ຄວາມສັດທາ ກະທັ່ງຮູບຖານຂອງສັງຄົມ
ຣິສນິຍົມ ກໍໄດ້ຖືກປັບປຸງໄປຕາມເທສະ ແລະ ກາລະສະໄໝໝົດແລ້ວ. ນີ້ເອງເປັນເຫດຜົນທີ່
ຄ້ອງບ້າງນັ້ນ ບໍ່ໄດ້ແພ່ຜາຍຫຼວງຫຼາຍພໍທີ່ໃດໃນດິນແດນລ້ານຊ້າງ ເວ້ນເສັຍແຕ່ພາກເໜືອທີ່ນັ້ນ
ແຕ່ປັດຈຸບັນກໍບໍ່ຄ່ອຍຍັງເຫຼືອໄວ້ພໍທີ່ໃດ ເພາະການຄ້າຂາຍຜິດກົດໝາຍ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງການ
ອະນຸຮັກຮັກສາ ຍັງບໍ່ຄ່ອຍມີປະສິດທິພາບເທົ່າທີ່ຄວນ.

ແຕ່ຄຳຖາມກໍຍັງຕ້ອງຕາມມາອີກແນ່ນອນວ່າ ເປັນຫຍັງອານາເຂດອັນໄພສານ ທີ່ເປັນແຫຼ່ງບໍ່ເກີດ
ແທ້ໆຂອງແຄນ ແລະ ຄົນເຊື້ອສາຍລາຍລ່ອງຂອງປູ່ຍ່າຕາທວດລາວບູຮານ ຊຶ່ງຍັງດຳລົງຊີວິດ ຢູ່ນະ
ທີ່ນັ້ນສືບທອດກັນມາຈົນເທົ່າປັດຈຸບັນ ຊຳພັດບໍ່ມີໃຜເປົ່າແຄນເລີຍ ເວ້ນເສັງແຕ່ບາງເຜົ່າທີ່ບໍ່ມາຈາກ
ເຊື້ອສາຍຄົນລາວບູຮານ ຊຶ່ງໃຊ້ແຄນໃນລັກສະນະສະເພາະຂອງເຂົາເຈົ້າ ແລະ ແຕກຕ່າງໄປຈາກ
ຮູບແບບແຄນລາວ ທີ່ໄດ້ສະຫຼັກໄວ້ໃນຄ້ອງບ້າງ ກໍຄືທີ່ໃຊ້ກັນຢູ່ລາວເຮົາດຽວນີ້? ຄຳຕອບກໍຄົງຈະບໍ່
ຍາກເຢັນສຳຫຼັບບັນດາທ່ານເລີຍ ຖ້າພວກເຮົາຫາກຢ້ອນກັບໄປເບິ່ງປະຫວັດສາດຂອງດິນແດນອັນ

ທີ່ຮຽກວ່າ ອິສານ ຊຶ່ງເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງປະເທດລ້ານຊ້າງໃນເມື່ອກ່ອນ ແລະ ທີ່ມີປະຊາກອນ ເຊື້ອສາຍລາວ ຊຶ່ງສ່ວນຫຼາຍຍັງບໍ່ທັນລົມປາແດກເຂົ້າໜຽວ ຄຽວໝາກເປົ່າແຄນ ແລະ ເວົ້າລາວຢູ່ ແຕ່ກໍມີໄລຍະໜຶ່ງບໍ່ໃກ້ບໍ່ໄກ ເຂົາເຈົ້າໄດ້ຖືກເກືອດຫ້າມບໍ່ໃຫ້ໃຊ້ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ດ້ວຍຫຼາຍວາດຫຼາຍວິທີ ຈົນກະທັ່ງບໍ່ສາມາດໃຊ້ຄຳວ່າ ລາວ ໄດ້ຢ່າງເຕັມປາກເຕັມຄໍ ທັງນີ້ກໍເພາະວ່າມັນເປັນການສະແດງ ອອກເຖິງເອກະລັກຂອງຊາດ ກໍຄືຄວາມເປັນຊາດຕົນເອງ. ອັນນີ້ພຽງແຕ່ເປັນຕົວຢ່າງນ້ອຍໆອັນໜຶ່ງ ທໍ່ນັ້ນ ແຕ່ກໍຈະແຈ້ງພໍທີ່ຈະສະແດງໃຫ້ຮູ້ວ່າ ເມື່ອຊາດລາວບູຮານເຫຼົ່າຕ່າງໆ ໄດ້ເສັງອິດສະຫຼະພາບ ແລະ ອຳນາດອະທິປະໄຕຂອງຕົນໄປແລ້ວ ເຂົາເຈົ້າຈຳຕ້ອງໄດ້ລະຖິ້ມທຸກສິ່ງທຸກຢ່າງທີ່ບົ່ງບອກເຖິງ ຄວາມເປັນຊາດລາວຂອງເຂົາເຈົ້າ ອັນເປັນເລື່ອງຈຳເປັນສຳຫຼັບເຂົາເຈົ້າເອງ.

ຄວາມທັງໝົດນີ້ ຜູ້ຂ້າຫວັງວ່າຈະພໍໃຫ້ຄວາມກະຈ່າງແຈ້ງແກ່ບັນດາທ່ານຜູ້ມີຄວາມອິດອັດໃຈ ແລະ ຂໍສົງໄສທີ່ວ່າ: ແຄນ ຂອງລາວນັ້ນ ເກີດມາແຕ່ຍຸກໃດສະໄໝໃດ ແລະ ໃນສະຖານທີ່ແຫ່ງໃດ? ເປັນ ຫຍັງມາຮອດດຽວນີ້ ຈິ່ງຍັງມີແຕ່ຄົນລາວທີ່ດຳລົງຢູ່ໃນດິນແດນທີ່ເປັນປະເທດລ້ານຊ້າງໃນເມື່ອກ່ອນ ແລະ ໃນປະເທດລາວປັດຈຸບັນ ໃຊ້ແຄນ ແລະ ເປົ່າແຄນຢູ່ທໍ່ນັ້ນ? ສ່ວນໃນສະຖານທີ່ ອັນເປັນບ່ອນ ທີ່ປູ່ສັງຄະສາຍ່າສັງຄະສີຂອງລາວບູຮານປະດິດ ແລະ ຜະຫຼິດທັງຄ້ອງບ້າງ ແລະ ແຄນນັ້ນ ພັດບໍ່ມີ ຮອດແຄນແບບຂອງເຂົາເຈົ້າເລີຍ ກະທັ່ງເຊື້ອສາຍລາຍລ່ອງຂອງເພິ່ນ ຜູ້ຊຶ່ງຍັງດຳລົງຊີວິດ ສືບທອດ ກັນມາໃນມາຕຸພູມຄ້ອງບ້າງ ແລະ ແຄນແທ້ໆ ຈາກຮຸ່ນນີ້ຕໍ່ຮຸ່ນໜ້າຈົນເຖິງປັດຈຸບັນນັ້ນ ພັດບໍ່ມີໃຜຮູ້ ຮອດແຄນເລີຍ?

24 / VII

“ ເວົ້າມາແລ້ວ ກໍຮູ້ສຶກພູມໃຈ ທັງຮູ້ບຸນຄຸນບຸ່ງຢ່າຕາທວດ ບັນພະຊົນລາວ
ພວກເຮົາ ທີ່ໄດ້ເດີນພ່ານເສັ້ນທາງແຫ່ງ ເລືອດ ແລະ ນ້ຳຕາ ມາໄດ້ຕັ້ງ
2000 ປີ ເພື່ອຖະໜອມຫອມຮັກມໍລະດົກແຫ່ງວິນຍານຂອງຄວາມເປັນ
ຊາດລາວນີ້ໄວ້ຈົນຮອດຊົ່ວເຊັ່ນເຫຼັ້ນຫຼ້ອນປັດຈຸບັນ ຜູ້ເກີດມາພາຍຊ້ອຍ
ອີ່ຫຼ່ຮຸ້ນສາ ອີ່ຫຼ່ຮຸ້ນສີ ຄົງຈະຍິ່ງມີຄວາມທະນົງກຽດສຸດ ຫາກຮູ້ວ່າ:
ດຽວນີ້ແຄນກາຍເປັນສັນຍະລັກທາງວັດທະນະທັມແຫ່ງຊາດລາວບັນດາ
ເຜົ່າຍຸກໃໝ່ໄປແລ້ວ ເພາະທຸກໆເຜົ່າໃນລາວລ້ວນແລ້ວແຕ່ມີແຄນ ແລະ
ເປົ່າແຄນໃຜມັນທັງນັ້ນ ແຕ່ກໍອິດທີ່ຈະບໍ່ສົງສານເພິ່ນບໍ່ໄດ້ເໝືອນກັນຖ້າ
ເພິ່ນຫາກຮູ້ວ່າ ແຄນ ທີ່ເພິ່ນແລກມາ ດ້ວຍນ້ຳຕາ ແລະ ຊີວິດນັ້ນ ພວມ
ຄ່ອຍໆສາບສູນໄປເທື່ອລະເລັກລະນອ້ຍ ຈາກສັງຄົມຍຸກໃໝ່ຂອງລາວ ”

ຜົນງານອ້າງອີງ

1. Michèle PIRAZZOLI-t'SERSTEVENS: Ecole Française d'Extrême-Orient : La Civilisation du Royaume de Dian à l'Epoque Han. Paris 1974.
2. Pierre LEFEVRE-PONTALIS : Chansons et fêtes du Laos. Ernest Leroux, Editeur 28, Rue Bonaparte, 28 1896.
3. Li Xiangping : An Outline Zhuang History and Culture, Guangxi Nationality Publishing House, 1995.
3. France-Asie: Présence du Royaume Lao, tome XII. 1956.
4. M. Cartier et C. Meuwese : La Chine (Collection Espace et le Temps), 1981.
5. ຈິງເຈິນກວະ : ຮິບໂຮມຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບລາວຈາກໜັງສືບູຮານຂອງຈີນ. ສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາ ວັດທະນະທັມ ປີ 1997.
6. Camille Sainson : Histoire Particulière du Nan-Tchao, Imprimerie Nationale . Ernest Leroux, Editeur, Rue Bonaparte, 28. MDCCCIV.
7. M.L. Manich Jumsai : Seven Hundred Years of Thai Writing. (Chalermnit Press, 1983).
8. Liu Yan: An On-the-Spot Investigation into the Southernly Emigration of the Dai Race. Xishuangbanna Autonomous Prefecture Nationality Reseach Institute, Yunnan Nationality Press, 1999.
9. ກົມວັນນະຄະດີ: ພື້ນຊຸມບູຮົມຣາຊາທິຣາດ. 30 ມີນາ 1967.
10. He Zheng Ting: The National War led by Nong Zhi Gao. ສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາວັດທະນະທັມ ວຽງຈັນ - 1996.
11. Bronze Arts of the Dian Kongdom: ຂໍ້ມູນຈາກອານານ ສຸເນດ (ປະເທດໄທຍ)
12. Vien Khao Co Hoc: Trong Dong Son. Nha xuất ban Khoa Hoc Xa Hoi, Ha Noi 1987.
13. Terry E. Miller: Free-Reed Instrument in Asia: A Preliminary Classification. Garland Publishing, Inc. New York and London, 1998.
14. Dong Son Drums In Viet Nam. The Viet Nam Social Science Publishing House, 1999.
15. Summary of the Second International Conference on Ancient Bronze Drums and Bronze Cultures in Southernly China and Southeast Asia, 1993.
16. Henri MOUHOT: Voyage dans les Royaumes de Siam, de Cambodge, de Laos. Paris, Librairie de L. Hachette & Cie. Boulevard Saint-Germain, N. 77, 1868.
17. I. Machkina: A propos de l'histoire des relations sino-vietnamiennes aux IIIe-Xe Siecles (d'apres des sources chinoises), dans "La Chine et ses voisins", Editions du Progres, Moscou, 1981.

1997ທີ່ພິພິດທະພັນເມືອງໜານໜຶ່ງ ອ.ຈ ສາງຢິງປິງ ຜູ້ຂ້າເອງ ອ.ຈ ສິງສີ່ມິງ

ພາບການແຕ່ງກາຍຂອງສາວຈວງ(ລຽວ)ທີ່ມົນທົນກວາງຊີ ແລະ ລາຍຜ້າແພຂອງເຂົາເຈົ້າ